

ویژه سی امین سالگرد پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

۶/ تنوع بی سابقه کتاب ها در سه دهه گذشته • ۸/ سی بهار در مسیر سبز • ۹/ موج ۵۷ بر فراز جهان • ۱۰/ روایت غلام خانه زاد از ارباب • ۱۱/ رد پای سقوط • ۱۲/ کجراهه های تاریخ نگاری انقلاب • ۱۳/ روزگار کتاب های جلد سفید • ۱۴/ سی سال لبخند • ۱۵/ تبارشناسی روز بیست و دوم • ۱۶/ تقویم انقلاب برای نوجوانان • ۱۷/ بومی سازی ترجمه • ۱۸/ قله های شاعرانگی • ۱۹/ مردم برای شاعران جشن گرفتند • ۲۰/ رقابت صفحه به صفحه ۱۵ هزار کتاب

کتاب هفته اسامی آثار برتر را منتشر کرد

برگزیدگان جایزه جهانی کتاب سال

۲۲

در گفت و گوبا منوچهر احترامی بررسی شد

۱۴

کارنامه طنز، پیش و پس از انقلاب

رئیس کتابخانه ملی از وضعیت کتابخوانی در سال های قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی می گوید

زندگی را به انسان هدیه کند. در روزهای آزادی است که استعدادها فرصت شکوفایی می یابند اما در روزهای استبداد، نویسندگان از هراس شکنجه و آزار دست به خود سانسوری می زدند و آثاری خلتی می کردند که از شفافیت هنری چندانی بهره مند نبودند. خوشبختانه بعد از پیروزی انقلاب همه عرصه ها با تحول همراه شد و چنان که آمارها می گویند ما با رشد تصاعدی در عرصه فرهنگ و به ویژه کتاب رویه رو بوده ایم. از سوی دیگر تعداد ناشران فعال در سال های بعد از انقلاب چندین برابر سال های پیش از انقلاب شد. در شرایط اخیر ما بیش از چهار هزار ناشر فعال در عرصه کتاب داریم که رقمی قابل توجه به حساب می آید و این آمار و سایر گزارش های فرهنگی، نشان از آن دارد که وضعیت اجتماعی- فرهنگی در طول سال های بعد از پیروزی انقلاب به شدت تغییر کرده است. البته این تغییرات تنها به حوزه فرهنگ محدود نیست و ما شاهد آن در همه عرصه های اجتماعی هستیم. رئیس کتابخانه ملی با اشاره به فضای اختناق در سال های پیش از انقلاب اسلامی، آن دوران را چنین توصیف می کند: اصولاً رژیم شاه طاقیت شنیدن هیچ گونه صدای مخالف و حتی منتقدی را نداشت. سران رژیم گذشته حتی نمی توانستند صدای نزدیکان خود را بشنوند که به وضع موجود انتقاد می کردند. بدیهی است که در چنین شرایطی وضعیت کتاب هم چندان مساعد نبود و کمتر کتابی در آن شرایط می توانست فرصت انتشار پیدا کند.

۶

هوای بهاری قصه های انقلاب

دومین جشنواره داستان انقلاب با حضور دکتر محسن پرویز، دکتر علی اکبر ولایتی، علی شجاعی صائین، حسن بنیانیان، مجتبی رحماندوست، جواد محقق، امیر حسین فردی و جمعی از نویسندگان با معرفی برگزیدگان به کار خود پایان داد. در این مراسم که در تالار اندیشه حوزه هنری برگزار شد، از زنده یاد نادر ابراهیمی، حسین فتاحی، ابراهیم حسن بیگی، علی اکبر والایی، داوود غفارزادگان و فرهاد حسن زاده نیز به پاس تلاش در زمینه تدوین داستان های انقلابی کودک و نوجوان در بخش ویژه انقلاب اسلامی با عنوان 'نویسندگان تقدیری ادبیات داستانی نوجوانان'، تقدیر به عمل آمد. دکتر محسن پرویز معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ یکی از سخنرانان این مراسم، در ابتدای سخنانش با اشاره به برگزاری جشنواره داستان انقلاب گفت: این جشنواره ویژگی های خاصی دارد و برای همین تلاش می کنیم تا در سال های آینده به شکلی گسترده تر برگزار شود.

۸

شکوهنده

شنبه ۱۹ بهمن ۱۳۸۷
۱۱ صفر ۱۴۳۰ قوریه ۲۰۰۹
شماره ۱۶۹، پیاپی ۸۲۰
۲۴ صفحه، ۲۰۰ تومان

ISSN: 1029-3345

صاحب امتیاز: خانه کتاب
سردبیر: پدram پاک آیین
نشانی: خیابان انقلاب اسلامی
خیابان برادران مظفر جنوبی، کوچه
خواججه نصیر، پلاک ۱۰، طبقه چهارم
تلفن: ۶۶۹۶۶۱۵۱-۴
سازمان آگهی ها: ۲۲۵۵۲۴۶
چاپ: ایرانچاپ

www.ketabehafteh.ir

انتشار کتاب «رسانه ای به نام احمدی نژاد»

گزارش سفر رئیس جمهور ایران به نیویورک در کتابی با عنوان 'رسانه ای به نام احمدی نژاد' به قلم ساسان والی زاده منتشر شد. این کتاب روایتی از سفر چهارم دکتر احمدی نژاد به اجلاس شصت و چهارم سازمان ملل در شهر نیویورک است. 'مسئله ای به نام ویزا'، 'آیا احمدی نژاد روبرو می شود؟'، 'طولانی ترین روز عمر'، 'آقای بوش خیلی صحبت ها می کند'، 'گفت و گو با رادیو NPR'، 'اجلاس توسعه نیازهای آفریقا'، 'ملاقات با دبیر کل سازمان ملل' و 'دیدار با متخصصان ایرانی مقیم آمریکا' از عناوین سرفصل های این نوشتارند. مطالب این اثر با بیان جریان های ۴۸ ساعت پیش از سفر رئیس جمهور به نیویورک آغاز می شود و پس از تشریح جریانات سفر، با بیان نظرات برخی از شخصیت های ایرانی و غیر ایرانی پایان می یابد.

۲

بیش از آنچه که از لحاظ عرضه کتاب عقیبیم، از لحاظ کتابخوانی عقیبیم. کتاب خواندن در کشور ما، متأسفانه یک کار اختصاصی است؛ در حالی که معارف و علوم و هنر و ذوق و آنچه که در حیطه کار فرهنگ هست، مال همه مردم است؛ مخصوصاً بخشی از مردم که نیست، همه به مفاد و محتوای کتاب احتیاج دارند؛ در حالی که همه از کتاب استفاده نمی کنند.

اکنون ملت ایران باید عقب افتادگی ها را جبران کند. اینک فرصت بی نظیری از حکومت دین و دانش بر ایران پدید آمده است که باید از آن در جهت اعتلای فکر و فرهنگ این کشور بهره جست. امروز کتابخوانی و علم آموزی نه تنها یک وظیفه ملی، که یک واجب دینی است. از همه بیشتر، جوانان و نوجوانان باید احساس وظیفه کنند؛ اگر چه آنگاه که انس با کتاب رواج یابد، کتابخوانی نه یک تکلیف، که یک کار شیرین و یک نیاز تلعل ناپذیر و یک وسیله برای آراستن شخصیت خویشتن تلقی خواهد شد و نه تنها جوانان، که همه نسل ها و قشر ها به دلخواه و شوق، بدان رو خواهند آورد.

بیانات مقام معظم رهبری
به مناسبت آغاز هفته کتاب، ۷۲/۱۰/۴

برنامه های سرای اهل قلم

سرای اهل قلم در ادامه برنامه های خود، این هفته میزبان علاقه مندان به کتاب و کتابخوانی است.

در اولین روز، شنبه از ساعت ۱۷ نشست «سی سال اندیشه سیاسی انقلاب» با حضور حجت الاسلام دکتر منصور امیر احمدی و دکتر صادق زبیاکلام و همچنین نشست نقد و گفتگو (مکتب های داستان نویسی در ایران) با حضور دکتر احمد ابو محبوب، دکتر قهرمان شیری و بهمن خلیفه برگزار می شود.

یکشنبه از ساعت ۱۶/۳۰ نشست بررسی سه دهه ادبیات داستانی انقلاب اسلامی با حضور نصرت الله محمودزاده، احمد شاکری، شهرام شفیعی، مجتبی حبیبی و علی الله سلیمی بر پا خواهد بود و پس از آن از ساعت ۱۷ جلسه معرفی انواع ادبی (کمدی) با حضور دکتر عباس پژمان، دکتر سعید اسدی و شهرام زرگر برگزار خواهد شد.

دوشنبه نیز از ساعت ۱۷ نشست اندیشه سیاسی حضرت امام خمینی (ره) با حضور دکتر اسدالله بادامچیان و دکتر داوود فیرحی بر پا خواهد بود و آخرین نشست نیز در همان روز از ساعت ۱۷ به کارگاه ترجمه با حضور دکتر عباس پژمان اختصاص دارد.

هفتمین دوره کتاب فصل

۱۹ اسفند

هفتمین دوره کتاب فصل با حضور معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۹ اسفندماه برگزار خواهد شد.

این جایزه سال قبل ۲۴ آذر همزمان با ایام ولادت حضرت امام هادی (ع) با حضور معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و اهل قلم و اندیشه در تالار فردوسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران برگزار شد که در این مراسم از ۳۴ برگزیده و شایسته تقدیر در ۹ حوزه فلسفه، کلیات، دین، علوم و فنون، علوم اجتماعی، هنر، کودک و نوجوان، تاریخ و جغرافیا و ادبیات و از ناشران برتر برای نخستین بار تجلیل به عمل آمد.

دستاوردهای جهانی کتاب سال

به گزارش اینا وی در پایان با اشاره به وضعیت رسانه ها و مطبوعات پس از انقلاب گفت: قبل از انقلاب اسلامی تنها چندصد نشریه منتشر می شد که عمدتاً محتوایی مبتذل و ضد فرهنگی داشتند و بازگو کننده مسائل سخیف بودند اما در حال حاضر بیش از دوهزار و ۹۰۰ نشریه در کشور منتشر می شود که محور مطالبشان فرهنگی و آموزشی است.

خارج از کشور اقدام و متقابلاً با تعامل ناشران خارجی، آثاری را در خارج از کشور منتشر کنند. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ادامه داد: انتشار آثار خارجی در کشور ما برآیند همه آثار مکتوب بین المللی نیست به عنوان نمونه می توانیم به آثار انتقادی جهان غرب بپردازیم که در این زمینه کمتر فعالیت شده است.

به گفته وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بعد از انقلاب روح تازه ای در کالبد فرهنگ و هنر دمیده شده و در این میان پیشرفت در حوزه فرهنگ مکتوب چشمگیر و قابل توجه است.

محمد حسین صفار هرنندی که در حاشیه مراسم ادای احترام اهالی فرهنگ و هنر به مقام بنیانگذار جمهوری اسلامی سخن می گفت افزود: پیش از انقلاب سالانه نزدیک به هزار عنوان کتاب منتشر می شد در حالی که امروزه این آمار به حدود ۵۵ هزار عنوان کتاب در سال رسیده است.

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی همچنین در بخش دیگری از سخنان خود گفت: خوشبختانه مدتی است جایزه کتاب سال همراه با جایزه جهانی کتاب سال برگزار می شود. این اتفاق قیاسی است از ظرفیت داخلی با آنچه به عنوان نشر مکتوب در جهان می گذرد. تبادل تجربیات در این حوزه و آگاهی از دستاوردهای جهانی از ویژگی های این جایزه است و البته فرصتی است برای آنانی که در خارج هستند تا در این تعامل فرهنگی قرار گیرند.

وی در ادامه با اشاره به این که دیگر کشورها اذعان دارند استقبال از آثار مکتوب در کشورهای خودشان مانند آن چیزی که در ایران و به عنوان نمونه در نمایشگاه کتاب رخ می دهد نیست، افزود: از کلید های گره گشای این جایزه این است که ناشران ما می توانند نسبت به انتشار آثار نویسندگان و محققان ایرانی در

معاون فرهنگی وزارت ارشاد در نشست برگزیدگان گام اول تأکید کرد

برنامه های آموزشی برای نوقلمان

نقد آثار نوقلمان قبل از انتشار و برگزاری جلسات آموزشی، روند پیشرفت آثار آنان را سرعت می بخشد. معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در نشستی که با حضور مسئولان، داوران و برگزیدگان دومین جشنواره گام اول برگزار شد با بیان مطلب بالا افزود: «با توجه به استقبال چشمگیر نویسندگان از برگزاری این جایزه، باید برنامه های آموزشی مدونی برای نوقلمان در استان های کشور اجرا شود.» وی ادامه داد: «پرورش استعدادها از طریق کسب تجربه از آثار پیشکسوتان عرصه داستان و شعر و مطالعه آثار آن ها نقش بسزایی در ارتقای کیفیت آثار نوقلمان دارد.» معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با تأکید بر این که نمی توان بدون آموزش، آثار مقبولی را پدید آورد، تصریح کرد: «بسیاری از مشکلات و نکات مهم آثاری که قبل از انتشار مورد نقد و بررسی قرار می گیرند، رفع می شود.» دکتر پرویز در عین حال گفت: «انتشار داستان و اشعار برجسته نوقلمان، باید یکی از برنامه های اصلی نشریات باشد.» شایان ذکر است نشست مسئولان، داوران و برگزیدگان دومین دوره جشنواره گام اول، پانزدهم بهمن با حضور معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، فیروز زونوزی جلالی، جواد محقق، مصطفی رحماندوست، راضیه تجار، احمد شاکری، حسین فتاحی، ابراهیم حسن بیگی و جمعی از برگزیدگان دومین جایزه ادبی گام اول در سرای اهل قلم برگزار شد.

در حوزه هنری صورت گرفت

افتتاح کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی

این، حوزه هنری کتابخانه تخصصی جنگ را تأسیس کرد و اکنون، راه اندازی کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی یکی از افتخارات این نهاد به شمار می آید. وی ادامه داد: این کتابخانه باعث دسترسی آسان محققان و پژوهشگران به کتاب های مرتبط با انقلاب اسلامی می شود. کتابخانه انقلاب، مرکز رمزگشایی و بیان ظرفیت های انقلاب است چراکه کشف وقایع، عامل تشویق محققان و نویسندگان برای خلق آثار مختلف خواهد شد.

مدیر مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگ و ادب پایداری در مراسم افتتاح رسمی کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی گفت: این کتابخانه، مرکز رمزگشایی و بیان ظرفیت های انقلاب است و کشف وقایع، عامل تشویق محققان و نویسندگان برای خلق آثار مختلف خواهد شد. مرتضی سرهنگی، خاطرات انقلاب و جنگ را ثروت ملی معرفی و خاطر نشان کرد: ملت ها، این خاطرات را به واسطه بهای سنگینی که در ازای آن پرداخته اند حفظ می کنند. پیش از

از سوی خانه کتاب و به قلم ساسان والی زاده

«رسانه ای به نام احمدی نژاد» منتشر شد

گزارش سفر رئیس جمهور ایران به نیویورک در کتابی با عنوان «رسانه ای به نام احمدی نژاد» به قلم ساسان والی زاده منتشر شد. این کتاب روایتی از سفر چهارم دکتر احمدی نژاد به اجلاس شصت و چهارم سازمان ملل در شهر نیویورک است. مسئله ای به نام «ویزا»، آیا احمدی نژاد روده می شود؟، «طولانی ترین روز عمر»، آقای بوش خیلی صحبت های کند، گفت و گو با رادیو NPR، اجلاس توسعه نیازهای آفریقا، ملاقات با دبیر کل سازمان ملل و دیدار با متخصصان ایرانی مقیم آمریکا از عناوین سرفصل های این نوشتارند. مطالب این اثر با بیان جریان های ۴۸ ساعت پیش از سفر رئیس جمهور به نیویورک آغاز می شود و پس از تشریح جریانات سفر، با بیان نظرات برخی از شخصیت های ایرانی و غیر ایرانی پایان می یابد. این اثر در هفت بخش با عنوان های پیش درآمد، در آستانه، روز نخست، روز دوم، روز سوم، روز چهارم و روز دیگر تدوین شده است. به اعتقاد نویسنده، این کتاب حاصل جست و جو در چگونگی دیپلماسی رسانه ای دکتر احمدی نژاد در سفر به آمریکا است. از دیگر وقایع عنوان شده در این کتاب می توان به دیدار محرمانه، دانشجویان پس از جلسه، دیدار با مدیران ارشد رسانه های آمریکایی، تحولات بزرگ به نفع انسان در راه است، مهارت های احمدی نژاد و دو نظر درباره یک سفر اشاره کرد. در بخشی از این کتاب با عنوان تحولات بزرگ به نفع انسان در راه است آمده است: «وقتی احمدی نژاد شروع به سخنرانی می کند، آشکارا وضع مجمع عمومی تغییر می کند، جابه جایی و سروصدا کم می شود و عموم نمایندگان کشورهای حاضر با علاقه و دقت خاصی به استقبال سخنان رئیس جمهور ایران می روند.» چاپ اول کتاب «رسانه ای به نام احمدی نژاد» در شمارگان پنج هزار نسخه، ۱۲۸ صفحه و بهای ۱۲۰۰ تومان به تازگی از سوی موسسه خانه کتاب منتشر شده است.

تأسیس کتابخانه تخصصی ترجمه

کتابخانه تخصصی ترجمه هفته گذشته با حضور جمعی از مسئولان فرهنگی و مترجمان کشور افتتاح شد.

این کتابخانه که در سومین روز از دهه فجر انقلاب اسلامی درهای خود را به روی مترجمان گشود در بدو تأسیس دو هزار جلد کتاب به زبان های مختلف انگلیسی، فرانسه، آلمانی، عربی، چینی، ارمنی، اسپانیایی، ترکی، روسی و ایتالیایی را در دسترس مترجمان و محققان کشور قرار می دهد.

مدیر عامل مؤسسه خانه کتاب در افتتاحیه این مراسم هدف از راه اندازی این کتابخانه را تسهیل دسترسی مترجمان به کتاب های خارجی برای برگرداندن آن ها به فارسی اعلام کرد.

علی شجاعی صائین، افزود: در این کتابخانه، جدیدترین آثار منتشر شده درباره ایران و اسلام در دسترس مترجمان قرار خواهد گرفت و تلاش این کتابخانه، تهیه و ارائه کتاب های جدید در حوزه ایران شناسی و اسلام شناسی است.

در ادامه این مراسم دبیر سرای عالی ترجمه نیز گفت: عموم کتاب هایی که در این کتابخانه گرد آمده اند، برای مترجمان قابل اعتنا هستند.

پس از احسان عباسلو، دکتر محمدرضا وصفی، مدیر کل دفتر مجامع و فعالیت های فرهنگی با اشاره به این که جای خالی کتابخانه تخصصی ترجمه کاملاً محسوس بود، تصریح کرد: از این پس کتاب های مورد نظر مترجمان در اسرع وقت در اختیار آنان

قرار خواهد گرفت.

در حاشیه این مراسم دکتر عباس پژمان، مترجم برجسته کشور به گفت و گو با خبرنگاران پرداخت و گفت: در این کتابخانه، کتاب های خارجی برنده جایزه کتاب سال و دیگر مراجع با اهمیت در اختیار پژوهشگران و مترجمان قرار می گیرد و خوشحالیم که مسئولان امور فرهنگی از گسترش این کتابخانه خبر می دهند.

معاون وزیر آموزش و پرورش خبر داد

همکاری ایران، تاجیکستان و افغانستان در تألیف کتاب های درسی

معاون وزیر آموزش و پرورش و رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی این وزارتخانه از مذاکراتی برای تألیف کتاب های مشترک درسی بین ایران، افغانستان و تاجیکستان خبر داد.

حجت الاسلام محمدیان افزود: در راستای این هدف، طرح های آموزشی 'خط نیاکان' دنبال می شود که هدف آن، گسترش زبان فارسی در کشورهای ایران، افغانستان و تاجیکستان است. همچنین درصددیم در این زمینه با کشورهای عراق و سوریه و همچنین حزب الله لبنان نیز مذاکره کنیم.

وی همچنین با تشریح برنامه 'درس ملی' اظهار داشت: این برنامه به صورت ماده واحده درآمده و کمیته ای برای بازنگری، اصلاح و تولید برنامه های آموزشی تشکیل شده که شامل کمیته های استانی نیز می شود و در هر کمیته حدود ۶۰ نفر از صاحب نظران بر مصوبات آن نظارت می کنند.

وی افزود: بخش مهمی از برنامه درس ملی تدوین شده که برای اسفندماه ویراست اول آن ارائه می شود و در اردیبهشت سال آینده برنامه درسی ملی به صورت نهایی ارائه خواهد شد.

رئیس مرکز گسترش زبان فارسی خبر داد

تحصیل ۳۰۰ دانشجوی خارجی در رشته ادبیات فارسی

به گفته رئیس مرکز گسترش زبان فارسی در حال حاضر حدود ۳۰۰ دانشجوی خارجی در دانشگاه های ایران در رشته زبان و ادبیات فارسی تحصیل می کنند و این تقاضاها در حال افزایش است.

عباسعلی وفایی که در مراسم افتتاحیه شصت و پنجمین دوره دانش افزایی زبان و ادبیات فارسی سخن می گفت با یادآوری اهمیت این زبان به دانشجویان حاضر در این جلسه، گفت: در حال حاضر در هفته هزار نفر در کلاس های فارسی آموزشی ما شرکت می کنند و این علاقه در طول سی سال گذشته بیشتر شده است البته دلیل این امر هم کاملاً مشخص است چرا که جایگاه ایران اسلامی در عرصه سیاست بین الملل به گونه ای است که همه می خواهند درباره آن بدانند و زبان فارسی را بیاموزند.

دو اثر تازه از سید مهدی شجاعی

رمان «دموکراسی یا دموکراسی» مقدمه ای بر تاریخ دموکراسی، «مجموعه داستان «سری که دردمی کند» دو اثر تازه سید مهدی شجاعی به زودی منتشر می شوند.

به گفته شجاعی، داستان رمان، فضایی بی زمان و مکان را طی می کند و به نوعی، به اصول دموکراسی نگاه انتقادی دارد. این رمان احتمالاً برای نمایشگاه بین المللی کتاب تهران در سال آینده منتشر خواهد شد. به گفته شجاعی مجموعه داستان «سری که درد می کند» نیز با ۹ داستان و حجمی ۲۰۰ صفحه ای

تجلیل مدیر عامل منطقه اقتصادی پارس از نمایشگاه کتاب عسلویه

مدیر عامل منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس با ارسال نامه ای به وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از برگزاری نمایشگاه کتاب در منطقه صنعتی عسلویه قدردانی کرد.

در نامه سید عبدالجلیل رضوی آمده است: عدالت برخاسته از تفکر و عمل دولت نهم، بیشترین و بارزترین تجلی گاه را در مناطق محروم قرار داده و رویش جوانه های امید و سرزندگی و امیدواری به آینده روشن به وضوح احساس می گردد. حوزه فرهنگ و هنر به دلایل تاثیر گذاری آرام و اما گسترده، مسلماً جایگاه ویژه ای در عملیاتی کردن این مهم می تواند داشته باشد.

در ادامه این نامه آمده است: کمک و تلاش خالصانه در جهت برگزاری مطلوب نمایشگاه کتاب در منطقه صنعتی عسلویه به عنوان مهم ترین رویداد فرهنگی منطقه، مصداق بارز این حرکت مبارک است. استقبال و توجه بی نظیر مردم منطقه و کارکنان صنعت نفت و خانواده هایشان از سومین جشنواره فرهنگی، ورزشی و استقبال و خرید بی سابقه آن ها، نشان از به ثمر نشستن حرکت های این سازمان در گسترش فرهنگ مطالعه و کتاب خوانی در این منطقه دارد.

در پایان این نامه نیز خطاب به وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی آمده است: بدینوسیله ضمن ابراز قدردانی مردم و شاغلین این منطقه از حضرت تعالی، مراتب تشکر خالصانه و بی شائبه خود را نسبت به همکاری مجدانه برادر گرانقدر جناب آقای دکتر پرویز معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اعلام می دارد. توفیق روزافزون حضرت تعالی و همکاران از درگاه ایزد منان مسئلت دارم.

زهرایزیدی نژاد، برنده جایزه ربع قرن ترجمه نیز به خبرنگاران گفت: راه اندازی یک کتابخانه تخصصی برای ترجمه، اتفاقی مبارک و فرصتی مغتنم برای فعالان این حوزه خواهد بود.

وی افزود: ترجمه فعالیت ادبی - ذوقی است و این کتابخانه می تواند با فراهم آوردن فضای پژوهشی، کمک بزرگی برای معرفی آثار ایرانی به جهان باشد. کتابخانه تخصصی ترجمه که با حضور معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی افتتاح شد، حاصل تلاش مشترک دبیرخانه جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی و سرای عالی ترجمه وابسته به مؤسسه خانه کتاب است. این کتابخانه در تهران، خیابان قائم مقام فراهانی، ساختمان فجر قرار دارد.

فراخوان ارسال کتاب برای یازدهمین دوره انتخاب (کتاب سال ولایت)

به میمنت هزار و صد و هفتاد و پنجمین سالگرد میلاد مبارک حضرت ولی عصر عجل... تعالی فرجه الشریف یازدهمین دوره انتخاب و معرفی کتاب سال ولایت برگزار می شود.

در این دوره بنا بر آیین نامه، کتابهایی که در طی سال ۱۳۸۷ هجری شمسی ۱۴۲۹ هجری قمری و سالهای ۲۰۰۸ - ۲۰۰۷ میلادی در سه حوزه تألیف و ترجمه و تصحیح درباره شخصیت و سیره و آثار و معارف اهل بیت علیهم السلام برای نخستین بار چاپ و منتشر شده است بررسی و در مراسمی به کتابهای برگزیده جوایز نفیس اهدا خواهد شد.

همچنین در این دوره، به آثار برگزیده از میان کتابهایی که از سال ۱۳۵۸ تا پایان سال ۱۳۸۷ در سه حوزه و سطح یاد شده، درباره حضرت امام رضا علیه السلام منتشر شده اند، جایزه ویژه ای اهدا خواهد شد.

از همه نویسندگان و ناشران و مراکز و موسسات علمی و فرهنگی داخلی و خارجی درخواست می شود که دو نسخه از کتابهای خود را، که در موضوعات فوق تهیه شده اند، به دبیرخانه کتاب سال ولایت ارسال فرمایند.

مهلت ارسال کتاب تا پایان تیر ماه ۱۳۸۸ می باشد.

نشانی:

قم، خیابان انقلاب (چهار مردان) کوچه ششم، شماره ۲۳۰

منزل آیت... العظمی حائری یزدی

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۲۲۲۹۱

نشانی پایگاه اطلاع رسانی: www.ketabevelayat.ir

دبیرخانه کتاب سال ولایت

جشنواره داستان انقلاب برگزیدگان خود را شناخت

هوای بهاری قصه های انقلاب

ادبی را به دو بخش خصوصی و دولتی تقسیم کرده اند و برگزیدگان جوایز دولتی را نویسندگان دولتی می خوانند و برگزیدگان جوایز خود را که آثارشان پر از یأس و سیاه نویسی است نویسندگان ادبیات هنری نام نهاده اند. ما باید در برابر این جریان ها هوشیار باشیم.

معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در پایان گفت: توصیه می کنم جوایز ادبی را به دو بخش تقسیم کنیم؛ جوایز ایرانی که شامل جوایز دولتی و غیردولتی هستند و هر دو در خدمت انقلاب و مردم هستند و جوایز غیر ایرانی که حامیان مالی، نوع عملکرد و معیار داوری هایشان روشن نیست. معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ادبیات انقلاب را مردمی معرفی کرد و آن را در تعالی فرهنگ مردم مؤثر دانست.

امیرحسین فردی دبیر دومین جشنواره داستان انقلاب، دیگر سخنران این جلسه بود. وی با بیان آن که اهمیت داستان انقلاب متناسب با عظمت انقلاب است، گفت: با توجه به سال هایی که از پیروزی انقلاب گذشته برخی از وقایع هنوز از دید ما مغفول مانده و ما نتوانسته ایم آن طور که باید و شاید به این رویداد بزرگ بپردازیم، اما اکنون پس از سه دهه از پیروزی انقلاب اسلامی زمان آن است که به این مسائل اهتمام بیشتری داشته باشیم. ادامه در صفحه ۷

نویسندگان مردمی خطاب می کنند. دکتر پرویز یادآور شد: مگر می شود شعر و داستان انقلاب را از مردم جدا کرد و آیا می شود مردمی تراز نویسندگی که انقلاب را به تصویر می کشد پیدا کرد؟ آن قدر این حرف ها به گوشمان خوانده شده و سکوت کرده ایم که گاهی برخی این حرف ها را باور می کنند. وی افزود: این جریان ها حتی جوایز

نجاتبخش به تصویر کشیده که انقلابیون تنها با حمایت او به پیروزی می رسند.

دکتر پرویز ادامه داد: کشوری مستبد مثل آمریکا به دنبال منافع ملی خودش است و در این شرایط سوالی که مطرح می شود این است که چگونه کشوری که به تجاوز به حقوق دیگران مشهور است منافع خودش را کنار می گذارد و از انقلابی ها حمایت می کند؟ من نوید می دهم آثار این فرد در سال های آینده کاندیدای نوبل ادبیات خواهد بود، چرا که به نفع استکبار جهانی قلم می زند که بسیاری از آزاداندیشان را به بند کشیده است. وی در ادامه مراسم با اشاره به جایگاه و ارزش نویسندگان داستان انقلاب یادآور شد: باید به دنبال حمایت بیشتر از این نویسندگان باشیم.

معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه با اشاره به لزوم هوشیاری در برابر جریان های معاندی که می خواهند نویسندگان انقلاب را به بیراهه بکشاند تصریح کرد: برخی گروه ها شعر را به دو بخش انقلابی و مردمی تقسیم می کنند و نویسندگانی را که آثار سیاه و یأس آلودشان در خدمت بیگانگان است

دومین جشنواره داستان انقلاب با حضور دکتر محسن پرویز، دکتر علی اکبر ولایتی، علی شجاعی صائین، حسن بنیانیان، مجتبی رحماندوست، جواد محقق، امیر حسین فردی و جمعی از نویسندگان با معرفی برگزیدگان به کار خود پایان داد. در این مراسم که در تالار اندیشه حوزه هنری برگزار شد، از زنده یاد نادر ابراهیمی، حسین فتحی، ابراهیم حسن بیگی، علی اکبر والایی، داوود غفارزادگان و فرهاد حسن زاده نیز به پاس تلاش در زمینه تدوین داستان های انقلابی کودک و نوجوان در بخش ویژه انقلاب اسلامی با عنوان نویسندگان تقدیری ادبیات داستانی نوجوانان، تقدیر به عمل آمد.

دکتر محسن پرویز معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ یکی از سخنرانان این مراسم، در ابتدای سخنانش با اشاره به برگزاری جشنواره داستان انقلاب گفت: این جشنواره ویژگی های خاصی دارد و برای همین تلاش می کنیم تا در سال های آینده به شکلی گسترده تر برگزار شود. اولین حسن این جشنواره تشویق نویسندگان به نوشتن داستان هایی با موضوع انقلاب است و همین امر موجب می شود که تعداد آثار خوبی که در زمینه انقلاب نوشته می شود افزایش یابد.

دکتر پرویز ضمن مقایسه جشنواره داستان انقلاب با سایر جشنواره های داستانی خاطر نشان کرد: در سایر جشنواره ها کل آثار منتشر شده در حوزه داستان بررسی می شود در حالی که در این جا آثاری که درباره انقلاب نوشته شده مورد قضاوت قرار می گیرد و همین تخصصی شدن از جمله نکات مثبت این جشنواره است. معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه به برخی از جریان های فرهنگی اشاره کرد که به طور آگاهانه یا ناآگاهانه در جهت منافع کشورهای استبدادی حرکت می کنند. وی افزود: در اثری از ماریو بارگاس یوسا که با دو عنوان 'سور بز' و 'چشمن بز' در ایران ترجمه شده است، داستان یک حاکم دیکتاتور روایت می شود که مردم علیه او شورش می کنند و نکته برجسته این رمان آن است که نویسنده، کشور آمریکا را نیرویی

فرخوان
سومین جشنواره کتاب دین و پژوهش های مبتنی

به منظور تجلیل از پژوهشگران، اندیشمندان و اهل قلم در حوزه دین و فرهنگ اسلامی و همه ی نویسندگان و محققان صاحب اثر، کتاب و یا پژوهش و نیز ناشران گرانتقدار دعوت می شود با معارفت نسخه از آثار خویش به دبیر خانه جشنواره اسلامی، در سومین جشنواره کتاب دین و پژوهش های مبتنی شرکت نمایند.

موضوعات کلی آثار:

- علوم قرآنی و حدیث
- تفه و مسائل عقیدتی اسلامی
- کلام فلسفه عرفان و اخلاق اسلامی
- تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی
- پژوهش های علمی و پژوهشی

سال انتشار: از بهمن ۱۳۸۵ تا بهمن ۱۳۸۷
مهلت ارسال آثار: ۲۰ اسفند ۱۳۸۷

تهران - میدان خرمه زانگنه - پلاک ۱۱۱ - تهران - پلاک ۱۱۱ - تهران - پلاک ۱۱۱
www.pajohesh.com

راهنمای کتاب هفته

تلفن: ۲۲۲۵۵۲۴۶
فاکس: ۲۲۹۰۲۷۷۷

انتشارات منشور امید

کاملی گر خاک گیرد زر شود ناقص از زر برد خاکستر شود
چهل آید پیش او دانش شود - چهل شد علمی که در ناقص رود
(مولانا)

کتاب (ابعاد شخصیت انسان کامل)؛ گفتار بزرگان فرهنگ ایران و سایر ملل را در خصوص ابعاد شخصیت انسان کامل بیان می دارد و بهره گیری از آن می تواند خوانندگان محترم را به اتخاذ تصمیمات مناسب برای برقراری ارتباط صحیح اجتماعی، خوشبختی و موفقیت در زندگی راهنمایی کند. همچنین خوانندگان این کتاب میتوانند ابعاد شخصیت خود را با ابعاد شخصیت انسان کامل مقایسه نموده و آن را الگویی برای تکمیل شخصیت خود و دیگران قرار دهند.

رخ روانمور - بین کارگر و اردیبهشت - نبش کوچه دولتشاهی - پ ۲۳۱ - واحد ۲۱
مرکز پخش: ۴ - ۶۶۹۶۳۷۹۳ - ۶۶۴۱۰۱۶۹

۳۰ بهار

در مسیر سبز

در سال های ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ که اقبال مردم به کتاب و کتابخوانی افزایش چشمگیری یافت، تعداد عناوین کتاب های منتشر شده کمتر از ۶۰۰ عنوان در سال بود، حال آن که تنها در سال جاری ۵۵۵ هزار عنوان کتاب انتشار یافته است که در مقایسه با گذشته از رشدی صدبرابری حکایت دارد و همین خود گویای پیشرفت چشمگیر و خیره کننده نشر کتاب و گسترش کتابخوانی در مقایسه با سالیان پیش از پیروزی انقلاب است. افزون بر این در سالیان پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت ضد مردمی شاه، با زندانی کردن نویسندگان، ایجاد خفقان و سانسور، ترویج کتاب های سخیف و غیر فرهنگی، ترویج فرهنگ ضد اسلامی و ضد ایرانی، فضای فرهنگی ایران را به سخیف ترین مسائل ممکن آلوده کرده بود از این رو آن کلامی که انقلاب ما را، انقلاب نور نامید و منشأ فرهنگی برای آن قائل شد، درست ترین تعبیر را درباره این جنبش مردمی به کار برده بود. در ادامه آرای برخی از نویسندگان و پژوهشگران را درباره تفاوت های عرصه کتاب و فرهنگ در سال های پیش و پس از انقلاب جویا شده ایم. هر چند که این تفاوت ها در اساس و بنیان هستند و آشکار و روشن به نظر می رسند.

روزگار

کتاب های جلد سفید

از عملکرد حکومت پهلوی در حوزه سیاست و اقتصاد بسیار سخن گفته اند، اما کارنامه فرهنگی این دولت کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در این میان کتاب «در بی دولتی فرهنگ» (نگاهی به برخی فعالیت های فرهنگی و هنری در بازپسین سال های نظام پیشین) نوشته جلال ستاری به بررسی و نقد کارنامه فرهنگی پهلوی هادی پردازد و در همین راستا دریچه ای نو به روی علاقه مندان می گشاید. «در بی دولتی فرهنگ» در دوازده فصل سامان یافته است. نویسنده در پیشگفتاری با عنوان «عمده مقصود» هدف خود از نگارش کتاب را چنین بیان می کند: «لازم است هر بار که فرصت و مجال دست داد، هر مثولی امر آنچه که درباره فعلیتی و سازمانی می داند، اگر می خواهد، از سر صدق و صفا و جوانمردی و انصاف بگوید و بنویسد تا پایه های دموکراسی فرهنگی و ارزیابی امور، بی شائبه غرض، ریاورزی یا تعلق خاطر و التفات، به دلایل شخصی و خصوصی، به استواری بنیان یابد... نگارنده به حکم وظیفه، عشق و علاقه قلبی به امور فرهنگی، سالیان دراز پیش از انقلاب، با فعالیت های فرهنگی چند سازمان از نزدیک سر و کار داشته است و می گوشت در این مختصر، نظریات و ملاحظات انتقادی را در باب فعالیت ها، منصفانه به روشنی تمام بگوید.» نویسنده با بیان این موضوع به تاریخچه اداره هنرهای زیبای کشور می رسد که در سال ۱۳۲۸ شمسی با ۱۲ کارمند در وزارت فرهنگ تاسیس شد و ۱۵ سال بعد با پشت سر گذاشتن فراز و نشیب هایی به وزارت فرهنگ و هنر تبدیل شد. به گفته ستاری این اداره اندک اندک به صورت دستگاه دیوان سالارانه سنگین با همان نظام ها و مقررات شناخته و معهود دیوانی درآمد.

۱۳

گذری بر وارونه نگاری تاریخ معاصر در خاطرات وابستگان دربار

ردپای سقوط

۱۱

رئیس کتابخانه ملی از وضعیت کتابخوانی در سال‌های قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی می‌گوید

تنوع بی‌سابقه کتاب‌ها در سه دهه گذشته

علیرضا سعیدی پور: علی‌اکبر اشعری، مشاور فرهنگی رئیس جمهور، از مدیران ارشد فرهنگی کشور است که با تجربه‌ای دیرسال در مسئولیت‌های گوناگون، عملکرد روشنی را در کارنامه مدیریتی خود به ثبت رسانده است. وی که سال‌هاست در حوزه‌های سیاست‌گذاری و مدیریت فرهنگی حضور دارد، این روزها عمده وقتش را به‌عنوان رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در این نهاد سپری می‌کند. تحولاتی که در دوره ریاست وی در کتابخانه ملی رخ داده، حاکی از توجه این مدیر فرهنگی به فرهنگ مکتوب است. در گفت‌وگویی که در پی می‌آید، نظرات اشعری را درباره تفاوت فضای فرهنگی سال‌های پیش و پس از انقلاب اسلامی جویا شده‌ایم.

غربی بودند که برای ما تعیین تکلیف می‌کردند. این وابستگی در ظاهر حتی در مواردی به وابستگی ذهنی مردم تبدیل شده بود. به همین دلیل من معتقدم با پیروزی انقلاب اسلامی، تحولی اساسی در زندگی ما رخ داد. خلأ وجود کارشناسان خارجی سبب شد تا دست به کار شویم و با خودباوری به سرعت به سمت جلو پیش برویم به طوری که کاستی‌ها به سرعت رفع شد و در حال حاضر هم شاهد رشدی تصاعدی هستیم.

یکی از عرصه‌های تجلی این رشد، کتاب و ادبیات است اما ما هنوز آن‌گونه که باید و شاید زبان و ادبیات خود را به دنیا معرفی نکرده‌ایم. شما چه راهکاری برای این مسئله دارید؟ بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، گسترش آوازه ایران و ایرانی در سراسر دنیا سوال‌های زیادی برای مردم غرب و شرق راجع به ادبیات و فرهنگ ایران و اعتقادات مردم ما ایجاد کرد، به همین دلیل گرایش به زبان فارسی رشدی چشمگیر داشته است و مردم دنیا می‌خواهند مستقیماً به متون ادبی و انقلابی کشور دسترسی پیدا کنند. با نظر شما موافقم که ادبیات و کتاب‌های ما هنوز آنچنان که شایسته است در سطح جهان مطرح نشده‌اند اما حرکت ما تصاعدی و رو به رشد بوده است به طوری که در شرایط حاضر، محققان زیادی در سطح دنیا به پژوهش درباره انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن پرداخته‌اند. من در دانشگاه‌های بسیاری دیده‌ام که دانشجویان با رغبت فراوان، پایان‌نامه‌های خود را به این موضوع اختصاص می‌دهند. این موارد برای ما ایجاد تکلیف می‌کند که با تلاش مضاعف خود، آثار دست‌اول ادبیات و پژوهش انقلاب اسلامی را در اختیار آن‌ها قرار دهیم؛ چراکه معلوم نیست کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی غیر ایرانی آن‌قدر علاقه و رغبت داشته باشند که آخرین منابع اطلاعاتی موجود در ایران را در اختیار دانشجویان و پژوهشگران قرار دهند.

در این مورد چه فعالیت‌هایی صورت گرفته است؟
ما تلاش می‌کنیم تا در قالب تفاهت‌نامه و قرار با کتابخانه‌های ملی یا کتابخانه‌های مهم دانشگاهی تحت عنوان مبادله آثار، کتاب‌های مرتبط با ایران را در اختیارشان قرار دهیم تا با اصالت انقلاب ما به شکل بی‌واسطه آشنا شوند، چراکه معتقدیم انقلاب ما به دلیل گرایش مردمی و حقانیت آن در صورت معرفی درست، مورد توجه قرار خواهد گرفت. در عین حال خوشبختانه در طول سال‌های اخیر فعالیت‌های قابل توجهی در این عرصه انجام شده است. علاوه بر آن که منابع خود را در اختیار دیگران قرار داده‌ایم از منابع و اطلاعات آن‌ها نیز استفاده می‌کنیم. در هر حال علم متعلق به جامعه بشری است و هر کشوری در هر زمینه‌ای

کتابخوانی در جامعه منجر شود؟
بله. به طور قطع. به عنوان مثال موسسه خانه کتاب از سال آغاز فعالیت خود، هر ساله بر فعالیت‌های فرهنگی خود افزوده است و سبب شده است تا جامعه بیشتر به سوی کتاب سوق پیدا کند. این مؤسسه در کنار چندین مؤسسه فرهنگی دیگر در طول این سال‌ها به خوبی از پس اطلاع‌رسانی و ساماندهی عرضه کتاب برآمده‌اند. خوشبختانه این مراکز روز به روز گسترش بیشتری می‌یابند. به عنوان نمونه می‌توان از چند پایگاه اطلاع‌رسانی کتاب در قم نام برد که آثار مذهبی یا مرتبط با حوزه علمیه را معرفی و اطلاع‌رسانی می‌کنند. به طور کلی همه مؤسسه‌ها و مراکز فرهنگی جمهوری اسلامی خود را موظف دانسته‌اند تا کتاب را در سرلوحه کار خود قرار دهند که به طور یقین این فعالیت‌ها توجه مردم را بیشتر به سوی کتاب و کتابخوانی سوق می‌دهد. حتی سازمان‌هایی مثل صداوسیما هم در طول سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، مروج کتاب و کتابخوانی شده‌اند. شما بسیاری از شخصیت‌های تلویزیونی را می‌بینید که کتاب به دست دارند و از سوی دیگر برنامه‌هایی مرتبط با کتاب مانند برنامه‌های نقد کتاب نیز نقشی اساسی دارند.

شما همواره تغییر روحیه‌ها را از بزرگ‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی دانسته‌اید. لطفاً کمی در این مورد توضیح دهید.

شرایط ما در سال‌های پیش از انقلاب به گونه‌ای تبلیغ می‌شد که انگار یک ایرانی توان هیچ کاری را ندارد. به همین دلیل حتی در ساده‌ترین مسائل، ما خود را محتاج اروپایی‌ها و آمریکایی‌ها می‌دانستیم و این مشاوران و تکنیسین‌های

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، گسترش آوازه ایران و ایرانی در سراسر دنیا سوال‌های زیادی برای مردم غرب و شرق راجع به ادبیات و فرهنگ ایران و اعتقادات مردم ما ایجاد کرد، به همین دلیل گرایش به زبان فارسی رشدی چشمگیر داشته است

در گفت‌وگویی، تفاوت و تحول فرهنگی سال‌های بعد از انقلاب با سال‌های پیش از انقلاب را به ساختمان کتابخانه ملی تشبیه کردید که در زمان شاه، ساختمانی بسیار کوچک در خیابان سی تیر بود و حالا مرکزی بزرگ و چند طبقه محل کتابخانه است.

بله. در سال‌های بعد از انقلاب فضای فرهنگی به کلی تغییر کرد و همان‌طور که در آن گفت‌وگو اشاره کردم، مصداق این تغییر، ساختمان کتابخانه ملی است که شرحش را شما گفتید. حال شما هرچقدر که از کل به جزء حرکت کنید، می‌توانید این تغییر را مشاهده کنید. به عنوان نمونه کتاب کودک در سال‌های بعد از انقلاب با تحولی اساسی همراه بود که علت این تحول را باید با وضعیت قبل از پیروزی انقلاب اسلامی مرتبط دانست. وضعیت در آن دوره به گونه‌ای بود که نویسندگان و اهل قلم نمی‌توانستند با آرامش حرف خود را بزنند، فضای جامعه به شدت استبداد زده و خفقان موجود در جامعه هر صدایی را خفه کرده بود. یکی از خصوصیات این فضای خفقان زده، استبدادهایی بودند که فرصت‌شکوفایی نمی‌یافتند. به همین دلیل مهم‌ترین شعار انقلاب، آزادی بود؛ آزادی‌ای که اسلام وعده آن را داده بود و می‌توانست زندگی را به انسان هدیه کند. در روزهای آزادی است که استبدادها فرصت شکوفایی می‌یابند اما در روزهای استبداد، نویسندگان از هراس شکنجه و آزار دست به خود سانسوری می‌زنند و آثاری خلق می‌کردند که از شفافیت هنری چندانی بهره‌مند نبود خوشبختانه بعد از پیروزی انقلاب همه عرصه‌ها با تحول همراه شدند و چنان‌که آمارهای گویند ما بارها تصاعدی در عرصه فرهنگ و به ویژه کتاب رو به رو بوده‌ایم. از سوی دیگر تعداد ناشران فعال در سال‌های بعد از انقلاب چندین برابر سال‌های پیش از انقلاب شد. در شرایط اخیر ما بیش از چهار هزار ناشر فعال در عرصه کتاب داریم که رقمی قابل توجه به حساب می‌آید و این آمار و سایر گزارش‌های فرهنگی، نشان از آن دارد که وضعیت اجتماعی - فرهنگی در طول سال‌های بعد از پیروزی انقلاب به شدت تغییر کرده است. البته این تغییرات تنها به حوزه فرهنگ محدود نیست و ما شاهد آن در همه عرصه‌های اجتماعی هستیم.

آقای اشعری از سانسور در رژیم گذشته صحبت کردید. مصداق‌هایی از این وضعیت در ذهنتان هست؟

اصولاً رژیم شاه طاق‌شنیدن هیچ‌گونه صدای مخالف و حتی منتقدی را نداشت. سران رژیم گذشته حتی نمی‌توانستند صدای نزدیکان خود را بشنوند که به وضع موجود انتقاد می‌کردند. بدیهی است که در چنین شرایطی وضعیت کتاب هم چندان مساعد نبود و کمتر کتابی در آن شرایط می‌توانست فرصت انتشار پیدا کند اما خوشبختانه وضع در سال‌های پس از انقلاب تغییر کرد، چنان‌که امروز ما شاهد انتشار کتاب‌های مختلفی از افرادی با سلیقه‌ها و گرایش‌های مختلف سیاسی هستیم. تقریباً هیچ خط قرمزی برای انتشار آثار وجود ندارد و اگر نکته‌ای سبب انتشار نیافتن کتابی شود، شرایط فرهنگی جامعه ماست. مردم از دولت می‌خواهند تا به عنوان نماینده آن‌ها حریم اخلاقی جامعه را حفظ کند. آن‌ها می‌خواهند که به اعتقاداتشان توهین نشود و دولت نیز موظف است حریم اخلاقی شهروندان را حفظ کند. همان‌طور که امنیت اجتماعی آن‌ها را حفظ می‌کند، چراکه امنیت اخلاقی ارزشی بسیار بالاتر از امنیت فیزیکی اجتماعی دارد. خوشبختانه نویسندگان و اهل قلم ما نیز به خوبی با این فضا آشنا هستند و آثاری را تولید نمی‌کنند که امنیت اخلاقی جامعه را تهدید کند.

یکی از تحولاتی که در عرصه کتاب بعد از انقلاب صورت گرفت، تأسیس مراکز متعدد فرهنگی است که تولید کتاب و عرضه آن را به عنوان اصلی‌ترین وظیفه خود قرار داده. به نظر شما گسترش این مراکز می‌تواند به گسترش بیشتر

کتابخانه

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

شنبه ۱۹ بهمن ۱۳۸۷

از علوم نباید از صفر شروع کند، بلکه باید از تجربه‌ها و دانش پیشینیان استفاده کند و مانیز سعی می‌کنیم با کتابخانه‌ها و مراکز اسنادی دنیا ارتباط برقرار کنیم و از دستاورد هایشان بهره ببریم. افتتاح سایت حرم (حافظه رقومی ملی) نیز گامی دیگر در جهت معرفی آثار انقلابی و ادبی ایران به سایر نقاط جهان است.

ارزیابی شما از رشد و افزایش شمارگان کتاب در سال‌های پس از انقلاب چیست؟

افزایش چند برابری تعداد عناوین کتاب در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی سبب شده تا مردم علایق خود را در کتاب‌های مختلف بیجویند، به همین دلیل ما با رشد چندین برابری تعداد عناوین روبرو هستیم. از سوی دیگر گسترش کتابخانه در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب سبب شده بسیاری از مردم کتاب‌های مورد نیاز خود را از این کتابخانه‌ها تهیه کنند. نکته دیگر فرهنگ کتابخوانی است که متأسفانه در حکومت گذشته به آن توجهی نشد و این سبب شده تا نسل میانه و حتی گاه نسل‌هایی که با تربیت حکومت گذشته رشد کرده‌اند، چندان با کتاب آشنا نباشند. گسترش کتابخوانی یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی است.

در کنار موسسات فرهنگی، جایزه‌های ادبی نیز نقشی موثر در گسترش کتابخوانی ایفا می‌کنند. شما نقش این جایزه‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به گمان من اگر جایزه‌های ادبی با سلامت داوری همراه باشند، نقشی موثر در بهبود فرهنگی خواهند داشت. به نظر من، یکی از موثرترین تأثیراتی که این گونه جایزه‌ها دارند، معرفی آثار ادبی به مردم است؛ همان کاری که ما از نمایشگاه کتاب نیز انتظار داریم. ما باید با همه ابزارهای تبلیغی کتاب را به مردم معرفی کنیم. در کنار تمامی این‌ها ما بحث تولید، معرفی و توزیع کتاب را داریم که خوشبختانه معرفی کتاب در سال‌های پس از انقلاب، نقشی موثر در این زمینه ایفا کرده است.

بخشی از اسناد انقلاب اسلامی در اختیار کتابخانه ملی است. آیا قصد انتشار آن‌ها را ندارید؟ به نظر می‌رسد این آثار می‌توانند ناگفته‌هایی از انقلاب اسلامی را بیان کنند.

اسنادی در اختیار ماست که عمدتاً در دوایر حکومتی تولید شده‌اند و نه به وسیله اشخاص. البته برخی دستنوشته‌های حضرت امام (ره)، مقام معظم رهبری، علامه طباطبایی و استاد مطهری هم در اختیار ماست اما کتابخانه ملی بخش اندکی از این اسناد را در دست دارد. خوشبختانه اشعار امام (ره) با خط ایشان منتشر شده است. امیدوارم شرایطی فراهم شود تا بقیه دستنوشته‌ها نیز در اختیار مردم قرار گیرد. این دستنوشته‌ها همان گونه که اشاره کردید می‌توانند زوایای پنهانی از انقلاب شکوهمند اسلامی و جزئیات آن را به نمایش بگذارند.

می‌تواند در دسترس پژوهشگران باشد؛ پژوهشگرانی که چه به لحاظ تعداد و چه به لحاظ کیفیت کار قابل مقایسه با سال‌های قبل از انقلاب نیستند. موافقتی که عرصه پژوهش نیز به شدت تحول یافته است؟

ما در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب تقریباً مسئله‌ای به عنوان پژوهش را در میان فعالیت‌های خود نداشتیم اما در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب ورق برگشت. نخست آن که فضای باز سیاسی سبب شد تا پژوهشگران فعالیت‌های خود را با سهولت بیشتری دنبال کنند و این نکته مسئله‌ای مهم برای گسترش امر پژوهش شد. از سوی دیگر گسترش دانشگاه‌ها سبب شد تا فضای پژوهشی تازه‌نفسی در دانشگاه‌ها شکل گیرد و در مرتبه آخر آن که رجوع به اسناد و منابع اطلاعاتی در عرصه‌های گوناگون، پژوهشگران را جذب کار کرد. حالا در این شرایط و به یمن فضای باز و آزادی جمهوری اسلامی، همگان می‌توانند به انتشار افکار و پژوهش‌های خود بپردازند، مگر آن که کارشان مخالف عقاید جامعه باشد.

شما به عنوان رئیس کتابخانه ملی، وضعیت کتابخوانی را در دهه سوم انقلاب چگونه می‌بینید؟

آمار افرادی که عضو کتابخانه ما شده‌اند نشان از رشدی تصاعدی دارد؛ رشدی که با تغییر جمعیت همخوان نیست و بسیار بالاتر از آن است. در کنار این حتی وضعیت کتابخانه ملی نیز نمی‌تواند دلیل این همه استقبال باشد. علت گرایش مردم به کتابخوانی و کتابخانه ملی را باید در حسن نیاز آن‌ها به کتاب جست. به گمان من گام‌های موثری در این عرصه برداشته شده اما تا مرحله آرماتی مسیری دشوار را پیش رو داریم؛ مسیری که به طور قطع با تداوم و استمرار تلاش‌هایمان برای دستیابی به اهداف انقلاب دور از دسترس نخواهد بود.

جشنواره داستان انقلاب برگزیدگان خود را شناخت

هوای بهاری قصه‌های انقلاب

ادامه از صفحه ۴

وی افزود: امروز باید سرفرازان بگویم که انقلاب ما در منطقه و سراسر جهان منتشر شده است؛ انقلابی که وقتی پیروز شد هیچ حامی‌ای نداشت و گرگ‌های درنده به آن هجوم آورده بودند و از هر طرف برای سرنگونی آن لحظه‌شماری می‌کردند. ما امروز می‌خواهیم درباره چنین انقلاب افتخارآمیزی داستان بنویسیم و خود این امر افتخار بزرگی است. فردی در ادامه با طرح این پرسش که چرا جشنواره داستان انقلاب با تأخیر شکل گرفت تصریح کرد: یکی از دلایل، موانع فکری و نظری بود. یک گروه که با ادبیات داستانی آشنا بودند می‌گفتند باید سال‌ها از عمر انقلاب بگذرد چرا که هنوز زود است درباره این موضوع رمان نوشت، البته این نظر درست و معقول بود اما این ادعا از سوی کسانی مطرح می‌شد که نمی‌توانستند درباره این موضوع داستان بنویسند و لحظه‌شماری می‌کردند تا نتیجه انقلاب روشن شود و این صبر ممکن بود سبب از دست رفتن فرصت‌ها شود.

به گفته وی دومین مسئله مطرح، این بود که برخی نویسندگانی که قبل از انقلاب سابقه نویسندگی داشتند میلی به نوشتن در این زمینه نداشتند و حتی عده‌ای از آنها اعتقادی به حقانیت انقلاب نداشتند.

نویسنده رمان «اسماعیل» که اخیراً ترجمه انگلیسی آن با اقبال روبه‌رو شده در ادامه گفت: با آن که ادبیات انقلاب ۳۰ سال بیشتر عمر ندارد ولی آثار داستانی فراوانی درباره انقلاب نوشته شده بنابراین باید به خود بیاییم که این همه این آثار و کتاب در این مدت کوتاه پدید آمده است. فردی در ادامه مشکلات مالی را عامل دیگری در دیر شکل گرفتن جشنواره داستان انقلاب خواند و گفت: چنین سازمانی، حامی مالی و مشوق می‌خواهد و آن زمان حامی‌ای جدی در این زمینه وجود نداشت.

دبیر جشنواره داستان انقلاب در ادامه با اشاره به اهداف سازماندهی شده دشمنان انقلاب اسلامی برای نابودی انقلاب، به محتوای دو رمان «تیمه شب‌ها» نوشته سلمان رشدی و «جنگ آخرالزمان» نوشته ماریو بارگاس یوسا اشاره کرد و افزود: زمانی که این دو اثر منتشر شدند تبلیغ فراوانی برای آنها انجام شد و زمانی که آن‌ها را خواندم دیدم این دو در داستان هایشان انقلاب و مبارزات مردمی را کاری عبث و بیهوده به تصویر کشیده‌اند که نتیجه‌ای جز شکست دربر ندارد. وی افزود: زمانی که این اثر در ایران ترجمه می‌شود باید بررسی کنیم و ببینیم که در طول این ۳۰ سال بر ما چه گذشته است. دشمن هنوز بیکار نیست و آن‌ها سازماندهی شده فعالیت می‌کنند به همین دلیل برای انتقال پیام انقلاب باید بیش از اینها ادبیات داستانی انقلاب جدی گرفته شود.

محسن مومنی رئیس مرکز آفرینش‌های حوزه هنری از دیگر سخنرانان این مراسم با اشاره به برگزاری دومین جشنواره داستان انقلاب گفت: هیچ‌گاه به اندازه این دوره، ادبیات انقلاب مورد توجه قرار نگرفته بود و این استقبال نویسندگان و مخاطبان از داستان‌های انقلاب سابقه نداشته است. یک دلیل این استقبال گسترده این است که نسل جدید انقلاب

بر خلاف نسلی که انقلاب و جنگ را تجربه کردند تشنه خواندن رویدادهای این دوره هستند. وی افزود: اگر می‌خواهیم این استقبال گسترده حفظ شود باید درباره تاریخ انقلاب بیشتر بدانیم. دوستان ما در دفتر ادبیات انقلاب با بسیاری از شخصیت‌هایی که در انقلاب نقش داشتند مصاحبه‌های طولانی می‌کنند تا خاطرات این افراد ثبت شود که این خاطرات برای نویسندگان بسیار ارزشمند است. مومنی خاطر نشان کرد: داستان انقلاب تنها به رویدادهای قبل از انقلاب منحصر نمی‌شود بلکه بعد از آن را نیز دربرمی‌گیرد مخصوصاً در خارج از مرزها می‌توانیم جلوه‌های این رویداد شیرین را مشاهده کنیم بنابراین به دوستان نویسنده توصیه می‌کنم که در این حوزه هم فعال شوند چراکه بسیاری از مردم دنیا تشنه شنیدن حقایق انقلاب هستند.

شهرام شفیع، داستان‌نویس از دیگر سخنران‌های حاضر با تبریک سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، اظهار داشت: انقلاب، ثمره رشادت‌ها و شهادت‌هاست. به همین دلیل اهالی قلم برای تولید آثار داستانی در این باره وظیفه سنگینی بر دوش دارند. جشنواره داستان انقلاب برای هویت بخشیدن و تمرکز دادن به فضای داستانی انقلاب برگزار می‌شود و صاحبان قلم باید این راه را ادامه دهند. این داستان‌نویس با اشاره به رشد کیفی آثار داوری شده در دومین جشنواره داستان انقلاب، خاطر نشان کرد: نسبت به سال قبل، آثار رسیده به دبیرخانه این جشنواره از نظر کیفی و کمی و استقبال پیشکسوتان و نوقلمان حوزه انقلاب، پیشرفت چشمگیری داشته است.

در این مراسم همچنین مجتبی رحماندوست مشاور رئیس جمهور در امور ایثارگران با ذکر خاطرات سفر اخیر خود به کشور سوئدان از تأثیر پیام و دستاوردهای انقلاب اسلامی در این کشور سخن گفت. وی در پایان با اشاره به سفر وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به استان سمنان، بیانیه ایشان را در جلسه قرائت کرد. صفار هرنندی در این بیانیه حمایت خود از ادبیات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس را ابراز کرده بود.

در پایان این مراسم، محمد ناصری، دبیر اجرایی دومین جشنواره داستان انقلاب، بیانیه این جشنواره را قرائت و بر ترجمه آثار برگزیده به زبان‌های خارجی تأکید کرد.

اهدای جوایز دومین جشنواره داستان انقلاب، از سوی دکتر محسن پرویز، معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مجتبی رحماندوست، مشاور رئیس جمهور در امور ایثارگران، علی شجاعی صائین، مدیرعامل موسسه خانه کتاب و امیرحسین فردی صورت گرفت.

در این جشنواره و در بخش رمان، کتاب «پالان» نوشته سید هاشم حسینی، فصل‌کبوتر نوشته حسین فتاحی و «تنگ پدر بر بام شهر» نوشته حسن بهرامی به عنوان برگزیده انتخاب شدند. در بخش داستان کوتاه نیز «آش پشت پا» نوشته کبری زارع پاکدل، «کلاه پهلوی» نوشته کامران جباری و «چقدر حرف نمی‌زند؟» نوشته هاجرهدایتی به عنوان برگزیده معرفی شدند. پیش از این هیئت داوران این جشنواره پس از بررسی‌های به عمل آمده، داستان‌های «در هوایم می‌امام (ره)» نوشته حسن بهرامی، «تکه‌های گمشده یک زن» نوشته مجید پورولی کلشتری، «خشت‌های سیاه حیاط سید» نوشته وحید آقاقرمی، «آش پشت پا» نوشته کبری زارع پاکدل، «کلاه پهلوی» نوشته کامران جباری و «چقدر حرف نمی‌زند؟» نوشته هاجرهدایتی را به عنوان نامزد دریافت جایزه در بخش داستان کوتاه معرفی کرده بود. همچنین «پالان» نوشته سید هاشم حسینی، فصل‌کبوتر نوشته حسین فتاحی، «تنگ پدر بر بام شهر» نوشته حسن بهرامی، «معبر به آخرالزمان» نوشته مصطفی جمشیدی، «خلوت مدیر» نوشته علی اکبر والایی و «دیلیم زاد» نوشته محمد رودگر را به عنوان نامزد دریافت جایزه در بخش رمان معرفی شده بودند.

احمد دهقان، فیروز زنوزی جلالی، محمدکاظم مزینانی، خسرو باباخانی و محمد ناصری داوری آثار رسیده به دومین جشنواره داستان انقلاب را بر عهده داشته‌اند.

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

نویسندگان و پژوهشگران از دستاوردهای فرهنگی انقلاب اسلامی می‌گویند

۳۰ بهار در مسیر سبز

مریم رحمانی: در سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ که اقبال مردم به کتاب و کتابخوانی افزایش چشمگیر یافت، تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده کمتر از ۶۰۰ عنوان در سال بود، حال آن‌که تنها در سال جاری ۵۵ هزار عنوان کتاب انتشار یافته است که در مقایسه با گذشته از رشدی صدبرابری حکایت دارد و همین خود گویای پیشرفت چشمگیر و خیره‌کننده نشر کتاب و گسترش کتابخوانی در مقایسه با سالیان پیش از پیروزی انقلاب است. افزون بر این در سالیان پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت ضد مردمی شاه، با زندانی کردن نویسندگان، ایجاد خفقان و سانسور، ترویج کتاب‌های سخیف و غیر فرهنگی، ترویج فرهنگ ضد اسلامی و ضد ایرانی، فضای فرهنگی ایران را به سخیف‌ترین مسائل ممکن آلوده کرده بود از این رو آن کلامی که انقلاب ما را، انقلاب نور نامید و منشأ فرهنگی برای آن قائل شد، درست‌ترین تعبیر را درباره این جنبش مردمی به کار برده بود. در ادامه آرای برخی از نویسندگان و پژوهشگران را درباره تفاوت‌های عرصه کتاب و فرهنگ در سال‌های پیش و پس از انقلاب جویا شده‌ایم. هر چند که این تفاوت‌ها در اساس و بنیان هستند و آشکار و روشن به نظر می‌رسند.

بود: گریبا طراوت تو، گلی در چمن یکی است/ آن تازه گل تویی تو، نگارا سخن یکی است* در ادامه آن غزل این طور سروده بودم که: ایمن به جان خویش نشستن ز ابلهی است / آنجا که نقش راهبر و راهزن یکی است* بعد از اتمام آن انجمن و انتشار این غزل، ماموری یادداشتی به من داد و مرا به مکانی در خیابان امیریه تهران احضار کردند. و مدت‌ها مرا پشت در، در انتظار و دلهره گذاشتند و خلاصه پس از دو ساعت و نیم، مرا مورد مواخذه قرار دادند و گفتند که به مقام سلطنت اهانت کرده‌ای! مشفق کاشانی با اشاره به موفقیت ادبیات و شعر پس از پیروزی انقلاب اسلامی می‌گوید: شعر امروز باید شناسنامه زمان را ضمیمه خود داشته باشد، شاعرانی بودند که با وجود ۹۰ سال سن از هجر یاری ناله می‌کنند که اصولاً وجود نداشت! عده‌ای دیگر هم در شعرهای خود مرتباً از یکدیگر استقبال می‌کردند، این مسئله قبل از انقلاب باب بود اما پس از انقلاب فضایی واقع‌گرایانه در شعر به وجود آمد و شعری مورد توجه قرار گرفت که از درد مردم بگوید که جوهره شعری داشته باشد و از رمز و رازهای شعری بهره‌مند باشد.

عبدالعلی دستغیب: انقلاب ما را به خودباوری رساند

عبدالعلی دستغیب منتقد و مترجم پیشکسوت، همواره نظراتش را با صراحت بیان می‌کند. وی تفاوت ادبیات قبل و بعد از انقلاب را تفاوت میان آدم و مترسک معرفی می‌کند و می‌گوید: بزرگ‌ترین آثاری که پیش از انقلاب خلق شد آثاری بود که با تقلید از آثار موفق غربی نوشته شده بود و در واقع آثاری دست دوم بود.

وی در شرح وضعیت روشنفکران در آن دوره با اشاره به آن که بعد از کودتای ۲۸ مرداد همه چیز رنگی سیاه‌تر به خود گرفت، می‌افزاید: تأثیر کودتای ۲۸ مرداد به هیچ‌فرم و شکل ادبی خاصی منجر نشد. متأسفانه جریان حاکم می‌خواست که ما درجا بزیم و توان تفکر نداشته باشیم و تا حد زیادی هم موفق بود اما به هر حال نویسندگانی بودند که از این دایره تنگ به در می‌آمدند و گاهی حرفی به دردیخور می‌زدند.

دستغیب حرکت ادبی و فرهنگی را در سال‌های بعد از انقلاب رو به جلو ارزیابی می‌کند و می‌گوید: خوشبختانه حرکت‌های خوبی بعد از انقلاب شکل گرفت، اما به نتیجه رسیدن این مسائل کمی زمان می‌برد. وی در این باره می‌افزاید: به عنوان نمونه ما در سال‌های پیش از انقلاب هیچ شناختی از نقد نداشتیم و اگر متنی با عنوان نقد نوشته می‌شد دو حالت داشت؛ اثر مورد نظر را به شدت نفی می‌کرد یا آن را با شدت می‌ستود، در حالی که بعد از انقلاب نقد علمی وارد ادبیات ما شد. به عقیده این مترجم و منتقد پیشکسوت، تشکیل محافل فرهنگی موثر و علمی، ترجمه مناسب و انتخاب آثار موجه، توجه مدیران فرهنگی به همه اقسام جامعه، افزایش عناوین کتاب‌ها، افزایش کتابخانه‌های عمومی و تخصصی و توجه مسئولان آموزشی به کتاب از دیگر دستاوردهای انقلاب اسلامی به شمار می‌روند. وی خاطر نشان می‌کند: برپایی جشن‌های مختلف فرهنگی در

علی معلم دامغانی یکی از شاعران مطرح معاصر است که در دو حوزه شعر کلاسیک و ترانه آثاری به یاد ماندنی دارد. وی با اشاره به ماهیت و جوهره ادبیات، آن را زبان گویای مردم و بازتاب آرمان و اراده عمومی می‌داند و می‌گوید: نگاهی مختصر به شعارهای انقلابی که برخاسته از فرهنگ مردمی است، نشان می‌دهد که مردم ما چگونه می‌اندیشیدند و چقدر از حکومت پهلوی متنفر بودند. وی یکی از دلایل این تنفر را اختناق و سانسور شدید حکومت پهلوی عنوان می‌کند و می‌افزاید: کار سانسور کتاب‌ها به آنجا کشیده بود که رژیم حتی از آوردن کلماتی مثل تاریک و قفس در کتاب‌ها می‌ترسید و گاهی نتیجه کار مضحک می‌شد، چرا که نویسنده حتی نمی‌توانست فناری را هم در قفس نگه دارد.

این شاعر سپس با بیان اینکه نگاهی دوباره به این جریان به مثاب بستری متداوم و پویا در آفرینش انگاره‌ها و الگوهای نو، می‌تواند خود جریانی زایا تولید کند، یادآور می‌شود: این حرکت، یک حرکت بسیار عظیم، برخاسته از عمق باورهای انسانی و یک حرکت جهانی بود که به رشد و پویایی خود ادامه خواهد داد. معلم می‌افزاید: ادبیات انقلاب، تجلی شور انقلابی، باور معنوی و تعهد اجتماعی هنرمندان ماست که در سخت‌ترین شرایط، پشتتاز و بانی زبان، نگاه و افقی جدید در ادبیات ایران شدند. به باور وی باید اولین بنیان این جریان را در سال‌های نخستین انقلاب شناسایی کرد، به سراغشان رفت و نقش ارزنده آنان را در راه‌اندازی این موج فراگیر، ستود.

این شاعر متعهد توجه به مسائل بومی فرهنگ و زبان فارسی را از جمله دستاوردهای ادبیات انقلاب اسلامی عنوان می‌کند و می‌گوید: نوگرایی در کنار توجه به ریشه‌ها، توجه به زندگی روزمره در کنار توجه به اسطوره‌ها و به طور کلی توجه همه جانبه به مسائل از جمله دستاوردهای انقلاب اسلامی است.

مشفق کاشانی: ساواک با شاعران برخورد می‌کرد

مشفق کاشانی از دیگر شاعران انقلاب است. او که پیش از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی نیز شاعری مطرح بود، در مورد دستاوردهای شعر انقلاب می‌گوید: آثار بسیار ارزنده‌ای در شعر پس از انقلاب وجود دارد، شاعر معاصر ما می‌تواند مطالب را خیلی خوب مطرح کند، در حالی که قبل از انقلاب، شعر و شاعری، اساساً وضعیت دیگری داشت. عباس کی‌موش؛ متخلص و مشهور به مشفق کاشانی در ادامه با بیان اینکه اگر در زمان ستم شاهی، یعنی هنگامی که دردهایی گریبانگیر مردم بود، شاعری می‌خواست در این زمینه چیزی بگوید، افراد ساواک با او برخورد شدیدی می‌کردند، می‌افزاید: اگر شاعری کمی پا را فراتر می‌گذاشت، گریبان او را می‌گرفتند. قبل از انقلاب، استفاده بسیاری از شاعران از واژه‌هایی مثل شب، جنگل و تاریکی ممنوع بود و شاعر حق نداشت از این گونه واژه‌ها و ترکیبات استفاده کند؛ چرا که بیان نارسایی‌های زندگی در شعر مجازات داشت.

این شاعر پیشکسوت در ادامه می‌گوید: خود من غزلی داشتم که شبی آن را در یک انجمن خواندم، مطلع غزل این

قالب جایزه‌های ادبی نیز طی این سال‌ها سبب شده تا حرکت مناسبی در زیرساخت فرهنگ ایجاد شود؛ حرکتی که ثمرات آن را در آینده بیشتر خواهیم دید.

دکتر کاظم معتمد نژاد: دانش رسانه متحول شد

دکتر کاظم معتمد نژاد، پدر علم ارتباطات در ایران، گسترش حوزه فرهنگ، کتاب و رسانه را از دستاوردهای انقلاب ارزیابی می‌کند و می‌گوید: شاید کل آثاری که در سال‌های قبل از انقلاب در مورد علم رسانه منتشر شده به تعداد انگشتان یک دست نرسد اما بعد از انقلاب هفته‌ای چند کتاب تخصصی در این مورد منتشر می‌شود.

معتمد نژاد از تأسیس دانشگاه‌های حوزه رسانه، مراکز آموزش این دانش، انتشار کتب تالیفی و ترجمه در حوزه رسانه و افزایش فرصت شغلی در این عرصه یاد می‌کند و می‌گوید: در سال‌های پیش از انقلاب رسانه‌ها آنچنان وسعتی نداشتند و به همین دلیل کمتر کسی را می‌شد پیدا کرد که با روزنامه‌نگاری امرام معاش کند، حال آن‌که این روزها روزنامه‌نگاری یک شغل محسوب می‌شود. وی در ادامه می‌افزاید: گسترش رسانه‌ها به معنای آن است که سطح شعور و دانش جامعه بالا رفته است و این نکته‌ای ارزشمند به حساب می‌آید. وی حضور گسترده در عرصه‌های جهانی را گام بعدی ارزیابی می‌کند و می‌گوید: خوشبختانه رسانه‌های آنلاین این فرصت را به ما داده‌اند که خود را در سطح جهان معرفی کنیم و ما نباید این فرصت را از دست بدهیم.

مجتبی رحماندوست: انقلاب منشأ خلاقیت شد

مجتبی رحماندوست که فعالیت‌های قابل توجهی را در دو عرصه نویسندگی و مدیریت فرهنگی به انجام رسانده است، پیروزی انقلاب اسلامی را منشأ خلاقیت و الهام در تولیدات ادبی و کتاب عنوان می‌کند و می‌گوید: انقلاب همه زندگی مردم را تحت الشعاع قرار داد و سبب شد مردم به گونه‌ای دیگر به زندگی نگاه کنند. این نویسنده با بیان اینکه ادبیات داستانی ایران در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی در خلق شخصیت‌های برگرفته از بطن جامعه بسیار موفق بوده است، می‌افزاید: متأسفانه در سال‌های پیش از انقلاب دوری از اصل و ریشه اسلامی و ایرانی ما چنان تبلیغ می‌شد که برخی حتی افتخار می‌کردند که اسلام و قرآن را نمی‌شناسند، در حالی که انقلاب، ما را به اصل خود برگرداند و نشان داد که می‌توان بسیار آزادانه به دنیا نگریست و اسیر هیچ تئوری ضدانسانی‌ای هم نبود. مشاور رئیس جمهور در امور ایثارگران با اشاره به پژوهش‌های گسترده در حوزه انقلاب اسلامی می‌گوید: خوشبختانه طی سال‌های اخیر کتاب‌های زیادی از مبارزان انقلاب در قالب کتاب‌های خاطره و تاریخی منتشر شده، ولی با این وجود هنوز ناگفته‌های زیادی از انقلاب باقی مانده است که هر یک می‌تواند زوایای پنهان انقلاب را آشکار کند. رحماندوست در ادامه می‌افزاید: با این همه هنوز هم نیازمند پژوهش‌های زیادی در حوزه انقلاب هستیم که می‌تواند دستمایه خلق آثار ادبی قرار گیرد. وی یادآور می‌شود: جایگاه ادبیات انقلاب در مقایسه با ادبیات دفاع مقدس بسیار کم‌رنگ است و به تعبیر دیگر هنوز

داستان هایی که درخور عظمت نام انقلاب باشند، خلق نشده است.

این نویسنده برگزار می‌کند جشنواره‌های ادبی را عامل مهمی در ارتقای جایگاه ادبیات انقلاب عنوان کرده و می‌گوید: «جشنواره‌ها باید بیش از ظاهر مادی در اهدای جوایز، بستری مناسب را برای ایجاد انگیزه و تشویق نویسندگان فراهم کنند تا در اعتلای ادبیات انقلاب تأثیر گذار باشند.»

خسرو معتضد؛ حرکتی بزرگ در تاریخ پژوهی

خسرو معتضد، تاریخ‌دان، مساله‌را از نگاهی دیگر بررسی می‌کند. او با بیان اینکه مصالح کار تاریخ‌نویس اسناد تاریخی است و در دوره گذشته این اسناد به طور کامل در اختیار پژوهشگران قرار نمی‌گرفت، می‌گوید: «خوشبختانه در سال‌های بعد از انقلاب تاریخ‌نویسی بسیار ساده‌تر شده است، چرا که بسیاری از اسناد در دسترس است و پژوهشگر می‌تواند از آن‌ها استفاده کند.» وی می‌افزاید: «آلبت کار از نظر سخت‌افزاری کمی سخت شده چرا که کثرت منابع، کار پژوهش را کمی دشوار می‌کند، اما محقق در پایان کار خرسند از آن است که کارش را به تمامی و درست انجام داده است.» این تاریخ‌نویس و پژوهشگر در ادامه به اسناد و خاطراتی اشاره می‌کند که از سران حکومت قبل منتشر شده‌اند و می‌گوید: «خوشبختانه شرایط آزاد نشر، این فرصت را به ما پژوهشگران داده تا به منابع اصلی دسترسی داشته باشیم؛ مسئله‌ای که در زمان گذشته شبیه افسانه بود.» وی می‌افزاید: «از سویی دیگر افزایش کتب تاریخی گاه چنان است که خود من به عنوان پژوهشگر این عرصه فرصت نمی‌کنم همه آن‌ها را بخوانم و این شرایط می‌تواند حرکتی بزرگ در تاریخ پژوهی به حساب آید.»

معتضد از حرکت‌های مهم مراکز که بعد از انقلاب تأسیس شدند و خود مولود آثار پژوهشی بسیاری بودند یاد می‌کند می‌گوید: «پژوهش‌های تاریخی اغلب به زمان، گروه تحقیقاتی و سرمایه‌های دارند و خوشبختانه بعد از انقلاب این شرایط فراهم شد تا محققان در این موسسه‌ها به خلق آثار علمی و مستند بپردازند؛ آثاری که بدون حمایت و پشتوانه‌های موسسه‌های دولتی و پژوهشی امکان تولید ندارند.»

علی اکبر قاضی زاده؛ تغییر ادبیات رسانه‌ای

در این میان علی اکبر قاضی زاده مدرس روزنامه‌نگاری اعتقاد دارد که در سه دهه اخیر مطبوعات ایران در مقایسه با کشورهای هم‌رتبه خود بسیار خوب عمل کرده‌اند و در این راستا مسیری رو به رشد طی شده است. این استاد دانشگاه و روزنامه‌نگار پیشکسوت ضمن تقسیم تاریخ مطبوعات ایران به چهار دوره، می‌گوید: «دوره مشروطه، ملی شدن صنعت نفت، دوره بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و تحولاتی که مطبوعات در ده ساله اخیر داشته‌اند نقاط عطفی برای مطبوعات و رسانه‌های ما به حساب می‌آیند.» علی اکبر قاضی زاده دستگاه رسانه‌ای ایران را در مقایسه با کشورهای هم‌رتبه خود بسیار خوب و فعال ارزیابی می‌کند و می‌گوید: «از لحاظ رسانه‌ای، ما از کشورهای هم‌رتبه خود بهتر عمل کرده‌ایم اما اگر با توجه به فرهنگ، تاریخ و دانشگاه‌های ایران بخوایم این مسئله را ارزیابی کنیم هنوز فاصله زیادی تا رسیدن به جایگاه آرمانی داریم.» وی همچنین درباره تأثیر انقلاب اسلامی بر ادبیات رسانه‌ای می‌افزاید: «با وقوع انقلاب تغییرات گسترده‌ای از نظر نگاه به مضمون و محتوا در نگرش به رسانه در میان روزنامه‌نگاران ما به وجود آمد و نگرش‌هایی که قبلاً دیده نمی‌شد با اهمیت به آنها داده نمی‌شد برجسته شد.» این استاد دانشگاه در ادامه می‌گوید: «به همین دلیل به لحاظ کمی هم تعداد زیادی از نویسندگان ما با توجه به اهمیت و ویژگی‌های منحصر به فرد این دیدگاه‌های تازه به این سمت کشیده شدند و آثارشان را نوشتند و آن‌ها را منتشر کردند.»

قاضی زاده با شرح این نکته که انقلاب اسلامی اتفاق عظیمی بود که در همه ارکان کشور و همه ابعاد آن از جمله فرهنگ و ادبیات تأثیر گذاشت و بسیاری از مولفه‌هایی که با انقلاب آغاز شده بود به موازات دفاع مقدس گسترش یافت، می‌گوید: «با وجود پیشینه بسیار ارزشمندی که در ادبیات و زبان فارسی داریم و امکانات انسانی‌ای که در اختیار ماست فکر می‌کنم اگر توزیع امکانات به نحو صحیحی صورت گیرد می‌توانیم مانند گذشته در جهان درخشش بی‌نظیری داشته باشیم. ادبیات فاخر و متعالی با توزیع بد امکانات، هرگز سهم خودش را نمی‌برد و در کانون توجه نخواهد بود و به همین دلیل نمی‌تواند نقش خود را به درستی ایفا کند.»

گذری بر «بازتاب جهانی انقلاب اسلامی» نوشته منوچهر محمدی

موج ۵۷ بر فراز جهان

احمدرضا عصارى: از جمله ویژگی‌های تأثیرگذار و حیرت‌آور انقلاب اسلامی برای غرب و حتی جهان اسلام، احیای افکار و اندیشه‌های اصیل اسلامی در سراسر جهان بود. تلاش و برنامه‌های غرب تا آن روز بر آن بود تا ریشه‌های اسلام در جوامع مختلف خشکانده شود و مفاهیم و آموزه‌های آن تقلیل یابد. بر همین اساس، دائماً بر این نکته تأکید می‌شد که باید اسلام را در صفحات تاریخ جست و جو کرد، چرا که دیگر اثری از آن در جوامع باقی نمانده است. مهم‌ترین تأثیر انقلاب اسلامی بر احیای ارزش‌ها و آگاهی‌های اسلامی، القای تفکر اسلام سیاسی بود؛ اسلامی که به زعم بسیاری در صفحات کهن تاریخ، فروتوت شده و از اذهان رخت بر بسته بود اما در آن زمان با هسته‌ای قدرتمند و امواجی فراتر از مرزهای ملی بازگشته و به جریان افتاده بود. در واقع پیروزی انقلاب اسلامی نشان داد که ادیان به ویژه اسلام با گذشت زمان و توسعه فناوری‌های مدرن نه تنها به پایان راه نرسیده‌اند، بلکه اسلام به عنوان مهم‌ترین راه نجات بشریت از ظلم و بیادگرایی احیا شده و دنیای مادی‌گرای معنویت‌گریز را متوقف ساخته و دریچه‌ای از معنویات و اعتقادات مذهبی در راستای رستگاری و رهایی بشریت از قید قدرت‌های استعمارگر گشوده است.

این تفکر (احیای اسلام) و پژوهاک آن در جهان معاصر، موضوع کتاب «بازتاب جهانی انقلاب اسلامی» نوشته منوچهر محمدی است که از سوی سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر شده است.

نویسنده در مقدمه کتاب می‌نویسد: «سلسله تحولاتی که در ایران رخ داد، علاوه بر تغییرات بنیادین در نظام سیاسی و جامعه ایران، فراسوی مرزها نیز حرکت می‌کرد. به اعتراف دوستان، دشمنان، مخالفان و موافقان انقلاب، بیشترین تأثیر این انقلاب در جهان اسلام و عرب مشهود است چرا که در بخشی از این منطقه، انقلاب منبع الهام و تحرک و برای برخی دیگر انقلاب اسلامی ایران و امواج حاصل از آن منبع تهدید جدی بوده و هراس دولت‌های خاورمیانه و غرب ناشی از جنبه‌های تهدیدی انقلاب اسلامی بوده است.»

بررسی این وضعیت در نقاط مختلف جهان، در حوزه خلیج فارس، شامات، شمال آفریقا، آفریقای سیاه، آسیای مرکزی، قفقاز، ترکیه، شبه‌قاره هند و خاور دور، وظیفه‌ای است که کتاب «بازتاب جهانی انقلاب اسلامی» برعهده گرفته است اما نویسنده پیش از تبیین بازتاب جهانی انقلاب، به میحث انقلاب اسلامی و صدور آن می‌پردازد. او در این باره می‌نویسد: «با رجوع به واژه صدور انقلاب در ادبیات روابط بین‌الملل که پایه آن در اروپا و جامعه بین‌الملل بعد از عهدنامه وست‌فاليا قرار دارد، ملاحظه می‌شود که نه تنها صدور انقلاب محدود و منحصر به انقلاب اسلامی نبوده بلکه حتی در دانشگاه‌های دو قرن اخیر در اروپا و آمریکا به عنوان بخشی از رسالت برون‌مرزی همه انقلاب‌ها تلقی می‌شد. رهروان انقلاب نیز خود را موظف می‌دیدند که تجربه‌شان را به سایر جوامع منتقل کنند. به این نکته نیز باید توجه داشت که انقلاب‌های دیگر حتی در اجرای رسالت خود، تجاوز و تهاجم فیزیکی را نادیده نگرفته و به خود حق می‌دادند که با توسل به این شیوه، جوامع دیگر را تحت سیطره افکار و اندیشه‌های خود و در نهایت تحت سیطره سیاسی خود درآورند.»

درباره صدور انقلاب اسلامی، نظریه‌های مختلفی ارائه شده است اما نظریه‌ای که مورد پذیرش نویسنده کتاب است، بر مبنای مطالب ارائه شده از طرف رهبران انقلاب است. مطابق این نظریه، انقلاب اسلامی با پیروزی خود در ایران بر خشن‌ترین و قدرتمندترین دیکتاتورهای آن زمان، راه آزادی از قید استبداد و امپریالیسم را بر ملت‌های محروم و ستمدیده گشود و به آن‌ها نشان داد که چگونه می‌توان بر این قدرت‌های شیطان‌ی غلبه پیدا کرد. همچنین پیام انقلاب اسلامی را به گوش آن‌ها رساند تا راه و مسیر آزادی را بیابند. این هدف در قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز آمده است اما غیر از تعریف صدور انقلاب، استراتژی صدور انقلاب نیز اهمیت درخور توجهی دارد.

یکی از شاخص‌ترین نمودهای تأثیر انقلاب اسلامی، رسمی شدن، اهمیت یافتن و پدید آمدن مکتب تشیع در برخی کشورهای آفریقایی است. از جمله این کشورها می‌توانیم از نیجریه نام ببریم که از مهم‌ترین کشورهای حوزه غرب آفریقا است. مسلمانان بیش از ۶۰ درصد، مسیحیان ۳۰ درصد و مذاهب بومی و آئینیست ۱۰ درصد جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند و پیدایش شیعیان در این کشور به بعد از انقلاب اسلامی برمی‌گردد. با وقوع انقلاب افکار متوجه آن و رهبری آن می‌شود و عموماً مبهوت این پدیده تاریخی می‌شوند و نام امام خمینی (ره) در قلوب جای می‌گیرد. بنابراین اولین گروه شیعه در نیجریه و بعد از انقلاب اسلامی ایران در قالب حرکت اسلامی شمال نیجریه شکل گرفت.

محمدی به این طریق، نمود انقلاب اسلامی بر شیعیان آفریقا را در ساحل عاج و بورکینافاسو شرح می‌دهد. چنان که اشاره شد او این تأثیر را در بسیاری دیگر از کشورهای جهان همچون اتحاد جماهیر شوروی سابق، ترکیه، پاکستان، هند، اندونزی، مالزی، فیلیپین، مصر، تونس، الجزایر، عربستان، بحرین، اردن، عراق و ... واکاویده است و پس از آن بازتاب عمومی انقلاب اسلامی میان دولت‌ها و ملت‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد و می‌نویسد: «مطالعه و بررسی عکس‌العمل دولت‌های جهان که همگی عضو سازمان ملل هستند، اعم از دولت‌های غربی، شرقی و جهان سوم و حتی دولت‌های اسلامی نشان می‌دهد که آن‌ها عموماً از این تحول و رخداد عظیم تاریخی استقبال نکردند و با نوعی حیرت، سرگردانی و حتی شگفتی به این پدیده نوظهور که برای هیچ کدام از آن‌ها قابل پیش‌بینی و تصور نبود، نظر افکنده‌اند. از طرف دیگر هر کدام از آن‌ها به طریقی نگران اثرات انقلاب بر جامعه خود و آینده ثبات نظام حاکم بر کشورشان بودند. اصولاً از آن‌جا که دولت‌ها بیش از هر چیز به بقا و دوام خود می‌اندیشند و هر حرکت مردمی و رهایی‌بخش می‌تواند برای آن‌ها نگران‌کننده و خطرناک باشد، تمایل چندانی به این نوع حرکت‌ها و انقلاب‌ها، که می‌تواند برای قوام و ثبات آن‌ها خطرناک باشد، ندارند. به ویژه در شرایطی که این دولت‌ها عموماً دارای نظام‌های سکولار بوده و جدایی دین از سیاست را به عنوان یک اصل ثابت و پابرجا پذیرفته بودند.»

اما وضع درباره ملت‌ها دیگرگون بود. به عقیده محمدی از آن‌جا که انقلاب اسلامی انقلابی مردمی و در واقع مردمی‌ترین انقلاب‌ها بوده است، طبیعتاً توجه ملت‌ها را بیشتر به خود جلب کرده و آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. آن‌ها نیز با نگرشی مثبت از انقلاب اسلامی استقبال کرده‌اند. این استقبال و عطف توجه با درجاتی متفاوت عمومیت داشته است و انقلاب اسلامی مورد استقبال ملت‌ها قرار گرفته است. هر اندازه که ملت ایران در نیل به اهداف انقلابی خود با ملت‌های دیگر وجه اشتراک داشته، به همان نسبت استقبال نیز گسترده‌تر بوده است.

منوچهر محمدی کتاب خود را با این جملات به پایان می‌برد: «در رابطه با پیروزی انقلاب اسلامی و شگفتی‌ها و آثار جهانی آن، تعبیر و تمثیل‌های مختلفی مانند آتشفشان، زلزله، طوفان و سیل از سوی دوستان، دشمنان یا ناظران حیرت‌زده انقلاب به کار برده شده است که عموماً بیانگر قدرت تخریبی انقلاب است ولی هیچ تعبیر و تمثیلی زیباتر، مناسب‌تر و واقع‌بینانه‌تر از بیان امام خمینی (ره) نیست، آنجا که می‌فرماید: انقلاب ما انفجار نور بود.»

کتاب‌های پیشنهادی

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

گذری بر ششمین جلد خاطرات اسدالله علم؛ وزیر دربار محمدرضا پهلوی

روایت غلام خانه زاد از ارباب

اشغال کنندگان سفارت در ژنو، فراهم آوردن امکان تبلیغاتی وسیعی برای آن‌ها بود تا بتوانند صحبت‌های خود را علیه رژیم پهلوی از طریق خبرنگاران حاضر در دادگاه منتشر سازند. در این حال، مسئولان وزارت امور خارجه نیز با توجه به این قضیه، به هیچ وجه تعقیب قضایی اشغال‌کننده‌های سفارت را به مصلحت نمی‌دانستند، اما جرئت اظهار نظر در این باره را که در تقابل با نظر شاه قرار داشت، نداشتند. علم در یادداشت روز ۱۳۵۵/۳/۱۷ خود، به این مطلب اشاره می‌کند و در پایان، حرف دل خود را نیز می‌زند: «عرض کردم، چنان که دیشب با تلفن به عرض مبارک رساندم، دیروز یک ساعت و نیم با نیکوله که از مبرزترین وکلای حقوق ژنو است، درباره اشغال قونسولگری ایران و تعقیب اشغالگران صحبت کردیم. او هیچ عقیده به این کار ندارد... دستوراتم را به ژنو و به وزارت خارجه دادم. گویی بهشت را به آنها داده‌ام. چون این بدبخت‌ها هم مطلب را احساس کرده بودند، منتها چون امر صادر شده بود، جرأت نفس کشیدن نداشتند. با آن که نتیجه کار را می‌دانستند، منتها آن قدر ضعیف و مستضعف هستند که جرئت حرف زدن نمی‌کنند و در نتیجه کار به ضرر کشور تمام [می‌آشود].» (ص ۱۴۳) باید توجه داشت مسئله این نیست که کارگزاران رژیم پهلوی نظری ارائه می‌کنند و شاه در عین بی‌توجهی به آن، همچنان بر رأی و نظر خود پای می‌فشارد بلکه اساساً وقتی نظری از سوی شاه ابراز می‌شود، به تعبیر علم، کارگزاران پهلوی دیگر جرئت نفس کشیدن نداشتند.

فساد اخلاقی، فساد مالی

یادداشت‌های علم در سال‌های ۵۶ و ۵۵ مملو از موضوعات متنوع دیگری است و فساد اخلاقی شاه و علم، در آن‌ها همچنان جلب توجه می‌کند و البته تنها موضوعی که به نسبت پنج جلد گذشته به آن افزوده شده، وارد ساختن فرزند محمدرضا پهلوی به عرصه این گونه فسادهاست. اگر در نظر داشته باشیم که در آن هنگام این فرزند بیش از ۱۶ سال نداشت، به طوری که خود در ابتدای امر برای فروغلتیدن در این گونه فساد، احساس شرم می‌کرد، آن‌گاه می‌توان با توجه به اصراری که شاه و فرح، هر دو به منظور هرچه سریع‌تر فراهم شدن بساط عیاشی برای او داشته‌اند، وضعیت اخلاقی و روحی خانواده سلطنتی را ارزیابی کرد. اگر چه علم خود نیز غرق در این فساد بود، اما به راستی با توجه به تکراری بودن «گردش رفتن» شاه، چاروی اصرار داشته است تا در لابه‌لای مسائل و موضوعات نسبتاً مهم داخلی و بین‌المللی، هر بار این مسئله را نیز که در آن هنگام طبعاً اهمیت چندانی نداشته است، در یادداشت‌های خود تکرار کند؟

موضوع دیگری که در این یادداشت‌ها جلب توجه می‌کند، ریخت و پاش‌ها و اسراف‌های خانواده سلطنتی و درباریان است. در حالی که مردم و به ویژه روستاییان از کمترین امکانات هم برخوردار نبودند، اعضای مختلف خانواده سلطنتی هر یک به نوعی با بهره‌گیری از پول‌های بادآورده، به خوش‌گذرانی مشغول بودند.

البته علم گذشته از اشارات متعددی که به کاخ‌ها، زمین‌ها، مسافرت‌ها و گردش‌های شاه دارد تا حدودی مخارج شخص محمدرضا را مشخص می‌سازد اما به نظر می‌رسد در یکی دو فراز از این یادداشت‌ها تلاش کرده است به صورت واضح‌تری این مسئله را به اثبات برساند: «۱۳۵۵/۵/۲۱- دو ساعتی با [محمدجعفر] بهبهانیان، معاون مالی دربار به امور مالی و اداری دربار رسیدگی کردم. من همیشه ذخیره‌ای در دربار دارم. حال هم حدود صد میلیون تومانی پول برای مخارج غیرمترقبه و غیراداری شاهنشاه در ذخیره و گردش نگاه می‌دارم، ولی موضوع را فقط بهبهانیان و خودم می‌دانیم، چون اگر به عرض شاهنشاه در یاد دل که پول در نظر او با خاک برابر است برسد، یک‌روزه تمام می‌شود.» (ص ۱۹۹) با توجه به ارزش صد میلیون تومان پول در سال ۱۳۵۵، اگر جمله علم را مورد دقت قرار دهیم، انصاف باید داد که بهتر از این امکان نداشت این پیام را به آیندگان منتقل کرد که شاه در رأس حیف و میل کنندگان پول کشور برای تمینات شخصی خود قرار داشت و دیگران حتی به گردپای او نیز نمی‌رسیدند.

آن را به دفعات تکرار می‌کند: «الملک عقیم». البته وی برای این اصطلاح معانی بعضاً متفاوتی نیز بیان می‌کند، از جمله این که: «دولت دوست و دشمن ندارد. دولت فقط منافع دارد.» (ر.ک. به: یادداشت‌های علم، ج اول، ص ۳۵۱) اما از آنجا که علم غالباً این اصطلاح را در جایی به کار می‌گیرد که سخن از فرمان و رأی بی‌چون و چرای شاه در میان است، می‌توان منظور وی را از این اصطلاح به صورت کلی چنین بیان داشت: «شاه و دیگر هیچ!» علم بارها خود به این معنا اشاره دارد: «من مکرر نوشته‌ام که الملک عقیم، کافر و گنجه‌ی بی‌باید بداند که در این ملک رئیس فقط یکی است.» (ر.ک. به: یادداشت‌های علم، جلد سوم، ص ۲۲۷) یا می‌نویسد: «الملک عقیم و خدا و شاه باید یکی باشد. هر چه اعضا و زیردستان هم پست‌تر و مخذول، همان بهتر است.» (همان، ۲۳۹)

اما نکته‌ای که به ویژه در جلد ششم از این یادداشت‌ها جلب توجه می‌کند، کثرت تکرار این اصطلاح به نسبت سال‌های پیش از آن است. در واقع هر چه به سال‌های پایانی حکومت محمدرضا نزدیک می‌شویم، از آنجا که او احساس قدرت بیشتری می‌کند و خودکامگی‌اش شدت می‌یابد، گویی از نظر علم، ملک عقیم‌تر می‌شود و حتی کار به جایی می‌رسد که لحن نوشتار علم و به کارگیری این اصطلاح در آن به روشنی حاکی از نارضایتی وی از وضعیتی است که هر کس هر گامی می‌خواهد بردارد، باید با اجازه صریح شاه باشد و گرنه ممکن است بعداً دچار عقوبت شود: «۱۳۵۶/۴/۱۲- راجع به رفتن [فردا] به سفارت آمریکا به مناسبت چهارم ژوئیه خودم را به عرض رساندم... غلام بروم یا نه؟ فرمودند، میل خودت است عرض کردم، از این نوع اوامر شاهنشاه غلام گیج می‌شوم. یا صریحاً بفرمایید برو، یا نرو... تأمل زیادی فرمودند که باعث تعجب شد. بعد فرمودند، نخست وزیر که می‌رود، تو پیغام بده که به طور کلی به علت کسالت هیچ کجا نمی‌روی. عرض کردم، این درست و تکلیف غلام روشن شد. اما علت تأمل زیاد شاهنشاه را نفهمیدم، الا این که روی حدس خودم باید بگویم، الملک عقیم و بس.» (ص ۵۲۴) هنگامی که فردی چون علم برای رفتن یا نرفتن به یک میهمانی سفارت خود را موظف به کسب تکلیف واضح و صریح از شاه می‌داند، طبعاً حساب دیگران در رابطه با شاه کاملاً روشن است و حتی جرئت کمترین اظهارنظری در برابر رأی و دیدگاه وی ولو آن که صددرصد به نادرست بودن آن معتقد باشند، ندارند. نمونه جالبی از این قضیه را می‌توان در خاطرات علم مشاهده کرد. در خردادماه ۱۳۵۵ پس از دستگیری دانشجویان اشغال‌کننده سفارت ایران در سوئیس، شاه دستور اکید می‌دهد که مسئولان سفارت در صدد تعقیب قضایی آن‌ها برآیند تا افراد مزبور محکوم به حبس شوند. طبیعتاً آن روی سکه دادگاهی کردن

ششمین جلد از یادداشت‌های اسدالله علم - وزیر دربار محمدرضا پهلوی - که محدوده زمانی از ابتدای سال ۵۵ تا مرداد ۱۳۵۶ را تحت پوشش قرار می‌دهد، از آن جهت درخور اهمیت است که خوانندگان را با اوضاع و احوال کشور در آستانه خیزش انقلابی مردم ایران آشنا می‌سازد. خوشبختانه در ابتدای این مجلد، مژده پیدا شدن سه جلد نخستین یادداشت‌های علم نیز به خوانندگان و تاریخ‌پژوهان داده شده است و امید می‌رود با چاپ و انتشار آن‌ها، خاطرات این وزیر دربار پهلوی از ابتدا تا انتهای حضور وی در این مسئولیت در دسترس همگان قرار گیرد.

خاطرات علم مملو از موضوعات و سوژه‌هایی است که هر کدام می‌توانند به عنوان یک مدخل پژوهشی درباره سیاست و حکومت در دوران پهلوی مورد توجه قرار گیرند؛ حتی آنجا که علم به مسائل شخصی شاه و اعضای خانواده سلطنتی می‌پردازد نیز به دلیل نوع و ساختار حکومت در آن دوران، می‌توان از آن‌ها در جهت تجزیه و تحلیل اوضاع و احوال سیاسی کشور در دهه ۵۰ بهره جست. در این حال نکته‌ای که باید هنگام مطالعه یادداشت‌های وزیر دربار پهلوی دوم در نظر داشت، موقعیت ویژه و استثنایی او نزد شاه بود، به گونه‌ای که هیچ فرد دیگری را در این زمینه نمی‌توان هم‌تراز وی به حساب آورد. علم به صراحت این واقعیت را هنگامی که بیماری وی اوج می‌گیرد و خود را در آستانه کناره‌گیری از وزارت دربار می‌بیند بیان می‌دارد: «۱۳۵۶/۲/۷- نزدیک سه ماه است که در اروپا مشغول معالجه و استراحت و گذراندن دوران نقاهت هستم. در این زمینه عریضه به شاهنشاه عرض کرده‌ام. به هر حال از این تک مضراب‌ها یکی دو دفعه، چه با تلفن و چه با عریضه زدم شاید شغل مرا عوض بفرمایند و کار سبک‌تری مرحمت یا مرخصم کنند که در بیرجند به زندگانی ساده خودم برسیم. می‌دانم که نبودن من به او صدمه روحی زیادی می‌زند به این معنی که او هم فولاد نیست و ناچار باید حرف خودش را تا حدی به یک شخصی بزند و من می‌توانم ادعا کنم که آن شخص فقط من هستم، زیرا اگر اعتماد صددرصد نباشد، ۹۹٪ اعتماد او را دارم.» (ص ۴۰۲) البته روابط علم و شاه، فراتر از اعتماد محمدرضا به یک مسئول دربار بود و باید آن را در چارچوب رفاقت و صمیمیت میان آن‌ها تعریف کرد به همین علت علم می‌گوید: «از سیاست خارجی تا مسائل خانوادگی و مسائل کشوری و دختربازی و غیره و غیره، همه جور صحبت هست.» (ص ۴۰۳)

دست کم تاکنون هیچ فرد دیگری از نزدیکان محمدرضا مدعی این گونه گفت‌وگوهای خصوصی با وی نشده است؛ بنابراین جایگاه منحصر به فرد علم نزد محمدرضا، موجب می‌شود تا خوانندگان یادداشت‌های وی قادر باشند به مخفی‌ترین لایه‌های زندگی و خلقیات شاه نفوذ کنند و حتی امکان تجزیه و تحلیل روانشناختی او را از ورای ظاهرش به دست آورند.

به طور کلی روزها و ماه‌هایی که علم در این بخش از یادداشت‌هایش به بازگویی خاطراتش پرداخته، دورانی است که محمدرضا، خویشتن را بر قله قدرت، ثروت و ثبات احساس می‌کند و آماده است تا به تعبیر خود از «دروازه تمدن بزرگ» عبور کند. بدیهی است که این همه، جز پندار و خیال‌بافی نیست، اما برای شاه به مثابه واقعیت‌هایی مسلم و انکارناپذیر به شمار می‌آیند. این مسئله موجب می‌شود تا پهلوی دوم چنان در گرداب غرور و خودبزرگی بینی فروغلتد که سخن و نصیحت هیچ‌کس را نشنود و بالاترین که دیگران حتی از اظهار نظر مخالف نزد او خودداری ورزند. در این میان تنها علم است که در لابه‌لای تعریف و تمجید و تملق‌های پی‌درپی خود، بعضاً جرئت می‌کند تا نکاتی را خلاف «فرمایشات» شاهنشاه، متذکر شود. این جرئت و شهامت نیز به هیچ وجه ناشی از قانون و ضابطه نیست، بلکه به واسطه رابطه دوستانه و صمیمانه‌ای است که به تعبیر خود علم میان «غلام خانه‌زاد» و «پیشوای بزرگ او» طی سالیان دراز شکل گرفته است.

علم در یادداشت‌هایش، تکیه کلامی دارد که گویی عامدانه

کتابخانه

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

خواهیم پرداخت. اما آن گونه که به نام خانم فرح دیبا در این کتاب عنوان شده است، محل سکونت محمدرضا پهلوی از هیچ گونه وسیله خنک کننده‌ای برخوردار نبوده و خانواده ایشان همانند طبقات محروم در تابستان‌ها در سختی به سر می‌برده‌اند. آن‌ها در تختخواب‌های کوچک و محقری استراحت می‌کرده‌اند که هر آن خوف آن وجود داشته که با کمترین تکانی به پایین پرتاب شوند و... البته شاید خواننده خارجی و بی‌اطلاع از زندگی بسیار اشرافی و حتی افراطی پهلوی‌ها (از نوع تازه به دوران رسیده‌ها) این ادعاها را بپذیرد که تا حدودی می‌توان گفت بعید به نظر می‌رسد، اما برای مخاطب ایرانی که دست کم از کاخ‌های پهلوی‌ها که اکنون به صورت موزه درآمده بازدید کرده و مسائل اینچنینی را - که در مقایسه با کل نسبت عملکرد پهلوی‌ها از اهمیت چندانی برخوردار نیست - از نزدیک دیده است، این ادعاها چه معنایی می‌تواند داشته باشد؟ خوشبختانه پهلوی‌ها که میلیاردها دلار پول، جواهرات و اشیای قیمتی را از ایران خارج ساختند، نتوانسته‌اند کاخ‌ها و تجهیزات سنگین و حجیم داخلی آن‌ها را با خود ببرند بنابراین اینک زمینه قضایای مستند برای ایرانی‌ها به سهولت فراهم است. به این ترتیب باید گفت مشکل خانم دیبا از آنجا آغاز می‌شود که مخاطب خاطرات خود را خارجی‌ها فرض کرده است و گرنه اگر خاطراتی به رشته تحریر درمی‌آمد که نگارنده طی آن برای ایرانی‌ها ارزش قائل می‌شد و آنان مخاطب اصلی قرار می‌گرفتند بدون شک تناقضات اینچنینی کمتر بروز می‌کرد؛ زیرا در این صورت مشاوران ناگزیر می‌شدند برای نزدیک تر کردن خاطرات به مسلمات و محکمت تاریخی تلاش بیشتری داشته باشند. همچنین در این صورت اولویت‌ها در بیان مسائل در هم نمی‌آمیخت، موضوعات عمدتاً حاشیه‌ای در کانون توجه قرار نمی‌گرفت و مسائل کلان و اساسی کشور آن گونه که خوانندگان ایرانی انتظار آن را داشته‌اند عرضه می‌شد.

خط تحریف در خطاهای تاریخی

در آخرین فراز از این مقاله اشاره به اغلاط متعدد و فاحش تاریخی (از جمله ملاقات با محمدرضا در بهار ۱۳۳۹ (ص ۷۲)، اعلام بی‌طرفی ارتش در ۲۹ بهمن ۱۳۵۷ (ص ۲۹۸)، ورود به مراکش در ۲۵ ماه ۱۳۵۸ (ص ۲۹۶) و...) و اشتباهات فراوان در موضوعات طرح شده ضروری به نظر می‌رسد. این خطاها بعضاً می‌تواند ناشی از ضعف اطلاعاتی باشد از جمله موضوعاتی چون حمله چریک‌های فدایی خلق به سفارت آمریکا و تصرف آن برای چند ساعت در روزهای اولیه پیروزی انقلاب که در این خاطرات به نام پاسداران انقلاب اسلامی به ثبت رسیده است. اما برخی خطاها نیز می‌تواند عامدانه باشد همچون نسبت دادن جمله «بی‌بی سی صدای من است.» (ص ۲۷۹) به رهبر انقلاب اسلامی یا طرح ادعای بی‌پایه و مدرک اعلام آمادگی رضا پهلوی برای حضور در جنگ تحمیلی به عنوان یک خلبان (ص ۳۸۸) که یک خلاف واقع نگاری آشکار است. همچنین لحن گفتاری صفحات پایانی این کتاب را بسیار متفاوت از دیگر بخش‌های آن می‌یابیم. در بخش پایانی کتاب بیشتر شاهد نوعی تشابه لحن گفتار با تبلیغات توپخانه‌ای مجاهدین خلق (منافقین) هستیم.

اما صرف نظر از خطاهای فراوان و جابه‌جایی‌های زمانی در این خاطرات باید اذعان داشت که نگارش این خاطرات به نام خانم فرح دیبا برای خوانندگان و اهل دقت و نظر، یک بار دیگر فریبکاری کودکانه و دغل کاری ناشیانه درباریان و عناصر وابسته تبلیغاتی آنان را به نمایش می‌گذارد و این نکته را به اثبات می‌رساند که وقایع و تحولات ربع قرن گذشته هیچ‌گونه تأثیری در این جماعت نداشته است چرا که به دلیل غوطه‌وری در رفاه و اشرافی‌گری غیرقابل تصور در خارج کشور، هرگز فرصت تجدید نظر در آنچه بر ملت ایران روا داشته‌اند را به دست نیاورده‌اند. آن‌ها بدون کمترین اعتراف به خطاهای گذشته و با طلبکاری از ملت ایران که گویا قدر و منزلت حضرات را نشناخته‌اند! هر نوع توهین و تحقیر را نسبت به قیام سراسری احاد این مرز و بوم که به دیکتاتوری و خودکامگی رژیم پهلوی پایان داد، رومی دارند. به این ترتیب ظاهراً این جماعت هنوز هم در رویای تجدید دوران حاکمیت خویش به سر می‌برند؛ دورانی که مردم و به ویژه اقشار غیرشهری در فقر مطلق و درباریان و وابستگان به آنان در اوج لذت جویی‌های حیوانی سیر می‌کردند. درست در اوج چنین غفلتی از خشم و غضب ستم‌دیدگان بود که سیلی محکم و سنگین ملت ایران بر گونه‌های پهن دودمان هزار فامیل نواخته شد و آنان را از اریکه به زیر کشید.

گذری بر وارونه‌نگاری تاریخ معاصر در خاطرات فرح دیبا

ردپای سقوط

روی می‌گردانند - جماعتی معرفی می‌کند که حتی قدرت تمییز بد و خوب را در ساده‌ترین اشکال آن هم ندارد؟ زیرا ایرانیان در اواخر دودمان پهلوی ملتی ترسیم می‌شوند که به لحاظ سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، تفاوت بین عملکرد امیرکبیرها و شاهان خودکامه را درک نمی‌کنند و اصولاً تفاوت بین خادم و خائن را نمی‌دانند. آیا چنین نسبت‌هایی به یک ملت دادن، بهای ناچیزی است که خانم دیبا برای تطهیر گذشته خود و دربار پهلوی پرداخته است؟ اگر دوران پهلوی‌ها آن گونه بوده است که خانم دیبا برای مخاطب فرانسوی خود ترسیم می‌کند، از چه رو ملت ایران یکپارچه در یک قیام سراسری و پرهزینه به حاکمیت آنان پایان داد؟ آیا سرمستی و از خود بی‌خود شدن ناشی از رفاه، آسایش، آزادی و عزت بیش از حد، پیر و جوان، زن و مرد، روشنفکر و عامی، کارگر و بازاری و خلاصه همه و همه را به خیابان‌ها کشاند و در برابر نیروهای تاندان مسلح و به ویژه گارد شانشاهی خشن و سرکوبگر قرار داد؟

آیا جان به لب شدن همه اقشار ملت ناشی از عملکرد خادمانه پهلوی‌ها بود؟ به این جمله محمدرضا پهلوی که از زبان مشاور شخص خانم دیبا نقل شده است دقت کنیم: «با این ظاهر کنندگانی که از مرگ هراسی ندارند چه کاری می‌توان کرد؟ حتی انگار، گلوله آن‌ها را جذب می‌کند.» (از کاخ شاه تا زندان اوین، نوشته احسان نراقی، انتشارات رسا، چاپ اول، ص ۱۵۴) آیا این حالات می‌تواند مربوط به یک ملت رفاه زده و محترم شمرده شده، باشد؟ ملتی دیگر از مرگ نمی‌هراسد که به تعبیر عامیانه کارد به استخوانش رسیده باشد، نه اینکه در آستانه رسیدن به تمدنی بزرگ قرار داشته باشد؛ آن گونه که فرح دیبا ترسیم می‌کند.

برای نمونه خانم دیبا، خود و خانواده پهلوی را آنچنان ساده زیست معرفی می‌کند که گویا مردم ایران می‌بایست جن زده شده باشند که از چنین حکمرانان فرهیخته‌ای رویگردان شده‌اند. این عبارت مشاور فرح شاید گویای بخشی از واقعیت باشد: «این تغییر نام ناگهانی بیمارستان «مادر» عمیقاً، شاه را جریحه دار کرده بود و اگر چه جملاتی نسبتاً آرام‌بخش به او گفتم، اما بر این باور بودم که جدایی شاه و ملت ایران برای همیشه صورت گرفته است، زیرا تغییر رفتار ناگهانی کارکنان بیمارستانی که به وسیله دربار و دفتر مادر شاه اداره می‌شده و او آن‌ها را استخدام کرده بود، نه به یک حزب سیاسی بستگی داشت و نه به توطئه بین‌المللی. این به آن معنی بود که همه چیز از درون درهم می‌ریزد و این تمام کشور است که از سلطنت روی گردانیده و به طور آشنی ناپذیری رابطه‌هایش را با آن گسسته است.» (همان، ص ۲۴۱) علت شکل‌گیری چنین شرایطی در ایران آن روز ریشه در تجزیه و تحلیل چندین ساله ملت ایران به ویژه بعد از کودتای آمریکایی ۲۸ مرداد داشت که در ادامه بحث به تفصیل به آن

آخرین همسر پادشاه مخلوع ایران بعد از سال‌ها سکوت، خاطرات خود را در سال ۲۰۰۴ به زبان فرانسه در پاریس منتشر کرده است. البته ترجمه فارسی این کتاب نیز بدون مشخص شدن نام مترجم و مقدمه‌ای که چگونگی روند انتشار آن به فارسی را مشخص سازد، به چاپ رسیده و در خارج از کشور عرضه شده است. این در حالی است که در شناسنامه کتاب، محل انتشار مشخص نیست. «کهن دیارا» از پنج بخش تشکیل شده که هر قسمت به دوره‌ای از زندگی آخرین ملکه دربار پهلوی اختصاص یافته است؛ دوران کودکی تا ازدواج، دوران آغاز فعالیت‌هایی که پس از ورود به دربار به وی واگذار می‌شود، دوران بیماری محمدرضا تا فرار از کشور، دوران آوارگی تا مرگ شاه و در نهایت دوران پس از شاه.

خاطرات رمان گونه خانم فرح دیبا به دلیل بهره‌گیری از توان حرفه‌ای عناصر برجسته تبلیغاتی دوران پهلوی دوم، هر چند به لحاظ نثر و نوع تنظیم از قوت‌هایی برخوردار است، اما همین مسئله آن را به طور کلی از چارچوب و قواعد خاطره‌نویسی به ویژه پس از دورانی که این خانم بر سر راه محمدرضا پهلوی قرار می‌گیرد، خارج ساخته است. این رویکرد، به علاوه بیان خاطرات به زبان فرانسه از سوی خانم دیبا آن را به یک اثر هنرمندانه! با ریتم عاطفی برای تأثیرگذاری بر مخاطب غیرایرانی نزدیک کرده است، اما تنظیم کنندگان خاطرات ظاهراً به این مسئله چندان توجه نداشته‌اند که در نهایت، زمانی (بعد از برگردان خاطرات به فارسی) ایرانیان ولو به صورت مخاطب دست دوم، از خوانندگان این اثر خواهند بود. در این صورت این سؤال به ذهن خواننده ایرانی کتاب خطور خواهد کرد که چرا خانم دیبا بعد از سال‌ها سکوت در این زمینه و پاسخ ندادن به بحث‌هایی که از سوی خانواده همسرش و برخی درباریان در مورد وی مطرح شده است، اکنون که لب به سخن گشوده و بنا را ولو به ظاهر بر بازگو کردن حقایق و واقعیت‌های تاریخی و آنچه بر ملت ایران در دوران پهلوی‌ها گذشته، نهاده، به زبان فرانسه و برای مخاطب غیرایرانی سخن گفته است؟

دیگر این که خانم فرح دیبا برای تیرنه خود و به تبع آن پهلوی‌ها نزد خارجیان، حاضر به پرداخت چه هزینه‌ای و از چه محلی شده است؟ هر چند تولید یک اثر تبلیغی پیرامون تاریخ ایران برای خارجیان به نظر سهل می‌رسد، اما همین سهل‌انگاری مشاوران تبلیغاتی همسر سوم محمدرضا موجب بروز تناقضات فراوانی شده که یکی از اهداف آن، ارائه تصویری بسیار غیرواقعی از فهم و درک سیاسی و اجتماعی ملت ایران است. در حالی که برای مخاطب ایرانی اثر، این سؤال مطرح می‌شود که چرا خانم دیبا برای تیرنه خود، ملت ایران را - البته زمانی که از سلطنت و پهلوی‌ها

کتابخانه

ویژه سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

کجراهه های تاریخ نگاری انقلاب

محمدرضا قاضی زاهدی: دفتر مطالعات و تدوین تاریخ ایران از آبان ماه سال ۱۳۸۰ محور فعالیت خود را در حوزه تحقیق و پژوهش تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی از آغاز نهضت اسلامی مردم ایران به رهبری امام خمینی (ره) تا زمان حاضر قرار داده است و در این راستا، فعالیت های خود را در سه محور ضبط خاطرات شفاهی، نقد و بررسی کتب و انتشار کتاب سامان داده که از کتاب های انتشار یافته این مرکز می توان به «پاسخ به تاریخ»، «میلاد زخم»، «قتل کسروی»، «مسلمانی در جست و جوی ناکجا آباد»، «سفر با بال های آرزو» و ده ها عنوان دیگر اشاره کرد. همزمان با ایام سی امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، میهمان عباس سلیمی نمین مدیر این موسسه شدیم تا او در یک صبح بارانی از سیر تاریخ نگاری انقلاب اسلامی با ما سخن بگوید.

آقای سلیمی سیر تاریخ نگاری انقلاب اسلامی از آغاز تاکنون و چشم انداز آن را به ویژه در چهارمین دهه پیروزی انقلاب اسلامی چگونه ارزیابی می کنید؟

بینید اصولاً هر تحولی را باید متناسب با ابعاد آن و میزان تأثیری که از خود بر جای می گذارد مورد مطالعه قرار داد. به عنوان مثال اگر دو طرف در کشاکش آن ماجرا یا واقعه قرار گیرند، نتیجه با هنگامی که چندین نفر در همان رویداد دخالت داشته اند متفاوت خواهد بود. بنابراین باید رخداد های تاریخی را بر اساس میزان و ابعاد آن حادثه مورد مطالعه قرار داد. از این رو باید اشاره کنم که انقلاب اسلامی تغییراتی در معادلات سیاسی به وجود آورد که میزان درگیر شدن طیف های گوناگون با خودش را بسیار افزایش داد، چه کسانی که نگاه مثبت و چه کسانی که نگاه منفی به این رخداد داشتند. که طیف بسیار گسترده و وسیعی را دربر می گیرد. بنابراین باید توجه داشت که تحولی که ملت ایران در سال ۱۳۵۷ صورت داد چه جایگاهی در موقعیت اجتماعی، معادلات منطقه ای و جایگاه جهانی ایجاد کرد. اگر موضوعی هیچ جایگاهی در معادلات سیاسی و اجتماعی نداشته باشد طبیعتاً این گونه قدرت های جهانی را درگیر مسائل خود نخواهد کرد اما انقلاب اسلامی چنان عظمتی داشت که تمامی طیف های فکری داخلی را به خودش مشغول کرده و همچنین در سطح بین المللی نیز توجه جهانیان را به خود معطوف داشته است. این بدان معناست که عده ای به انقلاب با دیدگاه مثبت می نگرند و عده ای هم به شدت از آن نگران و بیمناک هستند. هر دو طیف، خواهان این موضوع هستند که بدانند چه عواملی موجب شکل گیری انقلاب شد و اساساً ریشه انقلاب اسلامی را در کجا باید جست و جو کرد اما در این میان گروهی که با گرایش منفی با این رویداد برخورد می کنند تلاش دارند تأثیر گذاری انقلاب اسلامی را به برهه یا دوره خاصی محدود کنند؛ اینجاست که توجه به انقلاب اسلامی را در خارج از ایران به مراتب بیشتر از داخل ایران مشاهده می کنیم یعنی کسانی که از بیرون، ناظر این تحولات بودند، به عمق موضوع بیشتر توجه کردند و می بینیم که سرمایه گذاری برای تدوین تاریخ انقلاب از سوی کسانی صورت گرفت که در وادی براندازی آن تلاش فراوانی می کردند یعنی کسانی که اوایل انقلاب می گفتند نهضت مردم ایران به شکست خواهد انجامید، همزمان سرمایه گذاری های کلان در زمینه تدوین تاریخ انقلاب کردند. به هر حال در گام نخست باید به این پرسش پاسخ گفت که انگیزه آن ها از این اقدام چیست؟ حتی می بینیم در سال ۱۳۵۹ موسساتی در آمریکا شکل گرفت که به تدوین وارونه تاریخ انقلاب اسلامی می پردازند و حتی بعد از آن در سال ۱۳۶۰ در اسرائیل هم موسساتی با این هدف تشکیل شدند اما سوالی که در اینجا پیش می آید این است که آیا متناسب با این فعالیت ها، در داخل تلاشی در این راستا صورت گرفته یا خیر که پاسخ قطعاً منفی است و علت آن هم این است که ما در دل انقلاب مشغول فعالیت هستیم و تا حد زیادی از تأثیرات کلان این انقلاب غافل شده ایم.

اگر بخواهیم موشکافانه به این موضوع نگاه کنیم، منظور شما چه نوع تأثیراتی است، سیاسی، اجتماعی یا...؟
بینید، ملت ایران الگویی را آفرید که هیچ تردیدی نسبت به آن وجود ندارد و در واقع این الگویی است که برای اولین بار در معادلات جهانی، توان ملت ها را برتر از تمامی توان ها مثل تسلیحاتی، اطلاعاتی و... قرار داد چرا که می بینیم نظام های سیاسی حاکم تا پیش از انقلاب، حتی نظام های دموکراتیک، در چارچوب معادلات خود جایی برای قدرت مردم قائل نبودند و در واقع معادلات سیاسی جهانی، کشاکش بین دو قطب قدرت بود و مردم هیچ قدرتی منهای بلوک های قدرت شرق و غرب نداشتند و این گونه به مردم القا می شد که خودشان نمی توانند شرایط خود را تغییر دهند و به طور غیرمستقیم در عمل القا می کردند که مردم باید حتماً وابسته به یک قدرت خاص باشند، در این میان برای اولین بار انقلاب اسلامی این معادله را برهم زد

می دانستند، حتی می بینیم که در مصاحبه های مهندس بازرگان با حامد الگار، خطاب به حضرت امام (ره) می گوید که مگر ما می توانیم قدرت غرب در ایران را نادیده بگیریم؟
در این میان ظهور انقلاب اسلامی، تمامی معادلات جهانی مبنی بر دو قطبی بودن قدرت را برهم زد به گونه ای که بعد از انقلاب اسلامی، مبحث بازگشت به خویشتن در میان بسیاری از جوامع و کشورها مورد توجه قرار گرفت. در این حالت طبیعی است که برخی جریان ها تلاش خواهند کرد تا تاریخ نگاری انحرافی آمیز، در صدد کمرنگ یا غلط جلوه دادن پدیده ای مانند انقلاب اسلامی برآیند. به همین دلیل بیهوده نیست که حجم تبلیغات منفی علیه جمهوری اسلامی به حدی است که درباره هیچ پدیده یا رویداد سیاسی ای این گونه تبلیغ نمی شود و متأسفانه درباره این موضوع؛ در سی امین سالگرد انقلاب اسلامی باید گفت که نه در زمینه تدوین درست تاریخ انقلاب اسلامی گام های درخوری برداشته ایم نه در زمینه پاسخگویی به حجم این همه تحریف، چراکه در این فضای آلوده، به تدریج، افرادی که وقایع انقلاب اسلامی را دنبال می کنند دچار سرخوردگی خواهند شد.

درباره بازگشت به خویشتن صحبت کردید. اگر بخواهیم برای این مفهوم در انقلاب اسلامی مصادیقی بیابیم، باید به چه نکاتی اشاره کنیم؟
بهرتر است بحث را با چند مثال شروع کنیم. اساساً نظام های دیکتاتوری و استعماری برای تداوم سلطه خود بر ثروت و افکار

و الگوی جدیدی را معرفی کرد که اراده و قدرت ملت ها بر توان تسلیحاتی، سیاسی و اطلاعاتی قدرت های بزرگ می تواند برتری داشته باشد. در عمل ملت ایران بدون این که دست نیاز به سوی کشوری دراز کند توانست در برابر بلوک غرب بایستد حتی در داخل ایران هم جریان هایی مثل مجاهدین خلق (منافقین) یا چریک های فدایی معتقد بودند که باید به قدرت های شرق وابسته باشیم تا بتوانیم در برابر غرب بایستیم و حتی نهضت آزادی و جبهه ملی هم معتقد بودند که باید با سلطه غرب مدارا کنیم و هر دو در واقع خود را وابسته به یک قدرت جهانی

ظهور انقلاب اسلامی
تمامی معادلات جهانی مبنی بر دو قطبی بودن قدرت را برهم زد
به گونه ای که بعد از انقلاب اسلامی مبحث بازگشت به خویشتن در میان بسیاری از جوامع و کشورها مورد توجه قرار گرفت

کتابخانه

ویژه سی امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

بشریت، دست نشانده‌هایی را بر سر کار می‌گذارند که جزو پست‌ترین طبقات اجتماعی هستند و به این ترتیب سعی در تحقیر و خوار کردن آن ملت دارند تا بتوانند به مقاصد خود دست یابند، مثلاً صهیونیست‌ها با اشغال قبیله اول مسلمین و زورگویی، مدام احساسات مذهبی و میهنی مردم فلسطین را تحقیر می‌کنند. این در حالی است که صهیونیست‌ها جزو شرورترین و بی‌فرهنگ‌ترین افراد هستند یا مثلاً پادشاه عربستان در اجلاس کویت آن قدر کم سواد است که از روی نطق دستنویس هم نمی‌تواند کلمات را درست بخواند. مثال دیگر راهم از کشور خودمان بزَنم؛ رضاخان که به قلدر معروف بود و جزو شرورترین افراد آن روزگار به حساب می‌آمد را به کار گماشتند؛ اینجاست که می‌بینیم انقلاب اسلامی چه خدمتی به ملت ایران و جامعه بشریت کرد و با معرفی حضرت امام (ره) به عنوان چهره‌ای عالم و عارف - حتی به اعتراف غربی‌ها - توانست از بنیان‌های دینی او بهره بگیرد. انقلاب اسلامی ثابت کرد که بالاترین قدرت، اراده انسان‌هاست؛ اراده‌ای که از سوی خداوند به او تفویض شده است. این قضیه از آن رو قابل اثبات است که مثلاً در ایران تمامی سیستم‌های امنیتی و اطلاعاتی و انواع و اقسام سلاح‌ها در اختیار حکومت بود اما مردم با دست خالی در مقابل همه این‌ها ایستادند. شما در هیچ یک از سخنان و اعلامیه‌های حضرت امام (ره) نخواهید یافت که ایشان حرفی از استفاده از سلاح زده باشند و همواره مردم را از این کار نهی می‌کردند. در این شرایط آیا چیزی غیر از قدرت ملت و اراده الهی در برابر ستم ایستادگی کرد؟ یا مثلاً در جریان غزه می‌بینیم که رژیم صهیونیستی با این که از تمامی سلاح‌های روز دنیا برخوردار است اما در برابر قدرت مردم نمی‌تواند ایستادگی کند.

جناب سلیمی! در دهه هفتاد قالبی نو تحت عنوان «تاریخ شفاهی» حجم عمده‌ای از منابع تاریخی انقلاب را به خود اختصاص داد. دلیل گسترش این رویکرد چه بوده و چه میزان تاثیر گذاری داشته است؟

در یک تعریف کلی باید گفت که نمی‌توان تاریخ شفاهی را محدود به برهه‌ای خاص دانست بلکه این شیوه در گذشته هم وجود داشته اما باید پذیرفت که در گذشته امکاناتی مانند چاپ، نشر و... برای همه به یک میزان وجود نداشت اما پس از گسترش حوزه چاپ و نشر، تحول بزرگی در زمینه تاریخ شفاهی صورت گرفت. در ایران هم در زمینه تاریخ شفاهی شاهد دستاوردهایی هستیم اما باید به این نکته توجه داشت که تاریخ شفاهی به خودی خود تاریخ نیست بلکه پیش نیاز تاریخ است یا امکانی است که تاریخ می‌تواند با استفاده از آن تعریف شود. اساساً تاریخ شفاهی به معنای روایت افراد است که گرچه به تاریخ نگاری کمک فراوانی می‌کند اما فی‌نفسه تاریخ نیست البته باید به این نکته هم دقت کرد که تاریخ شفاهی به همان میزان که می‌تواند در تدوین تاریخ کمک کننده باشد، می‌تواند موجب سردرگمی هم بشود. به‌ویژه اگر رویکردهای حسابگرانه هم در این زمینه وجود داشته باشد و در واقع معتقدم اگر این شیوه به صورت هوشمندانه و منضبط دنبال شود می‌تواند مفید باشد اما عدم انضباط می‌تواند موجب ایجاد مشکلاتی بشود. مثلاً یکی از ابتدایی‌ترین مشکلاتی که در تاریخ شفاهی با آن روبه‌رو هستیم این است که راوی سعی می‌کند خود را تطهیر و گرایش‌های خود را تقویت کند منهای این که زاویه دید یک فرد است که اگر این فرد دارای خطوط فکری خاصی باشد سعی می‌کند این خطوط فکری را به تاریخ بار کند علاوه بر این که تعدد روایت‌ها طبیعتاً موجب سردرگمی خواهد شد.

با توجه به اهمیت تدوین صحیح تاریخ، در حال حاضر دارایی‌های اسنادی در داخل کشور تا چه حد رافع نیازهای پژوهشگران داخلی است و میزان دسترسی پژوهشگران به این اسناد تا چه حد است؟

به نکته خوبی اشاره کردید. ما باید به یک توافق جمعی در این رابطه می‌رسیدیم اما متأسفانه تاکنون این توافق جمعی حاصل نشده است. برخی از کشورها به فرمولی می‌رسند که پس از گذشت مثلاً بیست سال تمامی اسناد را منتشر می‌کنند یعنی این که اسناد خام در مراکز قرار بگیرد که تمامی پژوهشگران امکان دسترسی به آن را داشته باشند اما ما در داخل کشور هنوز نتوانسته‌ایم به این فرمول دست یابیم به عنوان مثال در وزارت امور خارجه اسنادی هست. حتی از دوره رضاخان. که این نهاد نگاه مالکانه به آن را حفظ کرده و آن را سرمایه خودش می‌داند. به هر حال نگاه سرمایه‌ای نسبت به اسناد یکی از معضلات تاریخ نگاری ماست و بخش دیگر مشکلات هم مربوط به پژوهش در این حوزه است که باید درباره این اسناد پژوهش صورت گیرد نه این که صرفاً اسناد را اسکن و دوباره بایگانی کنیم بلکه باید این اسناد را آزاد کرد و در اختیار پژوهشگران قرار داد تا بتوان به دیدگاه جمعی از تاریخ معاصر دست یافت.

مروری بر «در بی دولتی فرهنگ» اثر جلال ستاری روزگار کتاب‌های جلد سفید

حمیدرضا نورانی: از عملکرد حکومت پهلوی در حوزه سیاست و اقتصاد بسیار سخن گفته‌اند، اما کارنامه فرهنگی این دولت کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

در این میان کتاب «در بی دولتی فرهنگ» (نگاهی به برخی فعالیت‌های فرهنگی و هنری در بازپسین سال‌های نظام پیشین) نوشته جلال ستاری به بررسی و نقد کارنامه فرهنگی پهلوی‌ها می‌پردازد و در همین راستا دریچه‌ای نو به روی علاقه‌مندان می‌گشاید.

«در بی دولتی فرهنگ» در دوازده فصل سامان یافته است. نویسنده در پیشگفتاری با عنوان «عمده مقصود» هدف خود از نگارش کتاب را چنین بیان می‌کند: «لازم است هر بار که فرصت و مجال دست داد، هر متولی امر آنچه که درباره فعالیت‌ها و سازمانی می‌داند، اگر می‌خواهد، از سر صدق و صفا و جوانمردی و انصاف بگوید و بنویسد تا پایه‌های دموکراسی فرهنگی و ارزیابی امور، بی‌شائبه غرض، ریاورزی یا تعلق خاطر و التفات، به دلایل شخصی و خصوصی، به استواری بنیان یابد... نگارنده به حکم وظیفه، عشق و علاقه قلبی به امور فرهنگی، سالیان دراز پیش از انقلاب، با فعالیت‌های فرهنگی چند سازمان از نزدیک سر و کار داشته است و می‌کوشد در این مختصر، نظریات و ملاحظاتی انتقادی را در باب فعالیت‌ها، منصفانه به روشنی تمام بگوید.»

نویسنده با بیان این موضوع به تاریخچه اداره هنرهای زیبای کشور می‌رسد که در سال ۱۳۲۸ شمسی با ۱۲ کارمند در وزارت فرهنگ تاسیس شد و ۱۵ سال بعد با پشت سر گذاشتن فراز و نشیب‌هایی به وزارت فرهنگ و هنر تبدیل شد. به گفته ستاری این اداره اندک اندک به صورت دستگاه دیوان سالارانه سنگین با همان نظام‌ها و مقررات شناخته و معهود دیوانی درآمد.

به بیان دیگر، کارگزاران وزارت فرهنگ و هنر مانند عواملان هر وزارت دیگر، در جامعه‌ای محروم از حق آزادی و انتقاد و انتخاب، گاه از این طریق یعنی کاغذبازی و مانع تراشی‌های اداری می‌کوشیدند بعضی هنرمندان را که بیدارتر و سرکش‌تر از دیگر همقطاران‌شان بودند به اطاعت و انقیاد وادارند و رام و سر به راه کنند. سرانجام این وزارتخانه به صورت دستگاه تبلیغ سیاست نظام حاکم درآمد و کوشید تا روحیه نظام‌های ارتشی را در قلمرو فرهنگ و هنر حاکم کند.

اما در کلیت نظام پهلوی، فرهنگ از چه جایگاهی برخوردار بود؟ جلال ستاری می‌کوشد تا در فصل چهارم کتاب با نام «بودجه فرهنگی دولت و نظری اجمالی به عملکرد وزارت» به این پرسش پاسخ گوید. او در این راه به جداول آماری بودجه در واپسین سال‌های عمر رژیم پهلوی استناد می‌جوید و از نظر دور نمی‌دارد که بعضی تظاهرات فرهنگی کمیت‌پذیر نیستند و جزو اقلام فرهنگ منظور نمی‌شوند مانند شیوه‌های بازی کودکان، خرامیدن، احوال‌پرسی، آرایش و... چون نفس فرهنگ همواره گسترده‌تر از فعالیت‌های نمایان فرهنگی است و هیچ‌گاه به تمام و کمال در قالب ارقام، اعداد، نمودارها و جداول نمی‌گنجد.»

نکته دیگری که شگفت‌انگیز است، نحوه توزیع کل اعتبارات فرهنگ و هنر طی پنج سال برنامه عمرانی چهارم (۵۱). است که بیشترین رقم را به امور سینمایی (تجربی و تبلیغی) می‌دهد حال آن که برای کار نگارش (تالیف و ترجمه) و تاسیس کتابخانه‌ها که پایه و اساس توسعه فرهنگی است تا آنجا که «همبستگی مستقیم کمبود کتاب و عقب ماندگی جوامع، توجه متخصصان امور اقتصادی را به خود جلب کرده» مبلغ ناچیزی منظور شده است.

جلال ستاری در بررسی برنامه‌های فرهنگی دولت پهلوی، گاه از کلیات فاصله می‌گیرد و وارد مصادیق می‌شود. بدین سان نگاهی به اداره برنامه‌های تئاتر و نگارش و سینما یا جشن فرهنگ و هنر می‌افکند. او درباره اداره تئاتر می‌نویسد: «نبود آزادی بیان و قلم و ثمره زهر آگینش یعنی آگاهانه یا ناخودآگاهانه، جلوی فکر تیزپرواز، کلام نافذ و قلم چالاک خویش را گرفتن، موجب شد که یکی از سیاست‌های اداره برنامه‌های تئاتر عملاً دچار شکست شود و آن اصل به صحنه بردن نمایشنامه‌های ایرانی، نوشته نویسندگان ایرانی است.»

وضع کتاب و نگارش از این هم وخیم‌تر بود. علاوه بر تیغ سانسور ساواک که بر همه جا سایه افکنده بود، آمارها تصویر ناخوشایندی از چاپ و نشر کتاب به دست می‌داد. نویسنده برای اثبات این مدعا به گزارشی از روزنامه اطلاعات مورخ ۱۱ فروردین ۵۶م تسل می‌جوید که واقعیت موجود آن زمان را به روشنی بازتابانده است: «در سال ۱۳۴۹، تعداد ۴۲۱۵ کتاب در سال ۱۳۵۰، تعداد ۳۵۷۴ کتاب در سال ۱۳۵۱، تعداد ۳۳۷۹ کتاب، در سال ۱۳۵۲، تعداد ۳۰۷۰ عنوان کتاب در سال ۱۳۵۳، تعداد ۱۸۹۹ عنوان کتاب در سال ۱۳۵۴، تعداد ۱۳۵۰ عنوان کتاب و در سال ۱۳۵۵، تعداد ۱۲۵۰ عنوان کتاب در کشور چاپ شده است. بر این مبنای چنانچه درصد کاهش را بر مبنای سال ۱۳۴۹ محاسبه کنیم. در سال ۱۳۵۵ انتشار کتاب رقمی معادل ۷۰ درصد کاهش داشته است.»

استبداد سیاسی در سینما نیز بروز و ظهور یافت. نمونه باز دست اندازی‌ها، سانسور فیلم از لحاظ سیاسی بود که سرانجام موجب شد هیئت مدیره یا مرکزی انجمن کارگردانان فیلم ایران، متفقاً استعفا دهند و رئیس هیئت مرکزی در مصاحبه‌ای فاش کرد که علت استعفا، سختگیری اداره کل نظارت و نمایش در مورد فیلم‌های ایرانی یعنی عدم صدور پروانه نمایش برای فیلم‌های آماده نمایش از یک سو و جلوگیری از کار بسیاری فیلمسازان صاحب سبک از سوی دیگر است.

به باور ستاری، هنرمندان و نویسندگان آن دوران همه می‌خواستند آزادانه و نه رازورزانه فیلم بسازند و بنویسند و شعر بگویند و چنین ناپاسامانی‌هایی را نقد کنند اما حکومتیان کیج‌تاب آنان را دشمن و خائن می‌پنداشتند. به همین جهت اثر ارزنده و ماندگار با زحمت، مرارت و مشقت به ثمر می‌رسید و صاحب اثر گاه می‌بایست حیل‌ها کند و تدبیرها بیندیشد تا کامروا شود و از این رو احیاناً ناگزیر و ناخواسته به نوعی مصالحه و مماشات نیز تن درمی‌داد.

آنچه این وضع اسفبار را بیش از پیش از پیش برای جامعه و هنرمندان تحمل ناپذیر ساخت و نمادی از ابتذال فرهنگی تلقی شد، جشن‌های فرهنگ و هنر بود که سالانه در آبان ماه، نخست به مدت دو هفته و سپس به مدت یک ماه در سراسر کشور برپا می‌شد. این جشن‌ها در بازپسین سال‌های نظام، آماج انتقادهای تند و تیز قرار گرفت. این جشن‌ها به علل مختلف، از جمله نحوه برگزاری جشن که در بسیاری موارد تشریفاتی، رسمی، اداری و بی‌روح بود، کثرت برنامه‌های بی‌ارزش، فقر روحیه ابتکار و نوآوری، نبود سازمانی کارآمد قادر به برنامه‌ریزی صحیح برای برگزاری جشن، بی‌توجهی به جلب همکاری هنرمندان و فرهنگیان آزاده کشور، ناتوانی در جلب این همکاری و همراهی خشک و فقیر مایه و ملال خیز جلوه کرد و به هرز رفت چندان که بسیاری دیگر از برنامه‌های فرهنگی رژیم پهلوی نیز چنین سرنوشتی یافتند.

کتابخانه

ویژه‌سی امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

در گفت و گو با منوچهر احترامی بررسی شد

کارنامه طنز، پیش و پس از انقلاب

سایر محمدی: به گفته کارشناسان در تاریخ معاصر، طنزنویسی از انقلاب مشروطه و از طریق جراید آن عرصه وارد حوزه تاریخ ادبیات شد و طنز سیاسی بیشترین مخاطبان را پیدا کرد. در جریان انقلاب اسلامی نیز شعر طنز بخش محدودی از شعارهای انقلاب را تشکیل می داد، اما مطبوعات طنز، گوی سبقت را از دیگر همگنان می ربودند. در این میان اما در سال های پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی نجیبانه ترین طنزها را زنده یاد کیومرث صابری در مطبوعات عرضه کرد و به دنبال تولد نشریات ویژه طنز مانند گل آقا، طنز و کاریکاتور، ملون، جوالدوز و... فضای طنزنویسی به شکوفایی رسید و نسل جدیدی در کنار نسل گذشته وارد این عرصه شدند و به شهرت رسیدند. یکی از طنزنویسان شاخص و با سابقه کشور که حدود پنج دهه در این عرصه قلم زده منوچهر احترامی است؛ کسی که در کارنامه اش سابقه همکاری با بسیاری از نشریات طنز از جمله با نشریه گل آقا را دارد. منوچهر احترامی به مناسبت سی سالگرد انقلاب اسلامی طی گفت و گویی کارنامه طنزنویسی در سال های پیش و پس از پیروزی انقلاب اسلامی را مورد ارزیابی قرار می دهد.

آقای احترامی! طنزنویسی در ایران را در طول این سه دهه چگونه ارزیابی می کنید و دوره رونق و شکوفایی طنز را در چه سال هایی می دانید؟

طی این سال ها با توجه به سیر حرکت انقلاب اسلامی ما نوعی پیشرفت و رونق را شاهدیم. ارزیابی کلی من این است که طنز از فضای شعاری در سال های ۵۷ تا ۶۰ به فضایی حرفه ای و هنرمندانه تر رسید. رسیده ایم به وضعیتی که عرصه طنز دارای حساب و کتاب است. اما در طی همین سه دهه طنز هم اوج و فرود داشته است.

به تعبیر شما طنزنویسی پس از طی فراز و فرودهای گوناگون، وارد فضای مساعد امروز شده است. نقش کیومرث صابری و ستون «دو کلمه حرف حساب» ایشان را در شکل گیری این فضای مساعد چگونه می بینید؟

آقای صابری، با «دو کلمه حرف حساب» به گسترش فضای طنزنویسی خیلی کمک کرد. او به مسائلی پرداخت که هم برای آن گروه که مورد انتقاد قرار می گرفتند قابل تحمل بود، هم «دو کلمه حرف حساب» الگو و سرمشقی شد برای کسانی که در زمینه طنز کار می کردند از این رو آقای صابری از مسائل و مشکلات غالب آن روز الهام می گرفت و کاری را ارائه می داد که آن کار برای دیگر طنزنویسان الگو می شد.

در عرصه طنز حوزه های مختلفی وجود دارد؛ طنز سیاسی، طنز اجتماعی و... شما کدام حوزه را در این دوران موفق تر ارزیابی می کنید؟

ما به طور سنتی از دوران مشروطه شکل خاصی از طنز را آغاز کردیم چون طنز مطبوعاتی ما با روزنامه صور اسرافیل و دهخدا شروع شده بود. این شیوه طنزنویسی با نسیم شمال و اشعار او تقویت شد و تداوم پیدا کرد. در حقیقت طنز مردمی تر هم شد. آن شیوه ای که در مشروطه باب شد، تا امروز به عنوان الگوی طنزنویسی ما به حساب می آید.

طنز مطبوعاتی ما، همان شیوه انتقادی و طنز سیاسی است. به غیر از آن طنز سیاسی، طنز غیر سیاسی هم داشتیم. مثل «کارگاه تمدنالی» خسرو شاهانی یا «تک مضراب» های کریم فکور که دو صفحه ای بود و در نشریات آن زمان نوشته می شد و به مسائل معمولی جامعه می پرداخت یا طنز «اسمال در نیویورک» حسین مدنی که اصلا سیاسی نبود و به سیاست نمی پرداخت. هیچ یک از این آثار طنز سیاسی نبود اما وجه غالب طنز مطبوعاتی آن جنبه سیاسی است که مخاطب انتظار دارد و علاقه مند به مطالعه آن است. نوشتن طنز سیاسی هم راحت تر است، هم پر مخاطب تر. البته ما فقط توجه و تمرکز روی طنز سیاسی نداشتیم و نداریم و از جنبه های دیگر طنز غافل نبودیم. ما شعر و طنز فکاهی داشتیم. داستان پردازی طنز غیر سیاسی داشتیم، طنز اجتماعی داشتیم. کارهای خوب این دسته از طنزها موفق و پر مخاطب هم بوده است. من فکر می کنم اگر بخواهیم درباره توفیق یا عدم توفیق طنز نگاهی داشته باشیم، باید ببینیم کدام کار بهتر یا کدام کار بدتر بوده است. این که کدام یک از این طنزها جنبه سیاسی داشت و کدام جنبه غیر سیاسی داشت در درجه دوم اهمیت قرار دارد. مهم ذات طنز و طنزنویسی است. طنزنویس اگر خیره باشد، بر موضوع احاطه داشته باشد و زبان مناسبی برای نوشتن طنز انتخاب کرده باشد، قطعاً با استقبال مخاطبان روبه رو می شود. فارغ از این که اثرش سیاسی یا اجتماعی باشد.

در عرصه طنزنویسی معاصر، مفاهیم و سبک های مختلف اعم از مطایبه، شوخی و... تعریف واقعی خود را پیدا نکرده اند. این طور نیست؟

تا گهگان فضای گسترده و وسیعی را به تسخیر درمی آورد. طنز متوقف شونده هم نیست و حد معینی برای نفوذ خودش نمی شناسد. به همین دلیل اغلب با عکس العمل مواجه می شود و ناگزیر دچار توقف می شود. این افت و خیز و فراز و فرود در طول تاریخ برای طنزپردازی وجود داشت و همچنان خواهد داشت و این وضعیت ناپایدار در طول تاریخ مرتباً تکرار می شود. یک مقطع دوران رونق طنزنویسی است و مقطع دیگر دوران رکود است.

پاسخ سوال خود را نگرتم. آیا فضای کافی برای عرضه آثار طنزنویسان جوان وجود دارد؟

مدتی است که فعالیت های بیشتری دیده می شود. مجلاتی که صفحات طنز شان را تعطیل کرده بودند، یا رسانه هایی که کمتر به طنز می پرداختند، چندی است که مجدداً فعالیت خودشان را شروع کرده اند و دارند کار می کنند. البته برخی از مجلات و روزنامه ها از گذشته صفحات طنز داشتند و همچنان دارند و الان فعالیت خودشان را بیشتر کرده اند. این را از این جهت می گویم چون جوانانی که در عرصه طنزنویسی فعال هستند و با من در ارتباطند، آثار چاپ شده شان را اینجا و آنجا می بینم. یا طنزنویسانی که در این رسانه ها کار می کنند و به شکلی من در جریان فعالیت هایشان قرار می گیرم، این را می گویند. در دوران ما رویکرد به طنز از سوی مطبوعات در مقایسه با گذشته بیشتر شده است.

طنزنویسی در عرصه داستان در چه وضعیتی دارد و از کجا به کجا رسیده ایم؟

متأسفانه رمان طنز چه شاخص باشد چه در سطح معمولی، نداریم. ما در عرصه قصه کوتاه طنز زمانی آثار خوب و برجسته ای داشتیم. حداقل از یک جایگاه ادبی - نه والا - قابل بحث و توجه بود. الان متأسفانه به رغم افراد زیادی که قصه طنز می نویسند، قصه های برجسته و شاخص یا نداریم یا خیلی خیلی کمی داریم. من فکر می کنم اصول قصه نویسی کوتاه را باید آموزش داد. البته ما در زمینه رمان نویسی از گذشته مشکل داشتیم، هنوز هم داریم به همین خاطر رمان طنز نداریم اما قصه های کوتاه چه در زمینه قصه های جدی، چه در زمینه قصه طنز از قدیم تبحر داشتیم و هنوز هم داریم.

به نکته خوبی اشاره کردید. واقعیت این است که طنز یک شیوه ندارد. یعنی نمی توانیم بگوییم کمدی، طنز، درام، ملودرام، تراژدی و...

اصلاً طنز در این دسته بندی های ادبی جای نمی گیرد. طنز خودش موجودیت مستقلی ندارد. یک نوع نمک است. یعنی شما یک مطلب یا مقاله سیاسی می نویسید و از یک شخصیت فرد انتقاد می کنید. اگر این مطلب یا مقاله را جدی بنویسید، می شود سرمقاله یک نشریه. اگر تمسخر آمیز بنویسید تبدیل به هزل و هجو می شود. اگر ظرافت به خرج دهید، می شود طنز. «فکاهه هم برای خودش مقوله ای است و مخاطبان خاص خودش را دارد و برای آوردن خنده به لب خواننده موفق و اثرگذار است. اگر چه چندان متعالی نیست. اما هزل و هجو مشکل دارند. سربزه سر گذاشتن آدم هاست. نوعی تسویه حساب با دیگری است.» مخصوصاً در مورد هجو می گویند: «شخص معینی را با هدف معینی مورد هجو قرار می دهند و به او می تازند. در واقع هجو یک نوع درگیری شخصی است که در یک فضای عمومی اعلام می شود.»

هزل البته یک درگیری شخصی نیست چون ممکن است با نیت کوبیدن طرف مقابل نوشته نشود. هزل را به این دلیل می نویسند که مردم لذت ببرند و تفریح کنند و مخاطب عام هم دارد. باید یادمان باشد که در تاریخ ادبیات فارسی طنز را برای خاطر تمسخر دیگران یا به سنخه گرفتن کسی نمی نوشتند. آنچه که امروز طنز می گوئیم، در گذشته هزل نامیده می شد. مولوی می گوید: «هزل تعلیم است حالا جد شمر، یعنی هزل را باید نوعی از کار جدی پذیرفت و آن را تعلیمی دید.»

به نظر شما آیا طنزنویسان امروز امکان عرضه آثارشان را به اندازه کافی دارند؟ یعنی رسانه های موجود توانایی عرضه آثارشان را دارند؟

طنز آب زیر کاه است. شما وقتی روی کاه می نشینید و احساس امنیت می کنید ناگهان می بینید آب شما را در خود فرو می برد. اینجاست که عصبانی می شوید چون انتظار چنین وضعیتی را نداشتید، غافلگیر شده اید. طنز همیشه این گونه است. وقتی رها می کنند کم کم پیشروی می کند،

کتابخانه

ویژه سی امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

تبارشناسی روز بیست و دوم

مرتضی قدیمی: در خصوص چگونگی شکل‌گیری انقلاب اسلامی همواره سوالات فراوانی مطرح شده است؛ سوالاتی مانند این که چرا و چگونه نیروهای مذهبی و روحانی در موقعیت این نهضت قرار گرفتند؟ مگر نه این که رضاشاه با تمام قوا به جان مذهب و مذهبی‌ها افتاد و مدارس دینی، مساجد و حسینیه‌ها را هدف قرار داد اما چه شد که در فاصله قیام خرداد ۴۲ تا بهمن ۵۷، روحانیت و مرجعیت اینچنین محبوبیت عمومی یافت و همگان را علیه تجدد صوری پهلوی برانگیخت و آنان را در مسیری قرار داد تا نظام دیکتاتوری را سرنگون کنند و رهبری را به دست روحانیون انقلابی بسپارند؟ در این خصوص ده‌ها سوال دیگر می‌توان مطرح کرد هرچند که پیش از این در پاسخ به این گونه سوالات، دیدگاه‌های متفاوت و متعددی از طرف اندیشمندان مطرح شده است.

حجت الاسلام والمسلمین دکتر رسول جعفریان در کتاب «جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی-سیاسی ایران» تلاش کرده تا پاسخگوی بخش عمده‌ای از این دست سوالات باشد. چاپ نهم این کتاب که به مناسبت سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران منتشر شده در ویراست جدید با اصلاحات و افزوده‌هایی همراه شده است. این اثر هفته گذشته در سرای اهل قلم مورد نقد و بررسی قرار گرفت. شایان ذکر است کتاب «جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی سیاسی ایران» سال‌های ۱۳۲۰ یعنی از زمان روی کار آمدن محمدرضا شاه تا سال ۱۳۵۷ را مورد بررسی قرار داده است. در این کتاب هشت فصل بازگشت دین به عرصه جامعه و سیاست، فعالیت‌های حوزوی از اواخر دهه ۳۰ تا انقلاب اسلامی سال ۵۷، جریان‌های مذهبی-سیاسی فعال دهه ۴۰ تا اوایل دهه ۵۰، اسلام انقلابی، مجاهدین خلق (منافقین)، حسینیه ارشاد و دکتر شریفی، گروه‌ها و جریان‌های فعال مذهبی-سیاسی در آستانه انقلاب اسلامی، نویسندگان برجسته آثار دینی-سیاسی در آستانه انقلاب اسلامی و جریان‌های تجدید نظر در عقاید شیعه گنجانده شده است. این نشست با حضور حجت الاسلام دکتر رسول جعفریان رئیس کتابخانه مجلس و استادیار دانشگاه تهران و دکتر موسی حقانی رئیس موسسه تاریخ معاصر ایران و سردبیر مجله یاد برگزار شد.

شهریور ۱۳۲۰ بهار انقلاب

در آغاز این جلسه حجت الاسلام والمسلمین دکتر جعفریان به تبیین این نکته پرداخت که چرا برای نگارش کتاب مقطع تاریخی شهریور ۱۳۲۰ را انتخاب کرده و به عنوان مثال چرا به دوران مشروطه نپرداخته است.

وی با اشاره به این که سرفصل‌های متعددی برای بررسی تاریخ معاصر وجود دارد گفت: «انتخاب ۱۳۲۰ به دلیل شروع فصل جدیدی از لحاظ فکری و سرآغاز ارائه اندیشه دینی و نقش آن در جامعه است.»

او در معرفی نقش شهریور ۱۳۲۰ در مقایسه با مشروطه گفت: «با شکل‌گیری این تحول، دین مجدداً سراغ جامعه و نظام اجتماعی می‌آید و این اعتقاد دوباره به وجود می‌آید که شریعت پس از دوره‌ای که اعتبارش را از دست داده، آسیب دیده، فروکش کرده و منزوی شده است مبنای یک نظام سیاسی اجتماعی خواهد بود.»

جعفریان افزود: «با توجه به این اتفاقات، می‌توان آغاز شهریور ۱۳۲۰ را فصل جدیدی دانست به رغم این که ممکن است در این دوره فرد مهمی از رهبران دینی یا ملی مذهبی ظهور نکرده نباشد و همین نکات بر اهمیت آن نسبت به مشروطه تأکید می‌کند.»

رئیس کتابخانه مجلس شورای اسلامی در ادامه سخنانش افزود: «در این کتاب تلاش شده تا این موضوع تبیین شود که تفکر دینی چگونه ظهور کرد و با چه اندیشه‌ها و آرمان‌هایی شکل گرفت و چه برداشتی بر سایر بینش‌ها غلبه کرد تا انقلاب اسلامی شکل گیرد.»

وی افزود: «مرور این دوران بیانگر این نکته است که رویدادهای مرتبط با انقلاب و سال‌های ۵۶ و ۵۷ خلق الساعه

سیاست دوره رضاخان می‌شوند. در چنین شرایطی تشریح تحولات این دوره پس از رکود جریان‌های سیاسی و مذهبی مهم است.»

دکتر حقانی افزود: «البته با این بخش موافق هستیم که تحولات شهریور ۱۳۲۰ و بعد از آن پس از دوره فترتی که از کودتای ۱۲۹۹ در ایران تا ۱۳۲۰ در خصوص تحولات جریان‌های مذهبی به وجود آمد مهم است اما باید به دوره‌های قبلی نیز توجه کرد و تنها این دوره معیار نیست. این کتاب خلئی را در تاریخ‌نگاری ما پر کرده است و می‌توان آن را سرمنشأ بسیاری از جریان‌های مهم عنوان کرد.»

منبع‌شناسی

در ادامه جلسه، حجت الاسلام والمسلمین دکتر جعفریان در پاسخ به این سوال که آیا نگارش کتاب بدون استفاده از منابع غیر ایرانی نقص به شمار می‌رود یا خیر گفت: «مهم‌ترین مشکل استفاده از آثار بیگانگان در تاریخ‌نویسی این است که نویسندگان چنین آثاری بسیار تحت تأثیر منابع علوم اجتماعی هستند و دیگر این که آن‌ها پرورش یافته فرهنگ ما نیستند و با بسیاری پدیده‌ها بیگانه‌اند و ما بسیاری از منابع را داریم که آن‌ها نداشته‌اند.»

دکتر حقانی با بیان این که در کارهای پژوهشی باید از تمام منابع و نقدها استفاده کرد متذکر شد: «البته بسیاری از منابع خارجی تا حد زیادی قابل استناد نیستند و شخصی که با بستر فرهنگی و سیاسی ایران آشناست و در ایران زندگی می‌کند، بهتر می‌تواند مسائل تاریخی را تحلیل کند تا بیگانه‌ای که با این فرهنگ ناآشناست.» وی با اشاره به این که در خلال تجدید چاپ‌های مکرر این کتاب بسیاری از بخش‌های آن حذف شده و مطالب آن افزایش یافته است پیشنهاد داد: «بهتر است در چاپ‌های بعدی، این اثر تاریخی در دو یا سه جلد منتشر و تصاویر اسناد و مدارک مهم نیز به آن افزوده شود.»

رئیس موسسه تاریخ معاصر ایران با تأکید بر این که کتاب با وجودی که اثری پژوهشی است اما پژوهش به شمار نمی‌رود گفت: «اگر بخواهیم منصفانه بنگریم، بررسی دوره ۳۷ ساله نیازمند پژوهش‌های دقیق و عمیق‌تر است و این انتظار نمی‌رود که به تنهایی بتوان این ۳۷ ساله را بررسی کرد اما برای بررسی و شناخت جریان‌های سیاسی، فرهنگی ایران قبل از انقلاب ناگزیریم به این کتاب مراجعه کنیم هرچند بحث تبارشناسی این اثر نیاز به ارزیابی جدی دارد و باید به بررسی برخی از شخصیت‌هایی که نقش‌های تعیین‌کننده‌ای در جریان نوآندیشی دینی دارند تخصصی‌تر پرداخته شود.»

نبوده است و این جریان فکری از شهریور ۱۳۲۰ به آرامی حرکت کرد و به صورت آشکار در سال ۵۷ نمایان شد و در واقع در این دوران ۳۷ ساله حضور سه نسل را شاهد هستیم هرچند که نسل نزدیک‌تر به انقلاب از جریان‌های دهه ۲۰ و ۳۰ اطلاعی ندارند و چه بسا از آن‌ها هیچ‌یادی نمی‌شود اما در این کتاب از سه نسل مختلف در سه مقطع بعد شهریور ۲۰ تا سال ۳۲ و از سال ۳۲ تا ۴۲ و از ۴۲ تا ۵۷ یاد شده است.» وی با اشاره به این که در این اثر نشان داده شده چه افرادی و تحت تأثیر چه تفکراتی حوادث این دوره را رقم زدند گفت: «فصلی که انقلاب در آن قرار گرفت، بهار از فعالیت‌های ۱۳۲۰ آغاز شد.»

در ادامه این نشست موسی حقانی، رئیس موسسه تاریخ معاصر ایران و سردبیر مجله یاد در تحلیل و نقد این اثر گفت: «این کتاب از نخستین چاپ خود، روندی تکاملی را به دلیل افزوده شدن مطالب متنوع در طول زمان طی کرده است و باز هم جا دارد که پژوهش بیشتری در این زمینه انجام شود.» وی با بیان این که وقایع پس از شهریور ۱۳۲۰ بسیار پراهمیت است گفت: «البته من با فرمایش دکتر جعفریان که اهمیت این دوره از مشروطه بیشتر است خیلی موافق نیستم و اتفاقاً این دوره را ادامه تحولات عصر مشروطه می‌دانم؛ چراکه معتقدم خیلی از این ماجراها از دوران مشروطه شروع شد و بعضی از چهره‌های پرداخته شده در کتاب کسانی هستند که عملاً از دوران مشروطه فعال سیاسی و فرهنگی در ایران هستند و مثلاً یکی از آن‌ها اسدالله فرقانی است که به او خوب پرداخته شده است.»

وی افزود: «بسیاری از شخصیت‌های دوره مشروطه به دوره رضاخان وارد شده و جزو تدوین‌گران فرهنگ و

در این جلسه حجت الاسلام والمسلمین دکتر جعفریان به تبیین این نکته پرداخت که چرا برای نگارش کتاب، مقطع تاریخی شهریور ۱۳۲۰ را انتخاب کرده و به عنوان مثال چرا به دوران مشروطه نپرداخته است

تبارشناسی

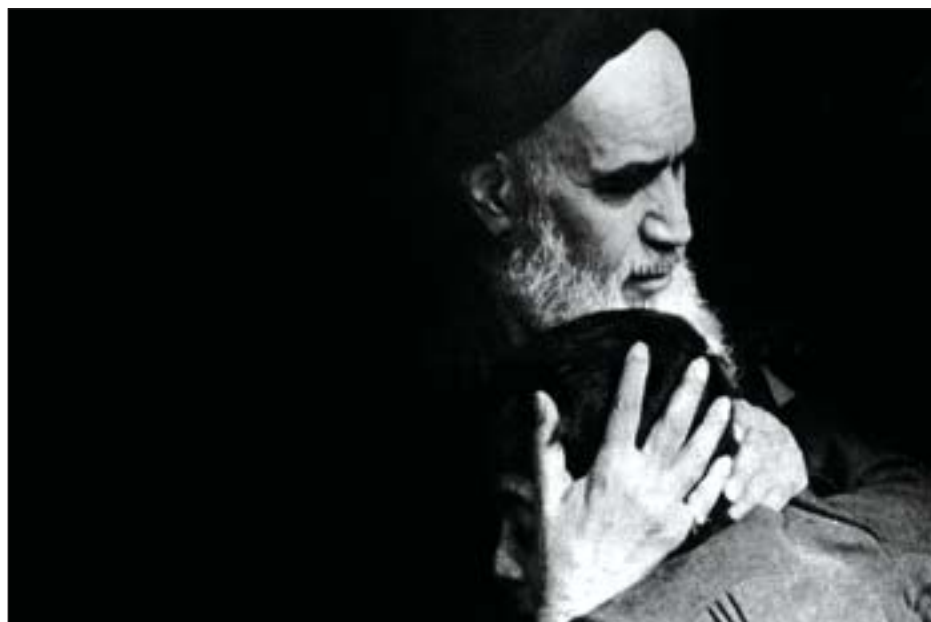
ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

با حمیدرضا شاه آبادی درباره «تک نگاری روزهای پیروزی انقلاب اسلامی»

تقویم انقلاب برای نوجوانان

علی وظیفه: چگونه می توان به حقیقت تاریخ دست یافت و آن را با زبانی ساده و شیوا به نوجوانان منتقل کرد؟ چطور می توان با این گروه سنی از ریشه های انقلاب اسلامی و دلایل شکل گیری آن سخن گفت؟ کتاب های درسی و حتی داستانی ما تا چه اندازه توانسته اند با نوجوانان از روزهایی بگویند که آن ها را درک نکرده اند؟ آیا نویسندگان ما توانسته اند شور و هیجان جوانانی که مشت های خود را گره کردند تا طاغوت را براندازند به تصویر بکشند؟ حمیدرضا شاه آبادی نویسنده ای است که رویدادهای تاریخی را دستمایه آثار خود قرار می دهد. از او مجموعه ای ۱۰ جلدی در ارتباط با انقلاب منتشر شده و «دیلماج»، «لالایی برای دختر مرده»، تاریخ آغاز فراماسونری در ایران و... از جمله آثار اوست. با او از تاریخ و تاریخ نگاری سخن گفته ایم. شاه آبادی بر این باور است که پیش از سخن گفتن درباره ویژگی های تاریخ نگاری برای نوجوانان باید با آنان از ضرورت فهم و درک تاریخ سخن بگوییم. او در این باره می گوید: «زندگی بهتر در جهان امروز، نیازمند آشنایی با گذشته است. به این معنی که تا ملت ها با پیشینه تاریخی خود آشنا نشوند، نمی توانند راه رسیدن به آینده ای بهتر را دریابند از این روست که در کشورهای پیشرفته، نخستین چیزی که پس از خواندن و نوشتن به بچه ها آموزش داده می شود، تاریخ است؛ در حالی که دانش آموزان ما در کتاب های درسی خود با حجم گسترده ای از اطلاعات روبه رو هستند که دردی از آن ها درمان نمی کند و به کارشان نمی آید.»

از سال ها پیش کارشناسان به کاستی های کتاب های درسی تاریخ اشاره کرده اند بدون آن که تدبیری برای اصلاح یا تکمیل آن ها در نظر بگیرند... به نظر شما سرچشمه این مشکل کجاست؟

ببینید اصولاً ارائه اطلاعات زیاد به کار نوجوانان نمی آید. برای مثال بررسی وضعیت ایران در دوره حکومت های متقارن، کار بسیار دشواری است و سخن گفتن از سلسله هایی که همزمان بر نواحی مختلف ایران، حکومت می کرده اند برای این گروه سنی جذابیتی ندارد و تنها ذهن آن ها را از اسامی و نام هایی که هرگز به کارشان نمی آید، سرشار می کند اما برای حل این مشکل، یکی از روش هایی که می توان به آن پرداخت، بهره گرفتن از نویسندگانی است که به جز تاریخ با زبان و دنیای نوجوانان آشنا هستند و فضای ذهنی آنها را می شناسند.

البته کتاب، آن هم کتاب درسی یکی از روش های آشنایی نوجوانان با تاریخ هر دوره از جمله انقلاب است. قطعا راه های دیگری نیز وجود دارد.

بله. همان گونه که دانش آموزان را برای فراگیری بهتر درس علوم به آزمایشگاه می برند، می توان آن ها را برای درک بهتر تاریخ و دوره های مختلف به موزه و بازدید از اماکن تاریخی برد. همچنین از روش های جدید آموزش می توان کمک گرفت، در قالب داستان و نمایش می توان با نوجوانان از تاریخ سرزمینشان سخن گفت و ... همه اینها زمانی ممکن می شود که اهمیت تاریخ و ضرورت شناخت آن را درک کرده باشیم.

یکی از مواردی که برخی نویسندگان به آن اشاره می کنند، وفاداری به اصل تاریخ است؛ چیزی که به باور آن ها، گستره تخیلشان را محدود می کند...

مهم این است که داستانی جذاب بنویسیم و از ابزاری فراگیر برای انتقال آن استفاده کنیم. برای مثال، یانگوم، نخستین پزشک زن دربار کره بوده که در تمام کتاب های تاریخی آن دیار، بیش از چند خط، درباره اش نوشته نشده و این هنر کسانی بوده که زندگی یانگوم را بهانه ای برای پرداختن به تاریخ اجتماعی این کشور در دوره ای از تاریخ قرار داده اند.

پس به راحتی می توان یک رویداد یا شخصیت تاریخی را دستمایه نوشتن داستانی بلند قرار داد؟

بله. نویسندگان ما ضمن پرداختن به شخصیت های فرعی و رخدادهای حاشیه ای، به راحتی می توانند از حقایق تاریخی به صورت مستند سخن بگویند. با این روش هم به جذابیت های متن می افزایند و هم بر کاستی های خود در زمینه اطلاعات تاریخی سرپوش می گذارند.

با این همه تاکنون داستان های تاریخی جذابی برای نوجوانان نوشته نشده است. البته جدای از بعضی استثناات. بسیاری از رویدادهای تاریخی ما، جذاب و خواندنی هستند و قابلیت دراماتیزه شدن دارند، برای مثال آنچه بر نادرشاه گذشته کمتر از آن نیست که بر مکبث رفته اما شکسپیر ایرانی کجاست؟! البته در چند دهه پیش، کسانی بودند که رمان تاریخی بنویسند اما آنچه نوشته اند، پیش پا افتاده و عامه پسند است.

با توجه به این که هر کدام از تاریخ نگاران از دریچه دید خود به برهه ای از زمان نگاه می کنند، آیا تاریخ نگاری بی طرفانه معنا پیدا می کند؟

آن که در آزمایشگاه فیزیک کار می کند، دانسته هایش که

از این که حوادث، به صورت زنجیروار بایکدیگر در ارتباطند. یعنی یک رویداد تاریخی را باید با وقایع پیش و پس از آن سنجید؟

مورخان، چاره ای ندارند جز این که به اجزای تاریخ بنگرند نه به کل آن. پس باید به بررسی دوره های مختلف تاریخی بدون در نظر گرفتن دوره های دیگر پردازند.

پس چرا برای نگارش تاریخ انقلاب اسلامی، قالب تک نگاری را انتخاب کرده و به روزهای خاص پرداخته اید؟

بیش از ۱۰ سال پیش، در مورد ۱۷ شهریور، فردی مقاله ای نوشته بود و در آن و ۱۷ شهریور و رخدادهای آن به شدت انکار شده بود. به دنبال خواندن آن مقاله به اسناد و مدارک ساواک مراجعه کردم و بر اساس آنچه درباره ۱۷ شهریور به خاطر داشتم، مقاله ای با عنوان کالبدشکافی واقعه ۱۷ شهریور برای بزرگسالان منتشر کردم و همان زمینه ای شد برای مجموعه ۱۰ جلدی تک نگاری انقلاب اسلامی در قالبی ادبی.

چرا به جای تک نگاری روزها، شخصیت های موثر در جریان انقلاب را انتخاب نکرده اید؟

روزها ظرفی است که در آن نه تنها شخصیت ها بلکه حوادث جریان ساز هم گنجانده شده اند.

به چه اسناد و مدارکی جز آنچه در اختیار ساواک بوده، رجوع کرده اید؟

خوشبختانه من در آن زمان در دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حوزه هنری فعالیت می کردم که مجموعه فرهنگ نام آوران ایران را منتشر می کرد. از این رو به کتاب های بسیاری دسترسی داشتم.

چه اندازه از نظر افراد مختلف با اندیشه های متفاوت بهره مند شده اید؟

به طور قطع نمی توان با یک گروه خاص از منابع کار کرد بلکه باید به آثار طیف های فکری گوناگون رجوع کرد اما انتخاب یک نظر از میان چندین رای متفاوت بر عهده نویسنده و وابسته به درک خواننده است هر چند کسانی که به نوشتن داستان ها یا کتاب های تاریخی می پردازند باید هر آنچه یک اجتماع را شکل می دهد، بشناسند و با اقتصاد، ادبیات و فرهنگ آن آشنا باشند.

نتیجه پژوهش و کاوش است را ملاک قرار می دهد اما تاریخ نگار با ذهنیت از پیش تعیین شده که بیانگر تجربه ها و باورهای اوست به سراغ تاریخ می رود و به جرات می توان گفت که تاریخ نگاری بی طرفانه، ممکن نیست.

اما حساسیت هایی که در زمینه تاریخ نگاری انقلاب وجود دارد بیشتر است چرا که بسیاری افراد، این دوره را به خاطر دارند.

برخی محافل دانشگاهی عمده وقت خود را درگیر تاریخ گذشتگان می کنند در حالی که تاریخ معاصر که تاریخ انقلاب نیز بخشی از آن است، ذهن افراد بیشتری را از گروه های فکری گوناگون به خود مشغول می کند و به این دلیل از حساسیت بیشتری برخوردار است. ضمن این که انقلاب اسلامی ایران هم سیاسی بود و هم ایدئولوژیک چرا که در باورها و اندیشه دینی مردم ریشه داشت.

بعضی بر این باورند که برای روایت جامع از هر رویداد تاریخی باید ۳۰ سال از آن بگذرد. در دوران معاصر با وجود رسانه های گوناگون چنین اتفاقی امکان پذیر است؟

من با این نظر کاملاً مخالفم. امروز هم سرعت وقایع بسیار بالاست و هم سرعت و میزان تبادل اطلاعات، بگذریم

نویسندگان ما ضمن پرداختن

به شخصیت های فرعی

و رخدادهای حاشیه ای، به راحتی

می توانند از حقایق تاریخی

به صورت مستند سخن بگویند

با این همه تاکنون داستان های

تاریخی جذابی برای نوجوانان

نوشته نشده است

کتابخانه

ویژه سی امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

شنبه ۱۹ بهمن ۱۳۸۷

بومی‌سازی ترجمه

بر دیا برزگر: در طول تاریخ اندیشه، بسیاری از تحولات بزرگ دقیقاً از زمانی آغاز شده‌اند که اندیشمندان یک فرهنگ دست به ترجمه‌های گسترده از زبان‌های دیگر زده‌اند. به عنوان مثال ترجمه آثار یونانی در روم باستان سبب تحولی عظیم در فکر و اندیشه رومی شد یا نهضت ترجمه در قرون سه و چهار هجری پشتوانه‌ای برای عالمان و اندیشه‌ورزان مسلمان برای تولید آثار بسیار در حوزه‌های طبیعی و انسانی فراهم آورد. با توجه به اهمیت ترجمه، گزارش حاضر در پی مقایسه و ارزیابی روند ترجمه در سال‌های پیش و پس از پیروزی انقلاب اسلامی است.

بهمین نامور مطلق اعتقاد دارد که یکی از راهبردهای نادرست نسبت به ترجمه در دوران قبل از انقلاب، گرایش شدید به آثاری بود که در حوزه اندیشه غرب تولید می‌شدند در حالی که اگر بخواهیم ترجمه‌ای متعالی، پویا، اثرگذار و سودمند در روند اندیشه داشته باشیم باید به اهمیت تنوع در ترجمه دقت کنیم. خوشبختانه در سالهای اخیر در این زمینه شاهد رخدادهای مثبتی بوده‌ایم چراکه بسیاری از مترجمان ما علاوه بر حوزه اندیشه غربی به دیگر حوزه‌های اندیشگی مانند اندیشه شرقی و آثار هندی، ژاپنی یا چینی توجه نشان داده‌اند و این اقبال باید نسبت به اندیشه‌هایی -به جز اندیشه غربی- افزایش یابد. اگر بتوانیم انواع فراوانی از نگاه و اندیشه‌های موجود در دنیا را از طریق ترجمه به جوانان و اندیشمندان مان ارائه کنیم، قطعاً شکوه و جنبه‌های عمیق و استثنایی فرهنگ ایرانی -اسلامی مان بیشتر مشخص خواهد شد.

به باور دبیر و معاون پژوهشی فرهنگستان هنر، اهالی فکر و اندیشه در حوزه اندیشه‌وارث برخی از ناسامانی‌هایی بودند که سنگ بنایش در دوران قبل از انقلاب اسلامی گذاشته شده بود؛ به عنوان مثال در سال‌های پیش از انقلاب، ترجمه تنها به مثابه یک ابزار برای ورود هنر، اندیشه و به طور کلی اطلاعات بود و فرهنگ خودمان میزان و ملاکی برای انتخاب ترجمه نبود. او در مورد اهمیت و جایگاه ترجمه در فرآیند تولید فکر می‌گوید: «به نظر من ترجمه یکی از مهم‌ترین عناصر رشد و شکوفایی فکری در یک جامعه است در زمینه تولید فکر می‌توان دو عامل بیرونی و درونی را فرض کرد. ترجمه در واقع یکی از عوامل بیرونی تولید اندیشه است که از طریق آن می‌توان راه‌های رفته را نیپمود و تجربیات دیگران را تکرار نکرد.» با این حال، نامور مطلق تأکید دارد که این عامل بیرونی باید با عامل درونی همراه شود تا شاهد شکل‌گیری فرآیندی سریع و موثر در حوزه اندیشه باشیم؛ به این معنا که ترجمه موجب تنبلی فکری نشود و در عوض از نتایج فکری دیگران در یک فرآیند اندیشگی درونی که از بطن نیازهای اجتماعی مان برخاسته، استفاده کنیم. ما در تاریخ خودمان شاهد چنین کارکردی از ترجمه بوده‌ایم. در قرون اولیه تاریخ اسلام، دارالترجمه‌ها و دارالحکمه‌ها با شکل دادن به نهضت ترجمه باعث پررونق شدن جریانات فکری شدند.

نامور مطلق که خود یکی از فعالان حوزه ترجمه است، اعتقاد دارد علاوه بر گسترش تعداد عناوین ترجمه، باید به افزایش کیفیت آنها نیز نظر داشت و علاوه بر آن، ترجمه و ترجمه‌شناسی را به عنوان یک علم پذیرفت و به مبانی نظری ترجمه نیز اهمیت داد.

احسان عباسلو از موسسان سرای عالی ترجمه نیز در مقایسه میان وضعیت ترجمه پیش و پس از انقلاب این گونه استنباط می‌کند که سال‌های قبل از انقلاب اسلامی دسترس به منابع مثل امروز نبود و به یک سری آثار خاص محدود شده بود از دیگر سو تعداد مترجمان نیز پیش از انقلاب بسیار محدود بود که این مترجمان هم فقط در زمینه چند زبان به ترجمه می‌پرداختند در حالی که بعد از انقلاب تعداد مترجمان افزایش یافته و مترجمان ما در حوزه‌های زبانی محدودی کار نمی‌کنند. به گفته او این فرآیند سبب شده تعداد کتاب‌های ترجمه موجود، به صورت چشمگیری، افزایش یابد. برخی از مترجمان قبل از انقلاب در کار خود ایراداتی داشتند که در ویرایش‌های جدیدی

که انجام دادند، کیفیت ترجمه‌های خود را افزایش دادند. اما شایسته است که علاوه بر رشد کمی، امروزه مترجمان در پی رشد کیفی هم باشند. در زمینه رشد کیفی یکی از عواملی که مشکل ساز شده، دغدغه‌های اقتصادی ناشران است. متأسفانه برای برخی ناشران تنها اسم و عنوان مهم است نه کیفیت ترجمه و گاهی دیده می‌شود که ناشرانی به دلیل حفظ جواز نشرشان ترجمه‌هایی کم‌مایه یا پر از غلط منتشر می‌کنند.

دبیر سرای ترجمه سخنان خود را با تأکید بر اهمیت ترجمه ادامه می‌دهد. به زعم او هر ایده‌ای خاستگاهی دارد و هیچ ایده‌ای در خلأ رشد نمی‌کند. قاعدتاً این خاستگاه همیشه یک اثر تالیفی نیست و آثار ترجمه نیز می‌توانند در این امر نقش داشته باشند. به ویژه کشور ما به عنوان کشوری در حالی توسعه به طور طبیعی برای حرکت رو به جلوی خود به ترجمه احتیاج دارد. علاوه بر این، در حوزه فرهنگ، همه کشورها به یکدیگر نیاز دارند و تعامل فرهنگی می‌تواند باعث رفع بسیاری از مشکلات در حوزه اجتماع شود و کاستی‌های فرهنگی را برطرف کند. این نیاز بیش از هر عرصه‌ای در حیطه ترجمه محقق می‌شود.

مدیر سرای اهل قلم در توضیحات بیشتر می‌گوید: «در همه حوزه‌ها چه تالیف و چه ترجمه، حضور اندیشه غیرقابل انکار است. اندیشه‌ای که پشتوانه کنش ترجمه است، جست‌وجو می‌کند و بهترین آثار را برای ارائه در زبان مقصد انتخاب می‌کند. از این گذشته در ارائه اثر و فرآیند ترجمه نیز نگاه و اندیشه مترجم نقشی غیر قابل انکار دارد.» احسان عباسلو معتقد است رخدادهایی مانند چاپ نشریات تخصصی در حوزه ترجمه یکی دیگر از مواردی است که بر فضای ترجمه پس از انقلاب تأثیر مثبتی گذاشته. گرچه چاپ این نشریات باید با جدیت بیشتری پیگیری شود. چاپ نشریات تخصصی حوزه ترجمه از آن راه‌های مهمی است که جریان نقد ترجمه را پررونق می‌کند.

در این میان محسن سلیمانی نیز بر این باور است که حوزه ترجمه در سال‌های پس از انقلاب اسلامی شاهد تحولات بسیار مهم و سازنده‌ای بوده است. به گفته او مترجمان ما در سال‌های پس از انقلاب اغلب تحصیل‌کردگان رشته‌ای هستند که در آن زمینه ترجمه می‌کنند و بسیاری از این مترجمان خود در رشته‌های

مترجمی تحصیل کرده‌اند در حالی که پیش از انقلاب اکثر مترجمان ما تنها برحسب علاقه و گرایش به یک زمینه و به ویژه زمینه ادبیات، دست به ترجمه می‌زدند.

وی می‌افزاید: «این قضیه فی نفسه موجب رشد سطح کیفی ترجمه شده است. از دیگر عوامل رشد ترجمه در سال‌های پس از انقلاب فراهم آمدن ابزارهای ترجمه است چراکه در این سال‌ها ما با تولید تعداد زیادی فرهنگ لغت با کیفیت‌های قابل قبول روبه‌رو شده‌ایم.»

بخشی از این فرهنگ‌های لغت به صورت نرم‌افزاری در اختیار مترجمان قرار گرفته که خود موجب تسریع در فرآیند ترجمه می‌شود. توجه کنید که کیفیت فرهنگ‌های لغتی که امروزه در اختیار مترجمان قرار می‌گیرد با قبل از انقلاب غیرقابل مقایسه است و این علاوه بر افزایش سرعت، موجب بالا رفتن سطح کیفی ترجمه‌ها نیز شده است.

سلیمانی در ادامه به ترسیم افق ترجمه در سال‌های آینده پرداخته و می‌گوید: «یکی از تدابیری که می‌تواند در زمینه اعتلای فرهنگ ایرانی موثر باشد، دوطرفه کردن جریان ترجمه است. بسیاری از آثار خلاقه نویسندگان ایرانی این قابلیت را دارند که به زبان‌های دیگر ترجمه شوند. گذشته از این آثار که بر مبنای خلاقیت فردی تولید می‌شوند، باید کارهای پژوهشی شایسته‌ای نیز صورت گیرد تا ظرفیت و امکان ترجمه به زبان‌های دیگر در حوزه پژوهش نیز فراهم شود.»

سلیمانی بر این باور است که مترجمان ما علاوه بر موفقیت‌هایی که به دست آورده‌اند باید به عرصه‌واژه‌سازی نیز وارد شوند. البته واژه‌سازی فرآیند پیچیده‌ای است که احتیاج به خلاقیت و دانش عمیق در حیطه زبان دارد و مترجمان شایسته ما باید توانایی‌های خود را در این زمینه نیز به نمایش بگذارند.

این مترجم که تاکنون حدود هفتاد اثر تالیف و ترجمه کرده است تأکید می‌کند که ترجمه‌های پس از انقلاب با نظریاتی که در زمینه ترجمه وجود دارد، سازگارترند.

هدف غایی همه نظریاتی که در ترجمه وجود دارد، نزدیک کردن هرچه بیشتر ترجمه به اصل اثر است. پیش از انقلاب بسیاری از مترجمان تنها به انتقال معنا در اثرشان اکتفا می‌کردند، اما مترجمان ما در سال‌های اخیر تلاش می‌کنند تا سبک (style) و روح اثر را نیز منتقل کنند به این ترتیب این آثار به نظریات ترجمه بسیار نزدیک شده‌اند.

تاریخچه

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی
شکوهمند انقلاب اسلامی

شنبه ۱۹ بهمن ۱۳۸۷

گذری بر «جریان شناسی شعر انقلاب اسلامی»

قله‌های شاعرانگی

قاسم رحمانی: انقلاب اسلامی به عنوان یکی از نقاط عطف تاریخ ایران، تأثیرات بسیاری را بر همه عرصه‌های زندگی ایرانیان گذاشت؛ تأثیراتی که در عمیق‌ترین لایه‌های فرهنگی و اجتماعی ما رسوخ و در عین حال قوت‌ها و استعدادها را شکوفا کرده است، چنان‌که به درستی گفته‌اند که انقلاب اسلامی ایران، منادی عزت، عظمت و هویت برای تمام جهان اسلام بود. در این میان شعر فارسی نیز پس از رکودی که در دوران پهلوی داشت، تولدی دیگرگونه یافت و طی سه دهه بالندگی انقلاب اسلامی، اکنون به جایگاهی رسیده است که می‌توان با قاطعیت از گونه «شعر انقلاب اسلامی» یاد کرد هر چند این انقلاب هم میراث گرانقدر شعر اصیل و متعهد فارسی رازنده و هم افق شاعران ایرانی را در رویکرد به مضامین دینی، اجتماعی و سیاسی، تعمیق کرد.

حال سه دهه پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و خلق آثار فاخر و ارزشمند در طول این سال‌ها، انجام فعالیت‌های پژوهشی در این عرصه ضروری می‌نماید؛ حرکت‌هایی که هر چند آغاز شده اما با توجه به شکوه ادبیات انقلابی اسلامی، گسترش آن‌ها ضروری به نظر می‌رسد. کتاب «جریان شناسی شعر انقلاب اسلامی» کوشیده است بخشی از این ضرورت را تحقق بخشد و مولف آن با بررسی تجلیات و نقاط عطف تاریخ و سیر شعر پس از انقلاب، گامی موثر در شناخت شعر انقلاب اسلامی بردارد.

«جریان شناسی شعر انقلاب اسلامی» از چهار بخش شکل گرفته که در بخش اول، کلیات مورد توجه مولف بوده است. وی در این بخش مسائلی بنیادین و پرسش‌هایی اساسی را در عرصه شعر انقلاب مطرح کرده و به آن‌ها پاسخ داده است. مولف چه در این بخش و چه در بخش‌های بعدی کتاب کوشیده است تا مسائل مورد نظر خود را با توجه به تئوری‌های مطرح ادبی استنتاج کند. به عنوان نمونه او درباره جریان شناسی می‌نویسد: «اگر به تعریف رنه‌ولک معتقد باشیم که هر گونه مقالی را درباره ادبیات نقد می‌نامد، جریان شناسی نیز به راحتی زیر عنوان نقد قرار می‌گیرد، اما اگر به تعریفی تازه تروی آوریم که نقد را گفت‌وگویی میان متن و مخاطب (منتقد) می‌داند، جریان شناسی نمی‌تواند نقد باشد.» وی در این باره می‌افزاید: «جریان شناسی در حقیقت نوعی گزارش و کارنامه ادبی است. شاید برای تحلیل آثار مورد نظرش به قرن‌ها قبل برگردد و جریان‌های شعری آن دوران و حتی رویدادهای سیاسی - اجتماعی را مورد مطالعه قرار دهد، بنابراین جریان شناسی در چارچوب معنوی نقد به معنای محدودش نمی‌گنجد.»

در ادامه این بخش، مولف به طرح این سوال می‌پردازد که آیا شعر انقلاب [اسلامی] و جنگ [تحمیلی] شعری دولتی است؟ و در پاسخ می‌نویسد: «برخی مطبوعات، منتقدان و شاعران عمدتاً متعلق به جریان شبه روشنفکری، شعر انقلاب و دفاع مقدس را با عنوان شعر دولتی معرفی می‌کنند، حال آن‌که ادبیات دولتی به ادبیاتی گفته می‌شود که تحت سیطره و فرمان حکومت مرکزی بوده و خواسته و علایق آن‌ها را بازگو می‌کند که با علایق شاعر نیز در تضاد است.» وی می‌افزاید: «دولت‌های خودکامه جهان، برای انسداد فکری جوامع تحت سلطه، گونه‌ای ادبیات را رواج می‌دهند که بتواند در نقش متملق و چاپلوس، صرفاً به دفاع از حکومت بپردازد و در خدمت اهداف آن باشد.» به نوشته نویسنده «جریان شناسی شعر انقلاب اسلامی»، شعر انقلاب [اسلامی] و دفاع مقدس کمترین شباهتی به این گونه از ادبیات ندارد. وی در این مورد نوشته است: «شعر انقلاب و جنگ، شعر آمل و آرزوهای مردمی است که اتفاقاً حکومت نیز در جهت همان آمل قرار دارد و به واسطه این که حکومتی‌ها از میان مردم برخاسته‌اند و فاصله و گسستی با مردم ندارد، این نوع ادبی، اگرچه ممکن

هنور شاعر به سبک خاص و زبان خاصی نمی‌اندیشد.» وی کمی بعد و در گفتار مرتبط با «غزل انقلاب و جنگ در دوره تکامل» از شاخصه‌هایی همچون «دوری از صراحت»، «گسترش دایره واژگانی»، «ورود واژگان بومی»، «علقه‌های محلی و بومی»، «تلطیف و لحن صمیمی و بی‌تکلف، لحن عادی کلام» و «ارتباط با شعر در حال جریان» نام می‌برد. به عنوان نمونه در بخش مرتبط با گسترش دایره واژگانی می‌نویسد: «این مقوله از چند جهت می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. از یک سو به واسطه موضوعاتی درباره جنگ، بسیاری از واژه‌های جنگی وارد شعر شدند. می‌دانیم که یکی از ویژگی‌های دوران جنگ، فرهنگ‌سازی آن بود از این رو فرهنگ با تمام مولفه‌هایش به شعر این دوره راه می‌یابد.»

مولف در بخش سوم به بررسی محتوای غزل انقلاب می‌پردازد و مسائلی همچون شعر مذهبی و غزل جنگ را بررسی می‌کند. وی در آخرین بخش کتابش، دیگر قالب‌های شعری انقلاب اسلامی را بررسی می‌کند. گسترش پژوهش مولف در این بخش چنان است که او در فصل‌هایی کل شعر معاصر را به عنوان بستر شعر انقلاب مورد بررسی قرار می‌دهد. «پیشینه تاریخی شعر انقلاب و جنگ»، «سال ۱۳۵۷، سال شاعران حاشیه انقلاب»، «نثر گرای»، «باستان‌گرایی»، «کاربرد شکل قدیم واژه‌ها»، «کاربرد واژگان محلی»، «تازگی‌های شعر انقلاب و جنگ»، «مثنوی انقلاب و جنگ»، «مثنوی نو»، «دوبیتی و رباعی» و «قصیده» از دیگر مباحثی است که او در این بخش محور توجه قرار داده است. وی در مورد تازگی‌های شعر انقلاب و جنگ نوشته است: «بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و ظرافت‌های زبانی برای آراستن شعر، یکی از شگردهای معمول شعر نو و غزل جدید است که شاعران انقلاب و جنگ نیز از آن بهره برده‌اند.» وی می‌افزاید: «به کارگیری طنز در شعر انقلاب، به خصوص در شعرهایی که تناقضات مربوط به زندگی مقلدان فرهنگ غربی را نشان می‌دهد نیز در شعر انقلاب اسلامی بسیار جالب توجه است.» وی همچنین در گفتار مرتبط با «مثنوی نو» می‌نویسد: «احیای قالب مثنوی در مثنوی نو، بیشتر به چشم می‌آید. استفاده از واژگان امروزی، خودداری از باستان‌گرایی نحوی، نزدیکی به زبان گفتار و ... جلوه‌ای امروزی به مثنوی نو بخشیده است.» وی در ادامه آورده است: «نحوه برخورد با واژگان و نحوه امروزی، به خوبی جنبه معاصر بودن این آثار را نشان می‌دهد.»

«جریان شناسی شعر انقلاب» با شمارگان دوهزار نسخه به تازگی از سوی انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی باقیمت ۳۵۰۰ تومان منتشر شده است.

است مورد حمایت دولت مرکزی واقع شود، اما عنوان ادبیات دولتی ندارد.» مولف سپس به درستی عنوان «ادبیات مردمی» را بر این حرکت ادبی می‌گذارد و ادامه می‌دهد: «محتوای این شعرها همان دردها و رنج‌های مردم است.» در ادامه این بخش مولف به مسائلی همچون انقلاب اسلامی، ادبیات فارسی، چرا شعر؟، شعر بی تفاوت، شعر حکومت و مردم و پهلوی دوم و شعر می‌پردازد.

مولف در فصل دوم کتاب هم به قالب غزل می‌پردازد و در این بخش، غزل را از آغاز پیدایی آن بررسی می‌کند و سپس به غزل انقلاب اسلامی می‌رسد و زیرشاخه‌های غزل انقلابی را که شامل «غزل انقلاب و جنگ در دوره نخست»، «غزل انقلاب و جنگ در دوره تکامل» و «غزل دهه ۶۰» است، واکاوی می‌کند. وی از مسائلی همچون شعارزدگی، صراحت‌گویی، اشاره مستقیم به حوادث و اتفاقات، تأثیرپذیری از ادبیات ژورنالیستی (مطبوعاتی) و ورود مفاهیم مذهبی به عنوان شاخصه‌های غزل انقلاب و جنگ در دوره نخست نام می‌برد و در مورد پیشینه آن می‌نویسد: «این نوع غزل، با غزل دوره مشروطه و غزل کلاسیک ارتباط بیشتری دارد تا با غزل در حال جریان؛ به ویژه آن‌که به لحاظ لحن و محتوا، دوره تازه‌ای را تجربه می‌کند.» وی می‌افزاید: «غزل دوره نخست انقلاب - که در حقیقت دوره گذار و تحول را طی می‌کند - رابطه‌ای با این موج و موج‌های مشابه ندارد، چراکه اصولاً در این دوره، شاعران به چگونگی گفتن توجه چندانی ندارند و بیشتر با دغدغه «چه گفتی» شعر می‌سرایند.» به نوشته وی، با این همه شکی نیست که غزل دوره گذار انقلاب از برخی مولفه‌های شعر معاصر، هم چون ساده‌نویسی و به کارگیری واژگان روزمره بهره می‌گیرد، اما

کتاب «جریان شناسی شعر انقلاب اسلامی» کوشیده است با بررسی تجلیات و نقاط عطف تاریخ و سیر شعر پس از انقلاب، گامی موثر در شناخت شعر انقلاب اسلامی بردارد

مردم برای شاعران جشن گرفتند

الهام لایقی: مراسم افتتاحیه سومین جشنواره بین‌المللی شعر فجر پنجشنبه ۱۰ بهمن ماه و به سنت سال‌های گذشته در شهر مقدس مشهد و در جوار بارگاه ملکوتی علی ابن موسی الرضا (ع) برگزار شد.

تالار بزرگ نور مشهد مقدس پنجشنبه شب میزبان محمد حسین صفارهرندی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر محسن پرویز معاون امور فرهنگی وزارت ارشاد، جمعی از شاعران، مسئولان، مردم و علاقه‌مندان به شعر و ادبیات فارسی بود.

مراسم افتتاحیه راس ساعت ۶ بعد از ظهر و با اجرای سرود مقدس جمهوری اسلامی ایران از سوی گروه موسیقی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آغاز شد و سپس صوت دلنشین تلاوت کلام الله مجید فضای معنوی خاصی به افتتاحیه جشنواره شعر فجر بخشید.

آغازگر مراسم سومین دوره جشنواره شعر فجر، افشین علاء بود؛ شاعری که علاقه‌مندان و مخاطبان ادبیات معاصر او را با آثار کودک و نوجوان می‌شناسند.

افشین علاء این بار نقش مجری افتتاحیه را بر عهده داشت که مراسم را با خواندن شعری از زنده یاد طاهره صفارزاده و یادی از این بانوی شاعر و قرآن‌پژوه آغاز کرد.

تکمیل منظومه جشنواره‌های فجر با شعر وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در مراسم افتتاحیه، سخنان خود را با ستودن جشنواره شعر فجر و آثار تولید شده از سوی شاعران انقلاب آغاز کرد و گفت: «جشنواره شعر فجر به واقع توانست جای خالی شعر را در منظومه جشنواره‌های فرهنگی هنری امروز پر کند و من آرزو می‌کنم با استقبال خوب شاعران از این جشنواره، فاصله ظاهری که در مقایسه با دیگر جشنواره‌های فجر وجود دارد از میان برداشته شود.»

محمد حسین صفارهرندی با اشاره به این که جشنواره شعر فجر مسیر رو به رشدی را در پیش دارد افزود: «در سیمای سه ساله این جشنواره استعدادی وجود دارد که قادر خواهد بود یک شبه ره صدساله را بپیماید.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه صحبت‌هایش به جایگاه شعر در فرهنگ غنی ایران زمین اشاره کرد و گفت: «حضور شعر در پیشینه تاریخی ما به گونه‌ای بوده است که حقیقتاً اگر ما شعر را از این پیشینه فرهنگی و تاریخی جدا کنیم، احساس می‌شود که دیگر چیزی باقی نمی‌ماند.» وی تأکید کرد: «در گذشته حکیمان بسیاری داشته‌ایم و بسیاری بوده‌اند که حکمتهشان از درجه شعرشان شناخته شده است.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی همچنین با اشاره به جنایات رژیم صهیونیستی در غزه و کشتار مردم بی‌دفاع گفت: «یکی از اقشاری که در طول مقاومت غزه همراهی کردند شاعران بودند که اشعار تأثیرگذاری را خلق کردند و جای تشکر دارد.» صفارهرندی در پایان صحبت‌هایش ستودن شعر و شاعران این عصر را که دل در گروی خوبی‌ها دارند، یک واجب قطعی دانست.

روایت علی معلم دامغانی از شعر انقلاب

پس از وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نوبت به علی معلم دامغانی، دبیر جشنواره شعر فجر رسید.

علی معلم دامغانی در ابتدای کلامش گفت: «هنگامی که فجر و انقلاب به وقوع پیوست سلسله‌ای از شاعران به این جریان پیوستند که شاعران و بزرگانی همچون مرحوم اوستا، استاد حمید سبزواری، محمود شاهرخی، دکتر علی موسوی گرمارودی، استاد مشفق کاشانی و گلشن کردستانی از این گروه شاعران و بزرگان بودند.»

وی ادامه داد: «بسیاری از این بزرگان مانند دکتر گرمارودی سال‌های شکنجه، زندان و شلاق را گذراندند.»

وی درباره دبیری خود در این جشنواره نیز گفت: «انتخاب من شاید به این دلیل بود که بنده از نظر سنی به این عزیزان نزدیک تر بودم و از طرفی چون خرد پیران و بزرگان را نداشتم نامم را در زمره جوانان نوشتم.»

نکته جالب دیگری که دبیر سومین جشنواره شعر فجر به آن اشاره کرد این موضوع بود که در طول تاریخ ادبیات،

همواره شاعران نسبت به حکومت یا فعالیت خنثی داشته‌اند یا این که تنها از جهت اطلاع رسانی و خبر اشاره‌ای داشته‌اند، اما انقلاب اسلامی تنها جریانی بود که شاعران پا به پای آن حرکت کردند. وی به عنوان شاهد برای این سخنان خود به شعر معروف استاد حمید سبزواری اشاره کرد و گفت: «این بانگ آزادی است کز خاوران خیزد/ فریاد انسان‌هاست کز نای جان خیزد... این سرود در واقع مانیفست انقلاب است. انقلاب ما مهم‌ترین پیام و ویژگی‌اش آزادی و همراهی مردم بود.»

ضرورت تدوین سند شعر انقلاب

در این مراسم همچنین فاضل نظری دبیر علمی سومین جشنواره بین‌المللی شعر فجر دلدادگی و عشق به ارزش‌های انقلاب و امام راحل (ره) را فصل مشترک شاعران دانست و گفت: «نخوشبختانه در طول این سی سال که از عمر پر برکت انقلاب اسلامی می‌گذرد هر روز شاهد غنای بیشتر ادبیات فارسی بوده‌ایم.»

دبیر علمی جشنواره در ادامه صحبت‌هایش شعر انقلاب را به عنوان یک حقیقت غیر قابل انکار معرفی کرد و گفت: «با همه دشواری‌ها، رنج‌ها و آمل‌ها، امروز شعر انقلاب به یک حقیقت قابل دفاع تبدیل شده است.»

نظری که در اولین دوره جشنواره شعر فجر خود در زمره برگزیدگان بود و موفق به کسب سرو بلورین جشنواره شده بود، در سخنان افتتاحیه یک بار دیگر تأکید کرد که جشنواره شعر فجر نباید محدود به یک هفته و یک ماه شود و این جشنواره در تمام طول سال باید جریان شعر معاصر را رصد و هدایت کند.

وی بر همین اساس به دو نکته اشاره کرد: اول تدوین سند

مردمی که پشت درهای

بسته تالار نور مشهد ماندند

یا ایستاده در داخل سالن تا انتهای

برنامه شعرهای شاعران مطرح کشور

را گوش دادند، هنگامی که مجری قصد

داشت برنامه را پایان بخشد با

تشویق‌های پیاپی خواستار ادامه

شعرخوانی شدند

نظری در پایان سخنانش به تغییرات و تفاوت‌های سومین دوره شعر فجر با دوره‌های پیشین اشاره کرد و گفت: «در سال گذشته توجه به حوزه موضوعی در جشنواره شعر فجر بیشتر بود، اما در این دوره ضمن استقبال از حوزه موضوعی، به قالب‌های شعری نیز توجه می‌شود و جشنواره در سه بخش شعر کلاسیک و کهن، شعر نو و نیمایی و شعر کودک و نوجوان برگزار می‌شود؛ همچنین در بخش جوان داوری آثار ارسالی از سوی شاعران و دبیرخانه‌های استانی انجام می‌شود که کاملاً رقابتی است و در بخش بزرگسالان نیز با توجه به معیارهایی که در نظر گرفته می‌شود - از جمله توجه ویژه به ارزش‌های انقلاب اسلامی - شاعران برتر معرفی و تجلیل خواهند شد.»

استقبال گسترده مردم

یکی از جذاب‌ترین بخش‌های افتتاحیه شعر فجر، شعرخوانی شاعران مطرح کشور بود. استاد مشفق کاشانی، دکتر علی موسوی گرمارودی، غلامرضا شکوهی، ساعد باقری، محمدعلی بهمنی، مصطفی رحماندوست، محمدرضا عبدالملکیان، محمدجواد محبت، محمود دست‌پیش، حسین اسرافیلی، پرویز بیگی حبیب‌آبادی و ناصر فیض شاعرانی بودند که آثارشان را در مراسم افتتاحیه برای مردم خواندند، مردمی که با استقبال بی‌نظیرشان یک بار دیگر نشان دادند که همچنان شعر هنر ملی ایرانیان است.

مردمی که پشت درهای بسته تالار نور مشهد ماندند یا ایستاده در داخل سالن تا انتهای برنامه شعرهای شاعران مطرح کشور را گوش دادند، هنگامی که مجری قصد داشت برنامه را پایان بخشد با دست‌زدن‌های پیاپی خواستار ادامه شعرخوانی شدند.

افتتاحیه شعر فجر از سویی این نکته را خاطر نشان کرد که شعر از جنس سینما، تئاتر و موسیقی نیست که با برگزاری یک جشنواره صرفاً رقابتی و معرفی برگزیدگان بشود آن را بازتاب داد، بلکه هنری است که بخشی از زندگی مردم و خاطرات آنها را شکل می‌دهد و باید به خلوت و خانه آنها راه یابد.

افتتاحیه با شکوه شعر فجر نشان داد که با اضافه شدن بخش بین‌الملل و حضور شاعران جهانی در ایران، این جشنواره می‌تواند مهم‌ترین اتفاق و رخداد ادبی منطقه به حساب آید.

تالار نور مشهد

ویژه‌سی‌امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

نشست خبری بیست و ششمین دوره کتاب سال و شانزدهمین دوره جایزه جهانی برگزار شد

رقابت صفحه به صفحه ۱۵ هزار کتاب

بنفشه محمودی: نشست خبری بیست و ششمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی و شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال، یکشنبه ۱۳ بهمن ماه در سرای اهل قلم برگزار شد. در این نشست دکتر محسن پرویز معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی گفت: به برکت انقلاب اسلامی ایران، رشد چشمگیری در تعداد آثار مکتوب منتشر شده داشته ایم. نسبت به گذشته، ۱۰۰ برابر افزایش چاپ تعداد عناوین کتاب را در ۳۰ سال اخیر شاهد بوده ایم و این مرهون تلاش اندیشمندان و اهالی علم و هنر در ایران است که به هیچ وجه نباید آن را به فعالیت هایی که در حوزه اجرایی اتفاق افتاده است، ارتباط دهیم. وی افزود: در این رشد، آزادی بیان و فراهم آمدن امکان نشر آرا و نظریات و بیان آزادانه اندیشه ها بی تأثیر نبوده است. این که اندیشمندان فرصتی یافته اند که آثار خود را نشر دهند، مدیون جمهوری اسلامی ایران و به برکت پیروزی انقلاب اسلامی و همکاری مدیریت های کلان در نظام جمهوری اسلامی ایران با اندیشمندان این مرز و بوم است.

دکتر پرویز با اشاره به اینکه توجه صرف به کمیت مد نظر نیست گفت: اینکه فقط به کمیت توجه و صرفاً از افزایش تعداد آثار صحبت و به آن تفاخر کنیم، مد نظر نیست. در همه دنیا و ایران درصدی از آثار منتشر شده آثار قابل توجهی هستند و این درصد هم درصد قابل تاملی است که رشد فراوانی در آن دیده می شود. معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با اشاره به اینکه ۱۵ هزار عنوان کتاب در بیست و ششمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است گفت: اینکه ۱۵ هزار عنوان کتاب را قابل داوری می دانیم به این معنی است که ۱۵ هزار عنوان کتاب از قابلیت های بررسی برخوردارند. در سال گذشته این رقم نزدیک به ۷ هزار عنوان بود و امسال نسبت به سال گذشته رشد تقریباً دو برابری را شاهد بوده ایم.

وی با تأکید دوباره بر این نکته که مطرح کردن بحث کمیت آثار منتشره و بررسی شده به معنای تفاخر به این امر نیست، گفت: بیان عدد و رقم از سوی مسئولان، صرفاً گزارش کار است و اگر تفاخری هم هست، باید از سوی کسانی صورت بگیرد که دست اندرکار تولید این ایده ها و اندیشه ها هستند یا به نشر این آثار کمک کرده اند.

دکتر پرویز با اشاره به تقارن بیست و ششمین دوره کتاب سال با سی امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی گفت: به خاطر این تقارن علاوه بر بخش های اصلی جایزه کتاب سال، جایزه ویژه ای هم در نظر گرفته شده است و در جایزه جهانی کتاب سال هم تمایزها و ویژگی های خاصی را شاهد هستیم.

معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به اینکه تلاش شده تا تمامی کتاب های منتشر شده در دایره داوری قرار بگیرند، گفت: در جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی به این مسأله بسنده نشده است که کسانی داوطلب حضور کتاب هایشان در داوری هستند یا نیستند. کتاب سال یک جایزه ملی است و همه کتاب ها باید در آن مورد بررسی قرار گیرند. وی افزود: به داوران توصیه شده است که در رشته های هنر مکتوب برگزیده داشته باشیم. هدف جایزه کتاب سال در رشته های مرتبط با هنر مکتوب ارائه الگو، تقدیر و تشکر از زحمات کسان این عرصه و کمک به ایجاد انگیزه برای آفرینش آثار بهتر است. بنابراین همیشه توصیه معاونت فرهنگی به دبیرخانه و داوران این بوده است که تلاش کنند در حوزه هایی که هدف، ایجاد انگیزه برای خلق آثار بهتر در سال های آتی است، برگزیده داشته باشیم.

دکتر پرویز با تأکید بر اینکه یکدست کردن داوری در حوزه های مختلف نباید از نظر دور شود گفت: یکدست کردن داوری از این مسئله جلوگیری می کند که داوران در برخی حوزه ها با اغماض امتیاز بدهند و در بعضی حوزه ها سختگیرانه عمل کنند. یکسان سازی نوع داوری ها بر عهده دبیرخانه بوده است که سعی کرده اند این نکته را هم لحاظ کنند.

معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی همچنین درباره انتخاب شدن یا نشدن کتاب شعر و داستان در جایزه کتاب سال گفت: در حوزه های مختلف جایزه کتاب سال، به عناصر مختلفی که می تواند کتاب را برجسته تر کند، امتیاز داده

می شود. در حوزه شعر و داستان نیز این اتفاق می افتد. در داوری ها دو دیدگاه کلان وجود دارد؛ گروهی از افراد معتقدند ما کتابی را انتخاب می کنیم که حداقلی را داشته باشد. در همه جوایز خصوصی، به ظاهر خصوصی و دولتی این موضوع وجود دارد. گروه دیگری از داوران معتقدند که کتابی را برتر اعلام می کنیم که حداکثر امتیاز را نیاورده باشد؛ ولی می تواند برگزیده شود. هر دو گروه استدلال هایی دارند و انتخاب دشوار است. در جایزه کتاب سال حداقل امتیاز برای انتخاب در نظر گرفته شده است؛ ولی داوران می توانند با نگاه سختگیرانه تر به حوزه ای بنگرند یا با نگاهی بازتر به آن نگاه کنند.

او در ادامه گفت: داوران ما چون از میان عالمان هر رشته انتخاب می شوند، به خاطر تعلق خاطر به آن رشته، در بعضی از رشته ها با گشاده دستی امتیاز می دهند؛ در داستان هم می تواند این اتفاق بیفتد تا به رشد و تعالی داستان بینجامد.

بررسی ۱۵ هزار کتاب در ۶۲ گروه داوری اولیه

محمدعلی رمضانی فرانی، دبیر بیست و ششمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی نیز در این نشست خبری حضور داشت. وی با اشاره به اینکه ۱۵ هزار عنوان کتاب و اجد حداقل ها برای ورود به گردونه داوری، به این گردونه راه پیدا کرده اند گفت: کتاب ها مطابق معیارهای علمی و کتابداری، در ۶۲ گروه (رشته) دسته بندی شدند و به همین قیاس ۶۲ گروه داوری هم از میان نخبه های حوزه های هنری و علمی تشکیل شد.

وی درباره روند داوری کتاب سال جمهوری اسلامی گفت: داوری ها همان طور که در بیست و پنج دوره قبل معمول بود، در دو مرحله انجام شد. در جلسه ای که با حضور سه داور از هر رشته تشکیل شده، کتاب هایی که واجد حداقل معیارها برای ورود به مرحله دوم نبودند، از گردونه خارج شدند و باقی کتاب ها به مرحله دوم راه یافتند.

رمضانی فرانی با اشاره به اینکه ۳۵۱ عنوان کتاب به مرحله دوم راه پیدا کرده اند گفت: در مرحله دوم هر کتاب حداقل به وسیله چهار ۴ داور بررسی شد و نتایج آن در برگه های داوری ویژه هر رشته ثبت شد و در انتها میانگین امتیازهایی که این داوران به هر کتاب داده بودند، محاسبه شد. کتاب هایی که در این مرحله ۹۰ امتیاز یا بیشتر را به خود اختصاص دهند، به عنوان برگزیده اعلام خواهند شد و کتاب هایی که امتیازی بین ۸۰ تا ۹۰ داشته باشند، شایسته تقدیر شناخته می شوند.

دبیر جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی درباره برنامه ویژه سی امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی نیز گفت: به مناسبت این رویداد تلاش شد کتاب هایی که طی سی سال گذشته در حوزه انقلاب اسلامی منتشر شده اند، شناسایی شوند. در این بخش ویژه دو هزار عنوان کتاب در حوزه های شخصیت و سیره امام (ره)، ایثار و شهادت، اندیشه سیاسی انقلاب اسلامی و تاریخ نگاری و مستندنگاری جمهوری اسلامی ارزیابی شد. این بخش ویژه بیست و چند نفر برگزیده خواهد داشت که تعداد

دقیق آنها را در مراسم کتاب سال اعلام می کنیم. وی همچنین با اشاره به همکاری بنیاد شهید انقلاب اسلامی و موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) با این بخش ویژه گفت: این دو نهاد هم در پیشنهاد و معرفی داوران و هم در تهیه و گردآوری آثار با ما همکاری خوبی صورت دادند. در مجموع مسئولیت کمی و کیفی مسئولیت جایزه ویژه و استانداردهای آن مانند کتاب سال بوده است و سعی کرده ایم تمام معیارها را به خوبی رعایت کنیم.

کسب حداکثر امتیاز از سوی ۳ اثر در جایزه جهانی

محمدرضوا وصفی دبیر شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال نیز در این مراسم با اشاره به دو رشته مطالعات اسلام و ایران در این جایزه گفت: در این دوره کتاب های مختلفی از سراسر دنیا جمع آوری شده است و در هر دو حوزه تمام زیر گروه ها و علوم بین رشته ای را هم مورد توجه قرار دادیم؛ چون در خارج از کشور تخصص های بین رشته ای از حوزه های قابل توجه است. وی با اشاره به اینکه در این داوری فقط کتاب های چاپ سال ۲۰۰۷ مورد داوری قرار گرفته است، گفت: ۵۰ استاد از کشورهای انگلستان، اسپانیا، فرانسه، آمریکا، آلمان، ترکیه، گرجستان، پاکستان، لبنان و مجارستان با دبیرخانه همکاری کردند. اما در دو حوزه مالزی و اندونزی و زبان ایتالیایی نتوانستیم در حوزه شناسایی آثار کاری صورت دهیم.

وصفی درباره ویژگی های این دوره از جایزه جهانی کتاب سال گفت: امسال برای نخستین بار برگزیدگانی از ترکیه، اسپانیا و آفریقای جنوب داریم. آثار منتخب ترکیه و اسپانیا در حوزه مطالعات ایران هستند، منتخب ترکیه در حوزه مطالعات اسلام است و منتخب آفریقای جنوبی نیز با توجه به جریان فلسفی که در آفریقای جنوبی شکل گرفته است، در حوزه فلسفه اسلامی است. دبیر جایزه جهانی کتاب سال همچنین افزود: ما هر سال پژوهش های ایرانیان خارج از کشور را رصد می کردیم اما امسال دوبرگزیده از استادان صاحب نام داریم و نیز سه اثر که در داوری نمره ۱۰۰ گرفته اند که یکی از آنها دایره المعارفی درباره تاریخ سلاح های ایرانی است.

وی با اشاره به اینکه ۲۱ نفر در دو حوزه مطالعات اسلام و ایران برگزیده شده اند، به بخش ویژه جایزه جهانی کتاب سال اشاره کرد و گفت: در بخش ویژه سی امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی به دو حوزه پدیدآورندگان و ناشران آثار مرتبط با انقلاب اسلامی توجه شده است. در این بخش فقط نتوانستیم منابع عربی و فرانسه را پیدا کنیم. وی در پایان گفت: در شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال به یک مترجم که آثار مربوط به انقلاب اسلامی را به زبان های دیگر منتشر کرده است نیز جایزه می دهیم. مراسم اهدای جوایز بیست و ششمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی و شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال، ۱۹ بهمن ماه با حضور رئیس جمهوری در تالار وحدت تهران برگزار می شود.

کتاب سال

ویژه سی امین سالگرد پیروزی

شکوهمند انقلاب اسلامی

اطلاعیه

قابل توجه ناشران، کتاب فروشان، صحافان، چاپخانه‌ها، لیتوگرافی‌ها و مراکز نشر سراسر کشور

ویرایش جدید کتاب راهنمای ناشران و کتابفروشان ایران، چاپخانه‌ها، لیتوگرافی‌ها و مراکز نشر سراسر کشور در قالب جدید و به عنوان کتاب «مرجع نشر» در مرحله تهیه است

موسسه خانه کتاب با همکاری کانون آویژه پویا از ناشران، کتابفروشان، صحافان، چاپخانه‌ها، لیتوگرافی‌ها و مراکز پخش فعال که تمایل به درج آگهی در کتاب فوق را دارند دعوت می‌نماید تا با تلفن ۲۲۲۵۵۲۴۶ (مرکز جذب آگهی) و فکس: ۲۲۹۰۲۷۷۷ تماس حاصل نمایند

همزمان با جشنهای سی‌امین سال پیروزی انقلاب
اولین نمایشگاه سالانه تخصصی

کتاب‌دانشگاهی

• تجهیز کتابخانه های مراکز علمی و دانشگاهی (با شرایط ویژه)
• عرضه کتابهای جدید به جامعه علمی کشور
(اساتید ، دانشجویان و متخصصان)

با حمایت

۲۳ الی ۲۷ بهمن ۱۳۸۷
تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان حجاب، مرکز آفرینشهای فرهنگی هنری

انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی
با همکاری معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

www.bup.ir

فراخوان

خانه کتاب برگزار می‌کند:

تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

به مناسبت: ((سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران))

محورهای همایش:

الف) مباحث نظری تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

- زمینه‌ها، چارچوب‌ها و مفاهیم نظری تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- جریان‌شناسی تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- تطورات تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- جایگاه فلسفه، کلام، فقه و حدیث، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد و... در تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- تاریخ نگاری انقلاب در پرتو رویکردها و روش‌های نوین تاریخ نگاری
- تاریخ نگاری فرهنگی، تاریخ نگاری اقتصادی، روش‌های کمی و... ()
- ارزیابی دستاوردهای تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- آسیب‌شناسی تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

ب) نقد و بررسی آثار منتشره تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

- مورخان ایرانی داخل و خارج از کشور
- مورخان مسلمان (خاورمیانه عربی، آسیا و آفریقا)
- مورخان اروپایی و آمریکایی
- آثار مربوط به انقلاب اسلامی در رسانه‌های داخلی و خارجی

ج) مراکز و مؤسسات تاریخ نگاری انقلاب اسلامی داخل و خارج از کشور

د) منبع‌شناسی انقلاب اسلامی

- اسناد، کتب و پایان‌نامه‌ها
- آثار غیر مکتوب در تاریخ نگاری انقلاب اسلامی (دیوار نوشته‌ها، عکس، اسلاید، طرح، فیلم، آثار هنری و...)

ه) تاریخ شفاهی در انقلاب اسلامی

- مراکز و مؤسسات تاریخ شفاهی داخل و خارج از کشور
- نقد و بررسی تاریخ نگاری شفاهی

- نقد و بررسی خاطرات:

۱. رجال انقلاب اسلامی
۲. رجال عصر پهلوی
۳. رجال سیاسی
۴. خاطرات مردمی

و) تاریخ نگاری انقلاب اسلامی و دفاع مقدس

ز) امام خمینی (ره) و تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

- پیش‌تاریخی امام خمینی (ره)
- جایگاه امام خمینی (ره) در تاریخ نگاری انقلاب اسلامی
- بررسی مداخل (امام خمینی (ره)) و (انقلاب اسلامی) در دایره المعارف‌های فارسی و خارجی (امریکاتا، ایرانیکا، بریتانیکا، لاروس، جودانیکا، اسلامی لیدن)
- شخصیت امام خمینی (ره) در آثار محققان داخلی و خارجی
- تبیین تئوری ولایت فقیه در تاریخ نگاری انقلاب اسلامی

شرایط تهیه و تنظیم مقالات

- آثار رسیده پیش از این در جای دیگر منتشر نشده باشند.
- حجم مقاله حداکثر ۵۰۰۰ واژه و در محیط Microsoft Word با قلم میتر ۱۳ (B-Mitra) تایپ شده باشد.
- چکیده حداکثر در ۲۰۰ واژه و در صفحه جداگانه، کلید واژه‌ها
- ارسال CD مقاله همراه با متن مقاله الزامی است.
- مقالات به هر دو زبان فارسی و انگلیسی پذیرفته می‌شود.

تقویم همایش

- مهلت ارسال خلاصه مقالات تا ۲۰ اسفند ماه ۱۳۸۷
- مهلت ارسال اصل مقالات تا ۲۰ فروردین ماه ۱۳۸۸
- زمان برگزاری همایش: هفته اول اردیبهشت ماه ۱۳۸۸

نشانی دبیرخانه

تهران: خیابان انقلاب - خیابان فلسطین جنوبی - کوچه خواجه نصیر - پلاک ۱۰ - طبقه پنجم

تلفن: ۶۶۴۹۶۹۷۷

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از سال ۱۳۶۲ طرح کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و از سال ۱۳۷۲ طرح بزرگ جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را با هدف شناسایی، گزینش و معرفی آثار برگزیده جهانی و بزرگداشت پدیدآورندگان آن‌ها در جهت ارتقای سطح دانش و اعتلای فرهنگ مکتوب بنیان نهاد. این جایزه همه ساله همزمان با دهه فجر انقلاب اسلامی، کتاب‌هایی که برای اولین بار طی سال قبل در کشورهای مختلف به جز ایران در دو حوزه مطالعات اسلامی و مطالعات ایرانی به زبان‌های مختلف منتشر شده‌اند را بررسی می‌کند و مؤلفان آثار برگزیده از ریاست جمهوری اسلامی ایران لوح تقدیر دریافت می‌کنند. امسال هم مانند سال‌های گذشته برگزیدگان شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال امروز (شنبه) جوایز خود را از رئیس جمهوری دریافت می‌کنند. گزارش حاضر راهنمای توصیفی کتاب‌های برگزیده شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال است. در شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال، پس از گزینش اولیه از میان حدود دو هزار عنوان کتاب شناسایی شده، در داوری نخست ۲۵۲ اثر در موضوعات مطالعات اسلامی و ایرانی به مراحل نهایی داوری راه یافتند که از این تعداد ۱۷۴ عنوان در حوزه مطالعات اسلامی و ۷۸ عنوان در حوزه مطالعات ایرانی بود. آثار ارزیابی شده در این دوره به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی، اسپانیایی، مجاری، عربی، گرجی، چینی، اردو، ژاپنی، روسی، صربی، ترکی استانبولی، ترکی آذری، بلغاری، آلبانیایی و ترکمنی بوده است. این جایزه امسال بخش ویژه ای را هم به سی امین سالگرد ایتالیایی، اسپانیایی، مجاری، عربی، گرجی، چینی، اردو، ژاپنی، روسی، صربی، ترکی استانبولی، ترکی آذری، بلغاری، آلبانیایی و ترکمنی بوده است. این جایزه امسال بخش ویژه ای را هم به سی امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی اختصاص داده است.

امروز جوایز خود را از رئیس جمهور دریافت می‌کنند

برگزیدگان جایزه جهانی کتاب سال

بنیاد نور با همکاری انتشارات آزیموث و دانشگاه آکسفورد به عنوان اثر برگزیده معرفی شد. این کتاب خدمتی ارزشمند به زبان‌های ایرانی از جهت زبان‌شناسی، تاریخ، جامعه‌شناسی تاریخی و مردم‌شناسی است و اسناد حقوقی، اقتصادی و نامه‌هایی را دربرمی‌گیرد که به زبان بلخی و خط یونانی نوشته شده است. این نوشته‌ها حدود صد سند است که تاریخ کهن‌ترین آن‌ها به زمان شاپور دوم ساسانی برمی‌گردد و جدیدترین آن‌ها متعلق به نخستین سال‌های حکومت اسلامی است.

علم و ادبیات

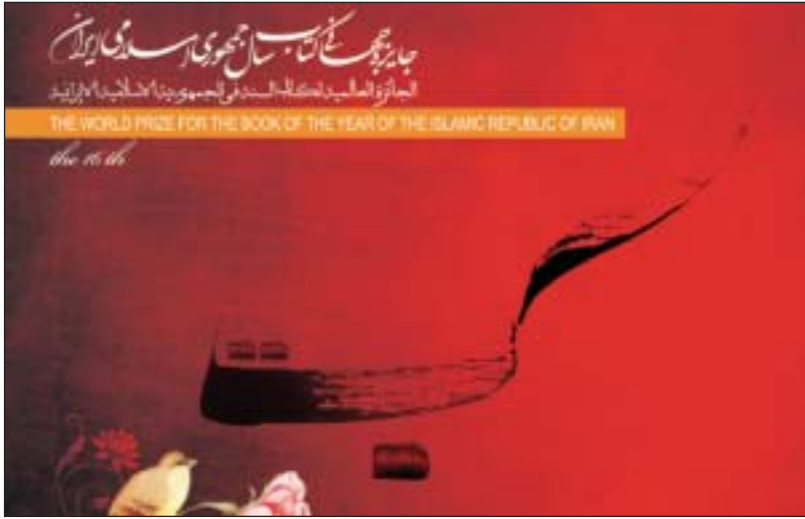
در رشته علم و ادبیات نیز کتاب گیاه‌شناسی در خمسه نظامی، تألیف خانم دکتر کریستین ون‌رویم‌بک از انتشارات دانشگاه کمبریج برگزیده شد. این اثر تمامی اشعار نظامی گنجوی را که حاوی استعاره به درختان و میوه‌های آن‌هاست، مورد پژوهش قرار داده است. مطالب علمی این استعارات با کمک مقالات علمی منتشر شده در حوزه علوم اسلامی و ایرانی از قرن نهم تا هفدهم مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است. پدیدآورنده نه تنها عمق بینش نظامی گنجوی به آنچه سروده را بیان می‌کند، بلکه سطح و ژرفای آشنایی او با علوم آن دوران را نیز نشان می‌دهد. این کتاب، پایان‌نامه دکتری نویسنده در دانشگاه بروکسل (ULB) است و به همین دلیل بیشتر منابع آن به زبان فرانسوی است. دکتر ون‌رویم‌بک استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کمبریج در بروکسل تحصیل کرده و استاد مشاور پروژه شاهنامه در دانشگاه کمبریج است.

ادبیات معاصر ایران

ادبیات نوین فارسی در افغانستان تألیف دکتر ولی احمدی از انتشارات راتلج برگزیده رشته ادبیات معاصر فارسی در شانزدهمین دوره جایزه جهانی بود. مولف در این کتاب کوشیده است جنبه‌های فرهنگی و ادبی نوین در افغانستان را که کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، تحلیل و بررسی کند. پرداختن به جریان‌های تفسیری و نکات دقیق از یک سری متن‌های ادبی موجب شده است که این کتاب به طور چشمگیری به مباحثی توجه کند که غالباً در حوزه تحقیق و پژوهش مغفول مانده است. دکتر ولی احمدی در حال حاضر عضو هیأت علمی گروه مطالعات خاورمیانه در دانشگاه برکلی کالیفرنیاست.

ایران شناسی عمومی

جایزه جهانی کتاب سال همچنین در رشته ایران شناسی عمومی کتاب ایران شناسی؛ تاریخ، مذهب و ادبیات تألیف دکتر احمد خضری و پروفیسور خوان مارتوس قصادا از انتشارات مرکز زبان‌شناسی آتنا (اسپانیا) به عنوان اثر برگزیده معرفی کرد. این کتاب، مجموعه‌ای از پژوهش‌های ایران‌شناسی مطالعات اسلامی و ایرانی در اسپانیاست. نشر کتاب علمی و آکادمیک و مشتمل بر چهار بخش اصلی تاریخ و جغرافیا، فلسفه و دین، ادبیات و سیاست است. مقالات کتاب درباره موضوعات مختلفی چون فرهنگ، تاریخ و تمدن ایران، انقلاب اسلامی و تحولات دینی ایران در قالب چهار بخش مجزا تدوین شده است. پروفیسور

غزالی، فخرالدین رازی، خواجه نصیرالدین طوسی و قطب‌الدین شیرازی را در مراحل مختلف زندگی نیشابوری متذکر شده است. این اثر پایان‌نامه رابرت موریسون از دانشگاه کلمبیا است. او در حال حاضر دین پژوه و استاد یار کالج وایت‌اون در آمریکا است.

تفسیر

کتاب «ولیمه» تجزیه و تحلیل سوره مائده با استفاده از نظریه بلاغت سامی) تألیف میشل کوپرس، از انتشارات لیلوکس برگزیده رشته تفسیر بود. این کتاب از منابع گوناگون اعم از اسلامی و غیراسلامی - چه قدیم و چه جدید - و حتی از متون سامی، یهودی و مسیحی باستانی که کمتر کسی بر آن‌ها احاطه دارد، با تسلط و دقت کامل استفاده کرده و اصطلاحات و قوانین روش جدید تجزیه و تحلیل بلاغی را به زبانی ساده و روشن بیان کرده و توضیح داده است. تخصص کوپرس بررسی ادبی متن قرآن کریم، به ویژه از لحاظ نظم و ارتباطش با متون ادبیاتی مقدس پیشین است. او زبان و ادبیات فارسی را نیز به خوبی می‌داند و از سال ۱۹۸۹ تاکنون در مصر به عنوان عضو انستیتو دومینیکی به تحقیقات شرق‌شناسی (IDEO) اشتغال دارد.

عرفان اسلامی

در رشته عرفان اسلامی نیز، زنده یاد خانم دکتر اسعاد عبدالهادی قنذیل با ترجمه کشف‌المحجوب هجویری، اسرار التوحید و کمحات من الغزل الصوفی فی الشعر الفارسی برگزیده شد. دکتر اسعاد عبدالهادی قنذیل از استادان فقید دانشگاه‌های مصر بود که بیشتر عمر خود را به پژوهش، ترجمه و تدریس متون کهن فارسی، پرداخت. تلاش و کوشش او در ترویج فرهنگ ایران زمین، شایسته ستایش و سزاور تقدیر است.

بخش مطالعات ایرانی

بخش مطالعات ایرانی در شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال ۱۳ برگزیده داشت.

ایران قبل از اسلام (زبان شناسی باستانی)
در رشته ایران قبل از اسلام و در شاخه زبان‌شناسی باستانی کتاب دو جلدی دست‌نوشته‌های کهن زبان بلخی اثر پروفیسور نیکلاس سیمز ویلیامز از انتشارات

زبان آلمانی و به قلم عالمی مسیحی انتشار یافته است. عادل خوری متولد ۱۹۳۰ در منطقه تبین لبنان است. او یک کاتولیک شناس است و تا زمان بازنشستگی در سال ۱۹۹۳ مدیریت گروه الهیات را در دانشگاه وست فلیش ویلهلمز آلمان عهده دار بوده است. وی به خاطر تلاش‌هایش در زمینه گفت‌وگوی بین‌الادیانی میان اسلام و مسیحیت فردی شایان توجه است.

علم کلام

کتاب آلتوحید تألیف ابی منصور ماتریدی سمرقندی با تحقیق و تعلیق بکر طوبال اوغلی و محمد آروتنی از انتشارات مرکز بحوث اسلامی برگزیده جایزه جهانی کتاب سال در رشته علم کلام بود. آلتوحید از کتب کلامی معتبر در اندیشه اسلامی است. این کتاب که تاکنون نقش یکی از مراجع کلامی مذهب حنفی را ایفا می‌کند، محصولی دیگر از علمای ایرانی اهل سنت به ویژه خراسان بزرگ است. بکر طوبال اوغلی، استاد بازنشسته دانشگاه مرمره در رشته کلام و الهیات بوده و در حال حاضر رئیس پژوهشگر دایره المعارف اسلامی بنیاد دیانت ترکیه است.

تاریخ علم در اسلام

در بخش علم در اسلام نیز کتاب اسلام و علم تألیف دکتر رابرت موریسون از انتشارات راتلج برگزیده شد. در بخش اول این اثر، بازسازی تحصیلات اولیه نظام‌الدین نیشابوری شرح داده می‌شود. بخش دوم به تفکر علمی اولیه و بخش سوم تفکر دینی اولیه نیشابوری می‌پردازد. در بخش چهارم ارتباط علم نجوم با تنجیم و نقش بخش پنجم این کتاب تفکر علمی نیشابوری را بررسی می‌کند و بخش ششم رابطه تفکر علمی بر تفکر دینی نیشابوری را مورد بحث قرار می‌دهد. در بخش هفتم محدودیت اثر علم (امری نسبی) بر تفکر دینی نیشابوری (امری ایمانی و مطلق) بیان شده است.

مولف در این اثر به جامعیت علمی و ذوالفنون بودن نظام‌الدین در پنج حوزه تفسیر قرآن، فقه و کلام اسلامی، علم نجوم و تنجیم می‌پردازد. وی تاثیر شخصیت‌های برجسته عالم اسلامی همچون

مطالعات اسلامی

شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال در بخش مطالعات اسلامی ۹ برگزیده داشت. در رشته معارف و اخلاق کتاب راه‌رستگاری؛ راغب‌اصفهانی و فلسفه اخلاقی تألیف یاسین محمد برگزیده شد. این اثر ترجمه و شرح کتاب الذریعه الی مکارم الشریعه راغب‌اصفهانی است که با همکاری مؤسسه بین‌المللی اندیشه و تمدن اسلامی و دانشگاه بین‌المللی مالزی انتشار یافته است. یاسین محمد در این کتاب ضمن ترجمه مهم‌ترین کتاب فلسفی راغب به زبان انگلیسی، حاشیه‌ای تفسیری بر آن افزوده است. دکتر یاسین محمد، فارغ‌التحصیل اخلاق اسلامی از دانشگاه یان - گوته فرانکفورت است و در حال حاضر، استاد رشته مطالعات اسلامی دانشگاه کیپ‌غربی در آفریقای جنوبی است و کرسی فلسفه اسلامی را در جنوب آفریقا سرپرستی می‌کند.

هنر و معماری

در بخش مطالعات اسلامی و در رشته هنر و معماری نیز کتاب کتیبه‌های دوره فاطمی بر عمارت‌های مصری تألیف فرج‌حسین فرج‌الحسینی از انتشارات مکتب اسکندریه مصر برگزیده شد. این کتاب شامل چهار باب است و به منشأ و مبانی کتیبه‌های عربی و انواع خط کوفی و به بررسی کتیبه‌های عمارات خلفای فاطمی می‌پردازد. مولف این کتاب در حال حاضر استاد دانشگاه اسکندریه مصر است.

تاریخ و حقوق اسلامی

در این جایزه همچنین کتاب حقوق در دستگاه خلافت عباسی (هارون الرشید) تألیف دکتر بنیامین یوکیس و والتر دوگریتر برگزیده شد. این اثر نقش نظام حکومتی را در بن‌مایه‌های نظام حقوقی دوره نخست عباسی براساس نوعی پیچیده از تحلیل پذیرش واکاویده و مبتنی بر تبادل متون و به موازات آن مبادلات مفهومی، ساختاری، اجتماعی و تاریخی است. بنیامین یوکیس دکترای خود را در سال ۱۹۹۵ از دانشگاه هامبورگ اخذ کرده و هم‌اکنون در رشته مطالعات اسلامی و عربی در همان دانشگاه تدریس می‌کند.

تاریخ و حدیث

جایزه جهانی کتاب سال در رشته تاریخ و حدیث هم یک برگزیده داشت. کتاب تاریخ مکتب اخباری تألیف پروفیسور رابرت گلیو، حاصل پژوهش ده ساله مؤلف درباره مکتب اخباریان است. نویسنده در این اثر به بحث شکل‌گیری اخباری‌گری با تکیه بر شخصیت محوری این حرکت در عصر صفویه یعنی محمد امین استرآبادی پرداخته است. رابرت گلیو دارای دکترای مطالعات اسلامی از دانشگاه منچستر بوده و در حال حاضر استاد دانشگاه اکستر انگلیس در رشته مطالعات عربی است. او تألیفات گسترده‌ای در حوزه تشیع دارد.

ترجمه قرآن کریم

در رشته ترجمه قرآن کریم نیز ترجمه آلمانی قرآن کریم به زبان آلمانی از پروفیسور عادل تتودور خوری برگزیده شد. این ترجمه یکی از کامل‌ترین و برجسته‌ترین ترجمه‌های قرآن است که تاکنون به

خوان مارتوس رئیس دپارتمان اسلام و عرب دانشگاه کمپلوتسه اسپانیاست.

فلسفه و حکمت

کتاب "حکمت ایرانی در هیأت عربی؛ پژوهشی بر کتاب جواهر الکلم و فرائد الحکم" تألیف دکتر محسن ذاکری برگزیده این جایزه جهانی در رشته حکمت و فلسفه بود. "جواهر الکلم و فرائد الحکم" نوشته علی بن عبید ریحانی (م. ۸۳۴/۲۱۹) از ادیبان، خطیبان و نویسندگان برجسته روزگار عباسیان اول است که در انتقال خرد مدون یونانی و ایرانی به زبان عربی چهره برجسته‌ای به شمار می‌آید. دکتر محسن ذاکری دارای دکترای تاریخ از دانشگاه پوتا (وابسته به دانشگاه فرانکفورت) است و تألیفات فراوانی در حوزه تاریخ و ادبیات صدر اسلام دارد.

علوم نظامی

کتاب "جنگ افزارها و جوشن های ایرانی" تألیف منوچهر مشتاق خراسانی از انتشارات لگات برگزیده رشته علوم نظامی در شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال بود. این کتاب دانشنامه‌ای مستند است و مشروحاتی از آلات رزم و دفاع و هنر فلزکاری در ایران از عصر برنز تا پایان دوره قاجار را بر اساس مستندسازی و تحلیل علمی دقیق آثار موجود در سیزده موزه ایران در خود جای داده است. بدین ترتیب پس از سال‌ها از انتشار منابعی در این زمینه در ایران، در حالی این کتاب نخستین کتابی است که به شکلی جامع به آلات و ادوات جنگی و دفاعی در تاریخ ایران می‌پردازد.

انسان شناسی تاریخی

کتاب "سرمشأ نژادهای هندو - ایرانی" تألیف خانم الناز کاظمی برگزیده رشته ایران شناسی تاریخی بود. مؤلف کتاب، ابتدا فرهنگ آندرونو را بررسی و مکان‌های مربوط به این دوره را طبقه‌بندی می‌کند. سپس به مسئله مهاجرت اقوام هند و ایرانی به آسیای مرکزی و فرهنگ آن‌ها پرداخته و موضوع اسکان و زندگی قبایل شبانی را در این منطقه مورد بررسی قرار می‌دهد. کاظمی دکترای خود را در رشته باستان‌شناسی از دانشگاه دولتی مسکو دریافت کرده و از سال ۱۹۸۸ تاکنون در همین رشته به تدریس پرداخته است.

تمدن ایران باستان

بخش مطالعات ایران در رشته تمدن ایران باستان نیز یک برگزیده داشت. کتاب امپراطوری فراموش شده: دنیای ایران باستان تألیف جان کورتیس و نیکل تالیس از انتشارات موزه بریتانیا برگزیده این بخش بود. این اثر حاصل نمایشگاه "هفت هزار سال هنر ایران" است که از سوی موزه ملی ایران و موزه بریتانیا برپا شده بود. وجود تصاویر متعدد از بناها، کتیبه‌ها و نقش برجسته‌ها از ویژگی‌های این کتاب است. دکتر جان کورتیس مدیر بخش خاور نزدیک دوره باستان موزه بریتانیا است و دکتر نیکل تالیس معاون کارشناس بخش خاور نزدیک دوره باستان همین موزه است.

صنایع دستی

کتاب "فرش ایرانی؛ بافت و طرح امروز" تألیف ژان بورکل و دانیل بورکل با عکاسی رنه گیلینی از انتشارات آمتور برگزیده این جایزه در رشته صنایع دستی بود. این کتاب اثری جذاب است که با دقت و علاقه‌ای وافر به فرش ایرانی و زیرگروه‌های آن از جمله گلیم، گبه و... به‌زیور طبع آراسته شده است. این اثر حاوی مطالبی به همراه تصویرهای فرش و نحوه بافت آن توسط هنرمندان ایران است و به جنبه آموزش این هنر نیز توجه داشته است.

روابط تاریخی - سیاسی ایران باستان

کتاب "روم و ایران در اواخر دوره باستان" تألیف بیته دیگناس و انگلبرت وینتر از انتشارات کمبریج برگزیده رشته روابط تاریخی سیاسی ایران باستان بود. این اثر در ابتدا خلاصه‌ای از روابط ایران عصر اشکانی و روم را بیان و نگاه خاص رومیان را به عنوان قدرت برتر غربی به اشکانیان بررسی کرده، سپس روابط ساسانیان با روم و بیزانس در جنبه‌های گوناگون را مورد توجه قرار داده است. بررسی رابطه مذکور بی‌طرفانه و بدون موضع‌گیری انجام پذیرفته است. این روش تا حدودی برخلاف روش سایر مورخان است که مسائل را دیدگاه‌وار و پانگانه می‌کنند. پدیدآورندگان

این اثر، خانم دکتر بیته دیگناس، استادیار رشته تاریخ باستان دانشگاه آکسفورد و دکتر انگلبرت وینتر، استاد رشته تاریخ باستان دانشگاه مانستر هستند که تألیفات و مقالات بسیاری در حوزه روابط ایران و روم و نیز تاریخ و فرهنگ آسیای صغیر دارند.

ادبیات و هنر

کتاب "فالنامه؛ کتاب شاهانه سرنوشت‌ها" نوشته آرمن توکاتلیان از Gourcuff-Gradenigo فرانسه برگزیده رشته هنر و ادبیات بود. این کتاب فالنامه برای نخستین بار مجموعه‌ای را که بیانگر باورهای دینی و ادبی پادشاهان ایرانی بوده و دربرگیرنده تعدادی از شاهکارهای هنری است در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد و شاهدی بر توانمندی‌های دربار صفوی در قرن شانزدهم میلادی است. پادشاهان ایرانی در دوره صفوی برای اتخاذ تصمیم‌های مهم، دست به دامن منجمان و پیشگویان می‌شدند و درصدد بودند که این امر را با باورهای عمومی دینی پیوند دهند. فالنامه یا کتاب پیشگویی حاوی شواهد قابل توجهی از مراجعات دربار صفوی به اینگونه پیشگویی‌هاست. آرمن توکاتلیان تاریخ شناس حوزه‌های هنر و نیز رسم الخط ایرانی و عثمانی در دوره‌های زمانی مختلف است.

تاریخ و فرهنگ ایران

کتاب "سرمزین ایران، فرهنگ پارسی" تألیف دکتر ایشتوان نیتربی مؤسسه مطالعات خاورمیانه بوعلی سینا (مجارستان) برگزیده رشته تاریخ و فرهنگ ایران بود. این کتاب در ۹ بخش از سوی دانشمندان ایران شناس مجارستان با تکیه بر منابع تاریخی، فرهنگی و هنری معتبر و ارجاعات متعدد تنظیم شده است. از موضوعات قابل توجه این کتاب تأکید بر نام صحیح خلیج فارس و ارائه اسناد تاریخی معتبر در بخش تاریخ نقشه نگار است. دکتر ایشتوان نیتربی، دارای دکترای رشته تاریخ خاورمیانه از دانشگاه مجارستان بوده و در حال حاضر کرسی مشاوره این دانشگاه را بر عهده دارد.

ادبیات کلاسیک

در رشته ادبیات کلاسیک نیز ترجمه دیوان حافظ از زنده یاد پروفیسور پیترا ایوری از انتشارات آرج تایپ برگزیده شد. پروفیسور پیترا ایوری، ایران شناس مشهور دانشگاه کمبریج بیش از دو دهه از عمر خود را در ایران به تحقیق و پژوهش در مورد زبان، فرهنگ، تاریخ و عرفان ایران گذراند و پس از عزیمت به انگلیس به عنوان استاد زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه کمبریج مشغول به کار شد و به ترجمه آثار کلاسیک ایرانی پرداخت. این ایران شناس شهیر، عضو هیات نظارت بر تدوین دوره چندجلدی تاریخ ایران بود که در دانشگاه کمبریج تهیه و در سال ۱۳۷۵ منتشر شد. وی بارها تصحیح کرده بود که هیچ فرهنگی را متعالی تر و عمیق تر از فرهنگ ایران نیافته است.

پژوهشگر برتر

شانزدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال یک پژوهشگر برتر را نیز معرفی کرد. پروفیسور محمد امین کاتار، پژوهشگر برتر حوزه مطالعات ایرانی از کشور ترکیه انتخاب هیات داوران این جایزه بود. او که در سال ۱۹۵۴ در قونیه به دنیا آمده، ایران شناس، مترجم و پژوهشگر است. از میان آثار او می‌توان به ترجمه گلستان سعدی، ترانه‌های خیام، رباعیات عمر خیام، زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی از محمد امین ریاحی، "الانسان الکامل" عزیزالدین نسفی، "پندنامه فریدالدین عطار، تصحیح نامه خواجه عبدالله انصاری، رباعیات اوحدالدین کرمانی و منتخبی از "خوان الاخوان ناصر خسرو، سبک شعر در عصر قاجاریه، سلطان ولد و آثار فارسی اش در کتابخانه‌های استانبول، درد عشق زلیخا، لطیفه‌هایی از ایران و... اشاره کرد.

پژوهشگر منتخب

جایزه جهانی کتاب سال همچنین پژوهشگر دیگری را نیز با عنوان برتر معرفی کرد. پروفیسور ماگالی تودا پژوهشگر برتر حوزه مطالعات ایرانی از کشور گرجستان در این بخش برگزیده شد. حاصل تلاش‌های پرثمر این پژوهشگر گرجستانی بیش از صد مقاله و ۲۲ کتاب علمی به زبان‌های گرجی،

فارسی و روسی و ۱۸ ترجمه از ادبیات فارسی است. آخرین اثر وی دو جلد کتاب حاوی ترجمه‌های اشعار مولانا است و از جمله فعالیت‌های ارزشمند او تصدی ریاست دانشگاه دولتی کوتایسی گرجستان و تأسیس کرسی ایران شناسی در این دانشگاه است. وی از چهل سال پیش تاکنون ریاست دپارتمان فیلولوژی فارسی رادانستیتیوی شرق شناسی تغلیس گرجستان به عهده دارد.

بخش ویژه جایزه جهانی کتاب سال

پروفیسور کریستیان بونو (یحیی علوی) برگزیده بخش ویژه جایزه جهانی کتاب سال بود. او در سال ۱۹۵۷ میلادی در شهر فرایبورگ آلمان متولد و اصالتاً فرانسوی و دارای خانواده‌ای مسیحی کاتولیک بود. وی پس از آشنایی با آثار رنه -فلیسوف مسلمان فرانسوی- در سال ۱۹۷۹ به دین اسلام مشرف شد. پس از آن در رشته زبان و ادبیات عرب و اسلام شناسی به تحصیل پرداخت و آنجا بود که در دانشگاه با آثار هانری کرین که عرفان شیعی را به غرب شناسانده بود آشنا شد. او با راهنمایی‌های احمد حمپاته -عارف آفریقایی و از رؤسای سلسله تیجانیه- بود که به مذهب شیعه مشرف شد و نام خود را به یحیی علوی تغییر داد. اشتیاق قلبی یحیی بونو به ثامن الائمه، حضرت علی بن موسی الرضا (ع) در حدی بود که ۱۵ سال در مشهد سکنا گزید و در سال ۲۰۰۱ به عنوان خادم قرآن شناخته شد. او اکنون برای گذراندن دوره فوق دکترا به طور موقت ساکن فرانسه است و در زمینه تألیف "حکمت متعالیه ملاصدرا، پاسخی به انتظارات صدر الدین قونوی" مشغول به تحقیق است. از جمله آثار او می‌توان به ترجمه و تألیف "امام خمینی (ره)، عارف ناشناخته قرن بیستم"، وصیت‌نامه الهی -سیاسی امام خمینی (ره) (با مقدمه و حواشی)، آیین انقلاب اسلامی و مبارزه با نفس یا جهاد اکبر، اثر حضرت امام خمینی (ره) اشاره کرد.

در این بخش همچنین انتشارات دارالهادی لبنان به عنوان ناشر برگزیده معرفی شد. فعالیت‌های این مؤسسه بر تبیین و گسترش فرهنگ اسلام و

اهل بیت (ع) متمرکز است. ترجمه علمی عناوین زیادی از آثار دانشمندان ایران زمین و معرفی انقلاب اسلامی و نشر آرا و افکار و آثار امام راحل و ترجمه و انتشار بسیاری از کتب منتخب سال جمهوری اسلامی از ویژگی‌های این مؤسسه است. در این بخش همچنین "مرکز الحضاره لنتیمیه الفکر الاسلامی" (مرکز فرهنگی توسعه اندیشه اسلامی) برگزیده شد. این مرکز با هدف ایجاد بستر لازم برای بازشناسی متقابل تمدن اسلامی و سایر تمدن‌های جهانی و برقراری ارتباط سازنده و انتقادی در بیروت تأسیس شد. در حال حاضر این مرکز در پنج رشته پژوهش‌های حوزه فرهنگ و تمدن، اندیشه معاصر ایران، پژوهش‌های قرآنی، اعلام و پژوهش‌های ایرانی -عربی فعالیت می‌کند. در بخش ویژه همچنین کتاب "نظریات السلطه فی الفکر السیاسی الشیعی المعاصر" تألیف علی فیاض برگزیده شد. رابطه دین و سیاست در اندیشه معاصر شیعه محور بحث این کتاب است و محورهای مهم آن عبارتند از ساختار مفاهیم در اندیشه سیاسی و دینی، دین و قدرت از گذشته تا امروز، ولایت فقیه و اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)، اندیشه سیاسی علامه شمس الدین و مفهوم امت و اندیشه سیاسی علامه محمد باقر صدر. این اثر پایان نامه دکتر فیاض است. او در حال حاضر استاد دانشگاه لبنان است.

در بخش ویژه همچنین از موسی بیدج پژوهشگر و مترجم نیز تقدیر به عمل آمد. موسی بیدج شاعر، پژوهشگر و مترجم معاصر به خاطر آشنایی خوبی که به زبان عربی دارد بیشترین آثار را از شعر معاصر فارسی در قالب دفترهای گوناگون و کتاب، به عربی برگردان کرده است. از آن جمله می‌توان به برگزیده شعر ایران از نیما تا امروز، برگزیده شعر طاهره صفارزاده، برگزیده شعر قیصر امین پور و برگزیده شعر علیرضا فروه اشاره کرد. بیدج نقش ویژه‌ای در آشنایی جامعه ادبی ایران با شاعران معاصر عرب دارد. او آثار شاعرانی چون محمود درویش، جبران خلیل جبران، نزار قبانی، آدونیس و... را به فارسی برگردان کرده است.

اطلاعیه

قابل توجه ناشران ، کتاب فروشان ، صحافان ، چاپخانه‌ها ، لیتوگرافی‌ها ، مراکز پخش ، ناشران الکترونیک ، کاغذ فروشان ، گرافیک‌ها و تصویرگران سراسر کشور

خانه کتاب در حال آماده‌سازی ویرایش جدید ((مرجع نشر ایران))

حاوی اطلاعات تمام صنوف مرتبط با نشر شامل ناشران ، کتاب فروشان ،

صحافان ، چاپخانه‌ها ، لیتوگرافی‌ها ، مراکز پخش ، ناشران الکترونیک ،

کاغذ فروشان ، گرافیک‌ها ، تصویرگران ، کتابفروشان الکترونیک و

نمایندگان ناشران خارجی سراسر کشور می‌باشد. برای تکمیل اطلاعات

و کمک موثر به زنجیره نشر کشور ، از تمام مراکز فوق درخواست می‌شود

اطلاعات خود را از طریق نشانی‌های زیر ، تا پایان بهمن ماه به خانه کتاب

ارسال فرمایند . مراکزی که مایل نیستند اطلاعات آنها در کتاب ((مرجع نشر))

درج شود ، درخواست خود را به صورت کتبی به خانه کتاب ارسال نمایند .

نشانی : تهران ، خیابان انقلاب ، نرسیده به چهارراه ولیعصر ، بین خیابان

فلسطین و برادران مظفر ، شماره ۱۱۷۸ ، طبقه اول

واحد کتابداری و اطلاع رسانی : صندوق پستی ۳۱۳ - ۱۳۱۴۵

تلفن : ۶۶۴۱۴۹۵۰ ، داخلی‌های ۲۰۴ ، ۲۰۵ ، ۲۰۷ ؛ دورنگار ۶۶۴۱۵۳۶۰

پست الکترونیکی Information@Ketab.org.ir

روایت اول شخص

غزل های آیینی

مهدی فرجی؛ شاعر

«شب بی شعر» عنوان مجموعه ای است که انتشارات تکا در تدارک است تا آن را در هفته آینده روانه بازار کند. این کتاب گزیده تمام اشعار طی ۱۰ سال گذشته تاکنون است که حجمی بیش از ۳۰۰ صفحه را دربرخواهد گرفت. تمام اشعار این کتاب در قالب کلاسیک و عمدتاً غزل سروده شده اند. زیرا علاقه ام به غزل بیش از دیگر قالب های شعری است. کتاب حاضر مشتمل بر سه فصل است که فصل اول، موضوعات آزاد، فصل دوم، گونه های مختلف شعری و فصل سوم نیز شعرهای آیینی و انقلابی مرا دربرمی گیرد. کتاب دیگرم که به احتمال قوی عنوان «خواب پریده از سر ساعت ها» را روی جلد خواهد داشت و پیشنهادی از سوی انتشارات شانی برای عرضه آن شده است، بیش از ۵۰۰ قطعه از غزل های مرا در مضامین آیینی دربرمی گیرد که غزل ها همگی با نگاهی امروزی سروده شده اند.

تصحیح دیوان شاعر گمنام

دکتر حکیمه دسترنجی؛ مصحح و پژوهشگر

انجمن مفاخر علمی و فرهنگی در تدارک است تا کتابی از مرا با همکاری استاد آیتی که عنوان «بهارستان سخن» را بر پیشانی خواهد داشت طی ماه های نه چندان دور به بازار عرضه کند. این کتاب در واقع تذکره ای از شاهنوازخان است که بخش اول آن کلیاتی درباره علوم ادبی چون عروض، قافیه و سایر علوم مرتبط با ادبیات فارسی را دربرمی گیرد و بخش دوم نیز تذکره ای است که در آن نویسنده، اطلاعات دست اولی را در زمینه شاعران دوره حیاتش یعنی قرن ۱۲ هجری ذکر می کند. این مجموعه که حجمی حدود ۶۰۰ صفحه را دربر خواهد گرفت در عین این که به عنوان کتابی مرجع به شعر و علوم مرتبط با ادبیات فارسی که در هند نوشته شده می پردازد، کاربرد زیادی نیز برای پژوهشگران ادبی به ویژه دانشجویانی که با علوم ادبی زبان فارسی کهن سروکار دارند، خواهد داشت البته برای اخیای این کتاب، بسیاری از متون دست اول و نسخه های خطی در کتابخانه ملی مورد بررسی قرار گرفته است. «فروغ شرف» عنوان کتاب دیگرم است که طی ماه های آینده از سوی فرهنگستان زبان و ادب فارسی روانه بازار خواهد شد و تمام مجموعه اشعار گردآوری شده از وصاف شیرازی را دربرمی گیرد، این در حالی است که بسیاری از پژوهشگران او را به عنوان مورخ می شناسند و کمتر از وصاف به عنوان شاعر یاد می کنند. در این مجموعه با مراجعه به کتاب چاپ سنگی «تاریخ و وصاف» تمام اشعار و وصاف شیرازی را گردآوری، تعلیق و مورد بررسی قرار دادم.

اگرچه این شاعر همدوره شاعران بزرگی چون سعدی است، اما کمتر از او به عنوان شاعر یاد می کنند که در مجموعه حاضر تمام اشعار او را گرد آورده ام، البته برخی از قصاید و غزل های او به صورت ناقص موجود بود و از آنجا که هیچ منبع دست اول دیگری وجود نداشت، امکان تکمیل این اشعار میسر نبود. در این اشعار با این که بخش قابل توجهی از اشعار و وصاف را

ترکیبات و عبارات عربی، ترکی و مغولی دربرمی گیرد، اما سایر اشعار او و به ویژه نثرش شیوایی و سادگی در خور تاملی دارد و در بسیاری موارد مغلق گویی نیست و از زبان روانی برخوردار است و کتابی جامع برای آشنایی پژوهشگران با شعر و وصاف به شمار خواهد رفت. در مواردی هم که لغات دشوار ترکی، عربی و مغولی مورد استفاده قرار گرفته با مراجعه به متن اصلی «تاریخ و وصاف» و تعلیق متن، زمینه آشناسازی مخاطبان فراهم شده است هرچند در

ابتدای کتاب نیز با مراجعه به ۴۰ منبع دست اول، مقدمه ای جامع درباره دوره زندگی و صف و شرایطی که او در آن به سرودن شعر پرداخته و همچنین جایگاهش نسبت به دیگر شاعران همدوره اش مورد مقایسه قرار گرفته است.

«فرهنگ زنان نام آور دوره اسلامی» کتاب دیگری است که نظارت بر آن را به همراه یک تیم تحقیقاتی بر عهده گرفته ام. این کتاب آثار زنان شاعر، نویسنده، سیاستمدار، موسیقیدان، تذکره نویس و به نوعی آثار تمامی زنانی را که با اثرشان در تاریخ ایران ماندگار شده اند مورد بررسی قرار می دهد.

داستان هایی به زبان نامادری

اسدالله امرایی؛ مترجم

انتشارات لحن نو در تدارک است تا طی ماه های نه چندان دور کتابی از مرا در باب ترجمه که عنوان «داستان هایی به زبان نامادری» را روی جلد خواهد داشت به بازار عرضه کند. این کتاب، مجموعه داستان های ادبیات مهاجرت است و نویسندگانش را افرادی دربرمی گیرند که اگرچه در آمریکا به سر می برند و داستان هایشان را به زبان انگلیسی نوشته اند، اما زبان مادری غیر از انگلیسی دارند زیرا عمدتاً از کشورهایی مانند چین، روسیه و پرو به آمریکا مهاجرت کرده اند. تطبیق فرهنگی و مسائلی که یک فرد به هنگام مهاجرت به محیطی تازه با آن ها روبه رو می شود، مسائل و موضوعات اصلی داستان های این کتاب را دربرمی گیرند در این مجموعه ۲۵۰ صفحه ای ۱۵ مجموعه از این داستان ها را ترجمه کرده ام.

مجموعه دیگرم که عنوان «پرده نقره ای» را بر پیشانی خواهد داشت، مشتمل بر منتخبی از بهترین داستان های کوتاه آمریکایی سه دهه اخیر است که در آینده ای نه چندان دور از سوی انتشارات مروارید به بازار عرضه می شود. موضوعات اجتماعی، سیاسی و دغدغه هایی که انسان امروزی با آن مواجه است، دستمایه اصلی این داستان ها قرار گرفته اند.

چای چوپان

عباس احمدی؛ شاعر

«چای چوپان» عنوان مجموعه ای از اشعار ۱۰ ساله ام طی سال های ۷۷ تا ۸۷ است که انتشارات سوره مهر در تدارک عرضه این کتاب در آینده ای نه چندان دور به بازار است. اشعار این کتاب که در قالب های کلاسیک و نو سروده شده اند عمدتاً غزل و رباعی هستند و مضامین آن ها نیز متنوع بوده و بیشتر به اشعار آیینی، دفاع مقدس و به ویژه مسائل اجتماعی می پردازند.

کتاب دیگرم که مجموعه ای از اشعار آیینی مرا در باب اهل بیت (ع) دربر خواهد گرفت، عنوان احتمالی «شب شهادت میخک» را بر پیشانی خواهد داشت و طی ماه های آینده از سوی انتشارات آرام دل روانه بازار می شود. این کتاب، مجموعه ای از اشعار کلاسیک مرا در قالب هایی چون مثنوی، غزل، دوبیتی و چارپاره دربرمی گیرند که همگی به موضوع پیامبر اعظم (ص) و ائمه معصومین (ع) می پردازند. در عین حال این روزها مشغول جمع آوری مجموعه ای از اشعار طنز طی هشت سال گذشته هستم که البته هنوز عنوانی برای آن انتخاب نکرده ام.

مولانایی دیگر

دکتر بهروز ثروتیان؛ حافظ شناس

«نقد و شرح غزلیات شمس» عنوان کتابی است که نشر بین الملل در تدارک است تا در آینده بسیار نزدیک آن را روانه بازار کند. برخی از غزلیات مولانا، تخلص «خاموش» و برخی تخلص های دیگری دارند و در این کتاب آن دسته از غزل ها که تخلص «شمس تبریزی» دارند را شرح داده و مورد بررسی قرار داده ام و در واقع بررسی کرده ام که تمام غزل ها از مولانا نیست، بلکه برخی از آن ها به وسیله شاعران دیگر سروده شده است. این کتاب حجمی حدود ۱۴۰۰ صفحه را دربر خواهد گرفت. در عین حال انتشارات مهتاب نیز در تدارک است تا چند کتاب از مرا در آینده ای نه چندان دور روانه بازار کند. در کتاب اول که

عنوان «پشتنوی از نی» را بر روی جلد خواهد داشت، مثنوی را در شش دفتر به زبانی ساده و برای عموم مخاطبان شرح داده ام و سعی کرده ام ابتدا رمز داستان ها را بنویسم و سپس مقصود مولانا را به طور خلاصه شرح دهم. اما نکته قابل توجه اینجاست که بنا به استدلال های ارائه شده در این شرح، شش دفتر مثنوی به ولایت علی (ع) و حدیث «من کنت مولاه فهذا علی مولاه» ختم می شود که فکر می کنم تاکنون در هیچ کتاب دیگری در باب اشعار مولانا با چنین شرحی مواجه نبوده ایم.

«خردنامه های ایران باستان» عنوان کتاب دیگرم است که در این

مهدی فرجی

اسدالله امرایی

کتاب، خردنامه های ایران باستان را از متن عربی «الحکمه» به زبان ساده ترجمه کرده ام و جالب این که نسخه اصلی این کتاب در حال حاضر در لندن موجود است.

انتشارات سبزان نیز در تدارک است تا چند کتاب از مرا در ماه های نه چندان دور به بازار عرضه کند. کتاب نخست که عنوان «ساده نویسی المعجم فی معاییر اشعار العجم» را روی جلد دارد به عروض و سایر صناعات ادبی می پردازد به زبان ساده برای دانشجویان رشته ادبیات فارسی نوشته شده است. در عین حال در تدارک چاپ جلد دوم «شرح مخزن الاسرار» هستم که جلد نخست آن را حدود ۲۰ سال پیش به بازار عرضه کرده بودم و برای پژوهشگران و علاقه مندان به آثار نظامی مفید فایده خواهد بود. البته معتقدم که بخش دوم این کتاب نسبت به جلد اول ناسازگارتر بوده و اشعار ضعیف تری دارد.

علاوه بر این پنج مجلد از آثار نظامی به بازار عرضه کرده بودم، در تدارک انتشار جلد ششم آثار نظامی هستم.

«شرح جامع غزلیات حافظ» عنوان کتاب دیگرم در چهار مجلد است که هم اکنون در حال بازنگری و اصلاح آن هستم و فکر می کنم تا ماه های آینده از سوی نشر نگاه به بازار عرضه شود. در عین حال کتاب دیگری را از سوی نشر نگاه در دست چاپ دارم که عنوان «درباره فال حافظ» را بر پیشانی خواهد داشت. در این کتاب متناسب با هر یک از غزل های حافظ به شرح فال آن پرداخته شده است.

همچنین «عشق پرشور شهریار و پری» عنوان کتاب دیگرم است که در ماه های نه چندان دور از سوی انتشارات آیدین تبریز به بازار عرضه خواهد شد.

شاخص های مالی

دکتر حسین رحمان سرشت؛ پژوهشگر علوم اجتماعی

«مدیریت عملکرد، کاربرد کارت امتیازی متوازن در عمل» عنوان کتابی در حوزه ترجمه است که تا ماه های نه چندان دور به بازار عرضه می شود. مقدمه و تاریخچه، شرح چگونگی صورت بندی و اجزای کارت امتیازی متوازن از موضوعات مطرح شده در این کتاب هستند که در بخش پایانی به توصیه هایی در خصوص نحوه استفاده از این کارت پرداخته می شود. علاوه بر این مباحثی مانند علت استفاده، فرآیند تدوین و سنجه های قابل استفاده این کارت مورد بررسی قرار می گیرد که نمونه هایی نیز از سنجه های مورد استفاده کارت امتیازی متوازن از دیدگاه های مختلف شرح داده شده است تا مخاطبان با روش استفاده از این کارت آشنا شوند.

در کاربرد کارت امتیازی متوازن باید گفت که برای سنجش عملکرد سازمانی از شاخص های مالی استفاده می شود، یعنی در زمان حسابرسی عمدتاً به شاخص های گذشته مالی نگاه می شود و بر این اساس به آن حق تخصیص داده می شود اما هنگام استفاده از این کارت علاوه بر گذشته، عوامل حال و آینده نیز مورد توجه قرار می گیرد و امکان سنجش عملکرد استراتژی را به ما خواهد داد. در واقع این کارت ابزار قدرتمندی برای ارزشمند کردن برنامه های راهبردی است که موفقیت آمیز بودن راهبردها را نیز مشخص خواهد کرد. کتاب حاضر حجمی حدود ۳۰۰ صفحه را دربر خواهد گرفت و در آینده ای نه چندان دور از سوی انتشارات وایلی به بازار عرضه می شود.

حسین رحمان سرشت

بهروز ثروتیان